

[ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ]

Μαρία Παπαγιάννη

Το Δέντρο το Μονάχο

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ
ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ

Μυθιστόρημα

ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΤΙΜΗΣ ΕΡΕΚΣΗ

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ
ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ

Μυθιστόρημα

ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΤΙΜΗΣ ΕΡΕΚΟΝ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη Λογοτεχνία για νέους
 Μαρία Παπαγιάννη, *Το Δέντρο το Μονάχο*
 Εξώφυλλο: Τάσος Μαντζαβίνος, *Τάματα στο δένδρο*, 1997-2003
 Επιμέλεια, διορθώσεις: Αντωνία Γουναροπούλου
 Υπεύθυνη έκδοσης: Στεφανί Γεωργακοπούλου
 Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης
 Φίλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινού-Ρένεση
 Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) και Μαρία Παπαγιάννη, 2009
 Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Απρίλιος 2010
 Ακολούθησαν οι ανατυπώσεις Μαρτίου 2011, Νοεμβρίου 2012, Ιανουαρίου 2013,
 Δεκεμβρίου 2013, Δεκεμβρίου 2014, Νοεμβρίου 2015, Ιουλίου 2016, Φεβρουαρίου 2018,
 Ιανουαρίου 2019
 Η παρούσα είναι η ενδέκατη εκτύπωση, Φεβρουάριος 2020
 ΚΕΤ 6900 ΚΕΠ 74/20
 ISBN 978-960-16-3599-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΪΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ
 ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 - FAX: 210.36.50.069
 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
 570 09 ΚΑΛΑΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 - FAX: 2310.70.63.55
 Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

«Εκείνα τα αλμυρά δάκρυα, από πού έρχονται, μάνα;
Κλαίω, κύριε, το νερό της θάλασσας»
F. G. Lorca,

για τη Μελίνα Καρακώστα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συμμόγιορτα	11
Βιόλα της θάλασσας	18
Αντίο, όνειρα παλιά	31
Αγριότητες	35
Μικρή εξομολόγηση	48
Απρόσμενοι επισκέπτες	56
Φανταστική νεράιδα	61
Μες στα σωθικά της ελιάς	67
Άνθρωποι που δεν αγαπήθηκαν	74
Άδειο τραπέζι, μεγάλοι μπελάδες	80
Μια ιστορία που αρνείται να ειπωθεί	87
Νυχτερινή περιπολία	96
Πάντα υπάρχει κάτι να κάνεις	106
Φιλάγριοι	113
Χαρά που δε γνώρισα	124
Αν βρέξουνε τα δάκρυα το χώμα	130
Λάθος ζύγι	139
Παλιά υπόσχεση	146
Όνειρα με τα μάτια ανοιχτά	150
Γιατί όχι σε μένα;	154
Για ένα σύκο	161
Μαύρα κουρσάρικα πανιά	165
Στη σκιά των καραβιών	170

Συμόγιορτα

Η Φώτω κράτησε την κοιλιά της:
«Κάνε, Παναγιά μου, να μη γεννήσω σήμερα και βγει
το παιδί μου σημαδεμένο».

Απ' τη μέρα που έμαθε ότι θα γεννήσει μετά των Τριών Ιεραρχών, ίδρωσε.

«Καλήν ημέρα της Υπαπαντής, κόρη μου, έχει πολύ χειμώνα πίσω. Θα ξεπαιδέψεις γρήγορα. Ο χειμώνας δε βοηθά τα παιδιά να μεγαλώσουν».

«Νενέ, πώς ξέρεις ότι θα γεννήσω τότε; Κι αν αργήσει καμιά μέρα;»

«Όλα θα πάνε καλά. Μη βάζεις κακό με το νου σου».

Όμως της Φώτως το μυαλό όλο στο κακό γυρνούσε. Μετρούσε και ξαναμετρούσε τις μέρες. Πάντα με τις μεγάλες γιορτές τον ζύγιζε το χρόνο. Μετά των Τριών Ιεραρχών είναι τα Συμόγιορτα. Τρεις μεγάλες γιορτές, σε τρεις μέρες. Του Τρύφωνα, προστάτη των αμπελιών, της Υπαπαντής, της Παναγιάς της Μυλιαργούσας γιατί και οι μύλοι αργούν, και να τους βάλεις μπροστά δεν αλέθουν, και τρίτη του Συμεών.

Εκ του σημειώνω. Αν γεννηθεί τέτοια μέρα το παιδί, γεννιέται «σημειωμένο». Και να 'θελε να το ξεχάσει η Φώτω δεν μπορούσε.

Πόσα και πόσα δεν είχε ακούσει για τερατώδη πράγματα που συνέβησαν τέτοια μέρα. Να, στο απέναντι νησί δεν ήταν τέτοια μέρα που γεννήθηκε ένα παιδί με στραβό το στόμα, τα αυτιά πίσω από το κεφάλι, τα μάτια στην κορφή; Δεν είπε τίποτα η μάνα, από φόβο για το χωριό. Ότι θα το πάρουν το παιδί της και θα το αφήσουνε στο τρίστρατο δίχως νερό και δίχως ψωμί. Το φράσιωσε καλά καλά και δεν το έδειχνε σε κανέναν. Μεγάλωνε αυτό και μεγάλωνε το στόμα του, τα αυτιά του πίσω από το κεφάλι, τα μάτια του στην κορφή. Και μεγάλωσε τόσο που οι φασκιές δεν το χωρούσανε. Το πήρε η μάνα νύχτα και τους έφαγε και τους δυο το μαύρο σκοτάδι. Κανείς δεν τους ξανάδε από τότε.

Έκανε το σταυρό της η Φώτω. Πήρε και θυμιάτισε όλο το σπίτι. Να φύγει το κακό. Κι αν το κακό έφυγε, οι σκέψεις έμειναν. Και να ήταν μόνο οι σκέψεις, ήταν κι αυτή η ναυτία που δεν την εγκατέλειψε, εννιά ολόκληρους μήνες.

Εννιά μήνες ταξίδευε σ' ανταριασμένη θάλασσα και σε κάθε κύμα ξερονούσε χολή. Κι όλο χάιδευε την κοιλιά της, μπας και ημερέψει, αλλά τίποτα. Καβάλησε κι αυτή τα κύματα και πήγαινε. Το κεφάλι της στο μαξιλάρι, δεν ξεκουράστηκε. Όρθια κοιμότανε και πιανότανε. Πόρτες, παράθυρα, όλα κατάρτια τα ένιωθε.

Το χωριό γαντζωμένο, ασάλευτο πάνω στα βράχια, να σκιάζεται όλη μέρα από το διπλανό βουνό. Η θάλασσα μια στάλα δρόμος πιο πέρα, αλλά οι άνθρωποι στο χωριό ένιωθαν βουνίσιοι. Γεννημένοι κάτω απ' τη σκιά του Κόφινα, έτσι τη φώναζαν την κορφή. Απ' αυτόν πήρε και το όνομά του το χωριό τους.

Κάτω από τον Κόφινα γεννήθηκε η Φώτω, πέντε χρόνια

μετά το Στράτο, τον άντρα της. Από παιδιά μαζί. Σε διπλανά σπίτια. Μπρος ο Στράτος, πίσω η Φώτω πήγαιναν. Η Φώτω πάντα έτσι θυμότανε να τα βλέπει όλα. Πίσω από την πλάτη του. Γύρισε μια μέρα ο Στράτος και την κοίταξε: «Τι με ακολουθάς, βρε κολυμπηθράκι;».

Η Φώτω ήθελε να βάλει τα κλάματα, νόμιζε ότι θα την κυνηγήσει. Τα αγόρια στο χωριό ήταν άγρια. Μαθημένα από μικρά στα δύσκολα. Με το που γεννιόντουσαν τα ονοματίζανε με τη δουλειά που θα τους αναθέτανε όταν μεγάλωναν. Άλλος για τα ξύλα, άλλος για τα κτήματα, άλλος για το γουρούνι κι άλλος για το γαϊδούρι. Την κοιτούσε ο Στράτος και η Φώτω ένιωθε πως είχε καταπιεί τη γλώσσα της. Ήξερε πως ο Στράτος πήγαινε να ταΐσει το γουρούνι τους και, στην ταραχή της, το είπε για δική της δουλειά:

«Πάω στο γουρούνι μας».

«Τι λες, βρε κολυμπηθράκι, αφού εσείς δεν έχετε γουρούνι;»

Τώρα ήταν που η Φώτω ήθελε να το βάλει στα πόδια. Δεν έφτανε που τον ακολουθούσε δίχως λόγο, δεν είχαν και γουρούνι. Αυτό πια ήταν μεγάλη προσβολή. Οι οικογένειες που δεν είχανε γουρούνι στο χωριό ήταν οι πιο φτωχές. Λέγανε μάλιστα πως στα σπίτια που, παραμονές Χριστουγέννων, δε θα ακουγότανε ο θρήνος του χοίρου που το σφάζανε, δε θα έμπαινε ο καινούριος χρόνος.

Ο Στράτος με το λόγο του ξεσήκωσε όλο τον πόνο της Φώτως. Ο πατέρας της έφταιγε, που έφυγε από το σπίτι τους και ξενιτεύτηκε και άφησε τη μάνα μόνη πίσω. Έκανε αυτή τα πάντα να ζησει το κορίτσι της αλλά γουρούνι εκείνη τη χρονιά δεν αγόρασαν. Η Φώτω καλά καλά ούτε που θυμόταν τον πατέρα της αλλά αυτό δεν του το συγχωρούσε:

«Μάνα, εγώ φρέτος δε θα πάω στη μεγαλύτερη τάξη;»

«Αν διαβάζεις θα πας».

«Αφού δεν πήραμε γουρούνι».

«Φώτω, μια χαρά αλλάζει ο χρόνος και με βραστή κότα, δε χρειάζεται γουρούνι».

Η Φώτω δεν την πίστεψε. Το έβλεπε στα μάτια των άλλων παιδιών πως κάτι δεν πήγαινε καλά με την οικογένειά της. Άκουγε και τις κλάψες και τα βογκητά της νενές της. Το γουρούνι έφταιγε. Το μόνο που ευχότανε ήταν ν' αποκτήσουν ένα γουρούνι. Πιο πολύ κι απ' το να γυρίσει ο πατέρας της. Και τώρα έστεκε πίσω από το Στράτο.

Γέλασε αυτός σαν να μετάνιωσε για τη χοντροκοπιά που ξεστόμισε.

«Έλα, κολυμπηθράκι. Αφού με παίρνεις συνέχεια από πίσω. Έλα, πάμε μαζί στο δικό μας γουρούνι. Μην κλαις. Θα το 'χουμε μαζί».

Από κείνη τη μέρα η Φώτω μάζευε όλα τα αποφάγια της για το γουρούνι του Στράτου. Αυτή τη μεγάλη χάρη που της έκανε δεν την ξέχασε η Φώτω και του είχε σαν παιδί αιώνια ευγνωμοσύνη.

Γίνανε αχώριστοι. Κάθε απόγευμα περνούσαν το ίδιο μονοπάτι και φτάνανε στο χοιροστάσιο. Το ταΐζανε κι ύστερα παίζανε μαζί του. Πόσες και πόσες ιστορίες δεν άκουσε εκείνο το πρώτο γουρούνι. Και τα Χριστούγεννα το σφάξανε. Η Φώτω έκλαιγε αλλά ο Στράτος της είπε πως γι' αυτό είναι τα γουρούνια, για να τα τρώνε.

Έτσι γεννήθηκε ο έρωτας του Στράτου και της Φώτως. Σιάζοντας το γουρούνι. Πέρασαν τα χρόνια, η Φώτω έχασε τους γονείς της, τα δυο παιδιά μεγάλωσαν. Ακόμα και τότε, όμως, τους έμεινε η συνήθεια να κάνουνε τις μεγάλες εξομολογήσεις παρουσία του χοίρου.

Εκεί της εξομολογήθηκε ο Στράτος το όνειρό του να μπαρκάρει όταν μεγαλώσει και τρώμαξε η Φώτω που δεν είχε σκεφτεί ποτέ τη ζωή της χωρίς εκείνον.

Κι ύστερα, εκεί μια μέρα της είπε πως δυο πράγματα θέλει περισσότερο. Τη θάλασσα κι εκείνη. Και τα έκανε και τα δυο ο Στράτος. Την έκανε γυναίκα του και, λίγες μέρες μετά το γάμο, έφυγε να κάνει και το δεύτερο όνειρό του πραγματικότητα. Ευτυχώς δεν την άφησε μόνη.

Είχε ήδη καρπίσει ο έρωτάς τους. Κι ένιωθε η Φώτω στην κοιλιά της να μεγαλώνει η αγάπη του Στράτου. Του το έγγραψε κι αυτός της υποσχέθηκε να είναι πίσω για τη γέννα του παιδιού.

Η Φώτω δεν του μαρτύρησε τίποτα για τις ζαλάδες της. Φοβότανε μήπως γρουσουζέψει τον άντρα της. Αυτός στη θάλασσα κι αυτή κάτω απ' τη σκιά του Κόφινα να παραπονιέται για φουρτούνες κι αντάρες.

«Την άλλη φορά» σκεφτότανε «θα του γράψω». Δεν ήξευρε τι έφταιγε. Ήταν το μωρό που κολυμπούσε ασταμάτητα; Ήταν που είχε ακολουθήσει, με κάποιον τρόπο μυστήριο, το Στράτο στα μεγάλα του ταξίδια; Ήταν αμάθητη στη θάλασσα και την πείραζε έτσι που τον ονειρευότανε νύχτα μέρα, πάνω στα κύματα.

«Αχ, Στράτο» της ξέφυγε ένας αναστεναγμός, ενώ από μέσα της άλλα του έλεγε: «Αχ, Στράτο μου, έλα. Πέτα κι έλα. Δεν αντέχω».

Ένωσε την κοιλιά της να κατρακυλά κι αυθόρμητα την κράτησε.

«Μη βιάζεσαι, μωρό μου. Κι αύριο μέρα είναι. Μη γεννηθείς σήμερα. Έλα, αντέχουμε μια μέρα ακόμα».

Ήρθε η νενέ, μια μικρούλα αγκαλιά είχε γίνει από τα πολλά τα χρόνια. Μπήκε πρώτα στην κουζίνα. Την άκουσε η Φώτω ν' ανάβει το καντηλάκι και να κάνει εννιά μεγάλες μετάνοιες μπροστά του.

«Νενέ μου, φοβάμαι» ψέλλισε η Φώτω.

Πλησίασε η νενέ και φίλησε το μέτωπο της εγγονής της. Μούσκεμα στον ιδρώτα. Της έπιασε την κοιλιά κι άδειασε το βλέμμα της.

«Γεννάς;»

«Όχι, νενέ, μπορώ να κρατηθώ ως αύριο. Σε λίγο νυχτώνει. Αύριο να γίνει. Φοβάμαι, νενέ. Φοβάμαι πως το παιδί θα γεννηθεί σημαδεμένο».

«Πριν τα μεσάνυχτα, Φώτω, θα 'χεις γεννήσει. Έλα. Αυτά δεν αλλάζουν. Αν είναι γραφτό του παιδιού να γεννηθεί σήμερα, θα γεννηθεί».

Έτρεξε η γριά στην κάμαρή της. Την άκουγε η Φώτω να χαρχαλεύει το σεντούκι της κι ένιωθε την αναπνοή της να διπλώνεται. Φύσαγε, ξεφύσαγε σαν άλογο στον ανήφορο.

«Στα άγρια βουνά και στ' άκαρπα τα δέντρα και στα καμποπούλια να γίνουν τα σημειά».

Όσπου έφτασε η νενέ της και κρατούσε στο χέρι ένα πουκάμισο λευκό.

«Έλα, κόρη μου, έλα ν' αλλάξεις και να φορέσεις αυτό που είναι από μονομερίτικο πανί. Μέσα σε μια μέρα το είχε γνέσει και το είχε υφάνει η μάνα μου και το 'χα κρατημένο τόσα χρόνια».

Έλαμψε το πρόσωπο της Φώτως. Έβγαλε το φουστάνι της και φόρεσε το πουκάμισο.

«Δεν υπάρχει σημάδι του ουρανού που να μην το σιάζει το μονομερίτικο πανί. Έτσι έλεγε η μάνα μου. Όλα τα διώχνει, απ' αρρώστιες ως μαγγανείες».

Εάπλωσε η Φώτω στο κρεβάτι κι άφησε τη νενέ της να πάει να φωνάξει τη μαμή. Χάιδεψε την κοιλιά της. Χάιδεψε τα κύματα του Στράτου και τον κάλεσε κοντά της. Και σαν να της χαμογέλασε η θάλασσα του κορμιού της και πρώτη φορά σε εννιά μήνες γαλήνεψε η αντάρα της κι άφησε μια μεγάλη παραπονεμένη κραυγή ν' ανακουφίσει την ψυχή της.

Γεννήθηκε το μωρό κι ήταν αγόρι. Το 'βαλε η νενέ πάνω στο μονομερίτικο πουκάμισο, στη θέση της καρδιάς. Κι αυτό σαν άκουσε τους χτύπους, ηρέμησε.

«Σωστό σε όλα του. Άντρας σωστός ο γιος σου» της ψιθύρισε η νενέ.

Κι η Φώτω πήρε το γιο της και βυθίστηκε στον ύπνο. Κολύμπησαν μαζί πάνω στα κύματα. Έφτασε η Φώτω στο Στράτο και του τον έδειξε.

«Να, τα κατάφερα. Για σένα, Στράτο μου. Άντρας σωστός ο γιος σου».

Τον ανέβασε εκείνος πάνω στο γουρούνι. *Πού βρέθηκε γουρούνι στο καράβι;* σκεφτόταν η Φώτω αλλά κοιμότανε βαθιά και δεν μπορούσε να ρωτήσει το Στράτο.

Βιόλα της θάλασσας

Ο Σίμος τρέχει σαν τρελός στα σοκάκια του χωριού. Έχει βάλει στοίχημα ότι δε σκοιάζεται το σκοτάδι. Τα άλλα παιδιά τον περιμένουν στην πλατεία. Κοιτούν από ψηλά και βλέπουν τη σκιά του να κινείται στα σοκάκια σαν φίδι.

Στα πάνω σπίτια είναι πανεύκολο. Όλοι το κάνουν. Οι πόρτες είναι ανοιχτές και λίγο φως γλιστράει ακόμα κι από τις κλειδωνότρυπες. Να, τώρα πέρασε κι από το κλειστό καφενείο του κυρ Θωμά. Πήδηξε πάνω από τα κιβώτια, όπου σαπίζουνε λίγες ξεχασμένες ντομάτες.

Κάποια γάτα νιαούρισε δυνατά. Πάνω στη φούρια του, ο Σίμος πάτησε ένα πλαστικό μπουκάλι, έχασε την ισορροπία του και γλίστρησε. Τα παιδιά γελάνε κι αμέσως μετά βλέπουνε τη σκιά να σηκώνεται και να συνεχίζει τον αγώνα δρόμου.

Ο Σίμος ακούει τα γέλια των φίλων του, κοντοστέκεται και γυρίζει το βλέμμα του στην πλατεία. Σκοτάδι μόνο βλέπει κι ύστερα ένα μικρό φως που κάνει για λίγο τη νύχτα να

χαμογελάσει. Ο Γιώργης, φαίνεται, άνοιξε το φακό του για να του κάνει σινιάλο. Του πρότειναν να πάρει το φακό μαζί του αλλά ο Σίμος δε θέλησε.

«Δε φοβάμαι το σκοτάδι, σας λέω. Αν την κάνω την προσπάθεια θέλω να την κάνω μόνος μου. Χωρίς βοήθεια».

Από νωρίς το απόγευμα είχαν αρχίσει να βάζουν στοιχήματα. Μετρήσανε το ύψος τους στο κυπαρίσσι της πλατείας. Έβγαλε ο Μάρκος το σουγιά του και σημάδευε. Τα σημάδια μπερδεύοντουσαν με κείνα από τα προηγούμενα χρόνια. Γι' αυτό ο καθένας κάρφωνε το βλέμμα του στο δικό του. Τα μετρήσανε. Ο Μάρκος τους περνούσε όλους μια ανοιχτή παλάμη. Ύστερα ερχότανε ο Γιώργης, ο Βρετός, ο Ηλίας και τελευταίος ο Σίμος. Όλα τα παιδιά γύρισαν και τον κοίταξαν με λύπηση. Μεγάλη ντροπή να είσαι ο κοντύτερος απ' όλους. Ο Σίμος όμως δεν το έβαζε κάτω. Όχι πως έλπιζε με τέτοιο μπόι να γίνει αρχηγός στα παιχνίδια τους, άλλωστε ο Μάρκος ήταν μεγαλύτερος απ' όλους ένα χρόνο. Είχε πατήσει πολλούς μήνες τώρα τα δεκατρία.

Ο Μάρκος ήταν γεννημένος αρχηγός. Δε θα άφηνε κανένα να του βγει μπροστά. Μιλούσε δυνατά, έσπρωχνε, φώναζε, έβριζε. Την είχε κερδίσει την αρχηγία τα τελευταία χρόνια και κανένα θέμα δεν υπήρχε. Όλοι το ξέρανε. Ο Σίμος το δεχότανε όπως και τα υπόλοιπα παιδιά, και κανείς δεν είπε κουβέντα νωρίτερα το απόγευμα όταν είδανε το σημάδι του Μάρκου να τους χαιρετάει από ψηλά στο λαβωμένο κυπαρίσσι.

Ο Μάρκος ύψωσε τα χέρια του θριαμβευτικά και γύρισε και τους έβγαλε τη γλώσσα.

«Ο μεγάλος θα είναι πάντα μεγάλος» φώναξε. «Προσκηστήτε τον αρχηγό σας».

Τα παιδιά κοιτάχτηκαν αμήχανα. Στα σοβαρά μιλούσε ο Μάρκος ή ήταν ένα από τα χοντροκομμένα του αστεία;

«Τι με κοιτάτε, χαϊβάνια, προσκυνήστε τον αρχηγό, ρε!»
Όλοι έσκυψαν λίγο το κεφάλι και ο Ηλίας έπεσε στα γόνατα. Ο Σίμος δεν κουνήθηκε καθόλου.

«Γιατί δεν προσκυνάς, ρε συ;»

«Είσαι ψηλότερος απ' όλους. Κι εγώ ο πιο λιγότερο ψηλός αλλά δεν προσκυνάω κι ούτε σε φοβάμαι.»

«Και τι φοβάσαι, ρε κατσούλι;»

«Δε φοβάμαι τίποτα.»

«Δε φοβάσαι ούτε τις Ανεβαλούσες ούτε τα Λεράκια;»

«Ούτε.»

Όλα τα παιδιά γύρισαν και τον κοίταξαν. Ακόμα και ο Μάρκος δεν είπε τίποτα.

Ανεβαλούσες και Λεράκια ήταν τα τελώνια που βγαίνουνε τις νύχτες στην Ανεβαλούσα ή στην πιο πέρα γειτονιά, τα Λεράκια. Δεν ήταν τα ίδια. Κάθε γειτονιά είχε τα δικά της. Δεν υπάρχει κανένας στο χωριό που να μην τα έχει ακούσει.

Βγαίνουνε μόνο τις νύχτες γιατί δε θέλουν τους ανθρώπους. Ο Σίμος είχε ακούσει πολλές ιστορίες από τη μικρή νενέ, τη γιαγιά της μιμάς του που ήταν η μεγαλύτερη σχεδόν σ' όλο το χωριό. Έλεγε η μικρή νενέ ότι τα τελώνια αυτά ζούσαν από πάντα στο χωριό. Οι παλιότεροι τα είχαν δει. Μοιάζουνε με μωρά, δεν έχουν τρίχες και το κεφάλι τους είναι φαλακρό και μακρουλό σαν κολοκύθι. Όμως το χειρότερο απ' όλα είναι τα μάτια τους, δυο αναμμένα κάρβουνα που δε σβήνουν ποτέ.

«Παιδάκια αβάφτιστα είναι, αγόρι μου, και γι' αυτό χωρίς σώμα κι αίμα του Χριστού. Ψάχνουν τη μανούλα τους, να τους δανείσει την ψυχή της και με δανεική ψυχή να μπούνε στον Κάτω Κόσμο» έλεγε στο Σίμο η μικρή νενέ. Ήξερε ατέλειωτες ιστορίες η νενέ για όλα, νεράιδες και δαιμόνια που ζούσανε στο χωριό τους.

Ο Σίμος βαριότανε τα παραμύθια αλλά λάτρευε τις ιστο-

ρίες της προγιαγιάς του. Την έβαζε να λέει τότε για το ένα και τότε για το άλλο. Τελειωμό δεν είχαν οι κουβέντες της κι όλες έμοιαζαν αληθινές. Κάθε ξωτικό είχε το δικό του όνομα και τη δική του θλιβερή ιστορία. Ο Σίμος είχε τόσο εξοικειωθεί με όλα αυτά που κάπου βαθιά μέσα του πίστευε ότι μπορεί και να 'θελε να συναντήσει μια απ' αυτές τις μοναχικές σκιές με το κάρβουνο στα μάτια. Τον αγκάλιαζε η προγιαγιά του και του 'λεγε:

«Εσύ, Σίμο μου, δεν έχεις να φοβάσαι τίποτα. Είσαι ο μόνος σ' όλο το χωριό που γεννήθηκε πάνω σε μονομερίτικο πανί. Και το μονομερίτικο πανί τα διώχνει όλα. Και μαγγανείες και διαόλους και δαίμονες. Ποτέ να μη σκιαχτείς».

Τα λόγια αυτά σκεφτότανε ο Σίμος όταν όρθωνε το αναστημά του μπροστά στο Μάρκο. Ο Μάρκος κρατούσε ακόμα στα χέρια του ανοιχτό το σουγιά. Πλησίασε το κυπαρίσσι κι έδειξε τα σημάδια.

«Να, ρε. Δες πού είμαι εγώ και δες πού είσαι εσύ. Σχεδόν δυο παλάμες ανοιχτές σε περνάω. Κι εσύ, κατσούλι, δε με παραδέχεσαι γι' αρχηγό σου;»

«Το είπα. Είσαι ψηλότερος απ' όλους. Είσαι μεγαλύτερος απ' όλους. Ξέρεις περισσότερα αλλά δε σε προσκυνάω».

«Και κάνεις και τον έξυπνο και τσαμπουνάς βλακείες. Πως δε φοβάσαι Ανεβαλούσες και Λεράκια».

«Δε φοβάμαι».

«Πάρ' το πίσω, ρε σκατοκατσούλι».

«Δεν το παίρνω. Και σένα τι σε κόφτει; Μήπως σκιάζεσαι;»

«Ποιος σκιάζεται, ρε μαμούνι;»

«Λοιπόν, πας μια βόλτα σ' όλες τις κάτω γειτονιές; Πέρα απ' τα μοναχικά σπίτια, πέρα απ' τα Λεράκια, πέρα απ' τον Κακό Ποταμό και τον Γκρεμό;»

«Πάω αν θέλω».

«Κι εγώ σου λέω ότι πάω μονάχος μου, χωρίς κανένα σας, ως τις Πέτρες της Βιολέτας».

Όλα τα παιδιά γύρισαν και τον κοίταξαν σαν να είχε ξεστομίσει τη μεγαλύτερη βρισιά του κόσμου. Ως τις Πέτρες της Βιολέτας; Δεν υπάρχει άνθρωπος σ' όλη τη γη να πάει ως εκεί. Καλύτερα να πήγαιναν στην άκρη του κόσμου χωρίς φαί και χωρίς νερό, παρά στο σπίτι της τρελής. Σπίτι, δηλαδή, ολόκληρο δεν ήταν. Πέτρες ήταν που τις είχε φάει ο αγέρας και η βροχή. Παλιότερα, όταν ζούσαν τα αδέρφια της Βιολέτας, ήταν ένα μεγάλο αγροτόσπιτο, αλλά τώρα είχε απομείνει μόνο ένα μικρό μέρος του όρθιο κι όλα τα άλλα ήρθε ο χρόνος και τα ρήμαξε.

Κάποιες γυναίκες στο χωριό έλεγαν ότι δεν ήταν ο χρόνος αλλά οι αμαρτίες που αφάνισαν το σπίτι. Κάποιο φονικό είχε γίνει. Η Βιολέτα ήταν η μικρότερη απ' όλα τα αδέρφια. Από μικρή ήταν διαφορετική. Μιλούσε στα δέντρα, στα λουλούδια, στα πουλιά και στα ζώα. Την έβρισκαν το πρωί να κοιμάται στο κοτέτσι ή στο στάβλο, αγκαλιά μ' ένα καινούριο πουλάρι. Στην αρχή η οικογένεια έκρυβε τα καμώματά της, μα ύστερα όσο μεγάλωνε όλο και χειρότερευε. Κι έπειτα κάτι έγινε και μετά το θάνατο της μάνας της άρχισε να ξημεροβραδιάζεται στα μνήματα. Γκρίνιαζαν οι αδερφές της, ότι κανένα γαμπρός δε θα πλησιάσει το σπίτι εξαιτίας της Βιολέτας.

Έβαλε την υπογραφή ο πατέρας της και την κλείσανε σε κλινική για να γίνει καλά. Και την ξεχάσανε. Και περνούσανε τα χρόνια, και οι γαμπροί πάλι δεν έρχονταν και πέθανε ο πατέρας κι ύστερα ένα ένα όλα τα αδέρφια. Σαν να έπεσε κατάρα στο σπίτι. Ερήμωσε, το ξεκοκάλισαν οι ποντικοί.

Μια μέρα ένας χωρικός είδε καπνό να βγαίνει. Ειδοποίησε όλο το χωριό κι ο καθένας έλεγε τα δικά του. Ότι ήταν φάντασμα, ότι κάποιοι κακοποιοί το έκαναν κρησφύγετο.

Μαζεύτηκε μια ομάδα από άντρες και πήγανε και χτυπήσανε την πόρτα. Τους άνοιξε μια γυναίκα. Ήταν η Βιολέτα.

Πώς είχε έρθει στο χωριό κανείς δεν ήξερε. Κανείς δεν την είδε να φτάνει. Ήταν γιατρεμένη ή πειδιή πεθάνανε όλοι δεν υπήρχε κανείς για να υπογράψει για την τρέλα της;

Τον πρώτο καιρό όλοι στο χωριό μιλούσανε για τη Βιολέτα. Λέγανε ιστορίες για τότε που ήταν μικρή. Όλοι θυμόντουσαν και κάτι. Δεν υπήρχε σπίτι που να μη μιλούσανε το βράδυ για τη Βιολέτα. Κι όταν πλησίαζαν τα παιδιά, οι κουβέντες σταματούσαν. Κι αν θέλανε να τα φοβερίσουνε, με τη Βιολέτα τα φοβερίζανε: «Θα φωνάξω τη Βιολέτα» ή «Θα σε παρατήσω στις Πέτρες της Βιολέτας». Και να τώρα που ο Σίμος παραβίαζε τους εφιάλτες τους.

«Ναι ρε, θα πάω ως τις Πέτρες της Βιολέτας, σας λέω».

«Σιγά μην πας και...»

Ο Μάρκος προσπάθησε να σκεφτεί κάτι χειρότερο αλλά δε βρήκε, γιατί δεν υπήρχε τίποτα χειρότερο. Οι Πέτρες της Βιολέτας ήταν ο σκοτεινότερος εφιάλτης τους.

«Θα πάω, σου λέω».

«Πήγαινε αλλά μετά μη γυρίσεις κλαίγοντας και πεις στη μάνα σου ότι εμείς σε στείλαμε. Κοπρίτες, είστε μάρτυρες. Μόνος του λέει ότι θα πάει».

«Μην πας, ρε Σίμο. Θα τρελαθείς κι εσύ».

«Κι αν σε φάει;»

«Αν με φάει, δε θα γυρίσω πίσω».

Ο Γιώργης του έδωσε το φακό του. Όσες φορές και να τον παρακαλούσε ο Σίμος παλιότερα, ο Γιώργης δεν του τον έδινε, και τώρα τον πρόσφερε μοναχός του.

«Δεν τον θέλω, Γιώργη. Μόνος μου θα το κάνω, χωρίς καμιά βοήθεια. Μπορώ».

«Πρόσεξε μην κατουρηθείς από το φόβο σου» του σφύριξε ο Μάρκος.

Ο Σίμος τους χαιρέτησε κι άρχισε να κουτρουβαλάει τα σοκάκια. Ήταν αποφασισμένος. Δε θα γυρνούσε πίσω αν δεν έφτανε στη Βιολέτα. Κι άλλες φορές είχε προσπαθήσει να πάει ως εκεί. Και χωρίς να έχει βάλει στοίχημα. Περνούσε την κάτω ερημική γειτονιά και, στη στροφή για τις Πέτρες της Βιολέτας καθότανε, σκαρφάλωνε στα βράχια και προσπαθούσε να τη δει.

Μια φορά τη διέκρινε ανάμεσα στις πέτρες. Κοιτούσε τα μαλλιά της να απλώνονται στον άνεμο και δεν κουνιότανε ώσπου η γυναίκα γύρισε και κάρφωσε το βλέμμα της προς το μέρος του. Αδύνατο να τον είχε δει. Ο Σίμος όμως τρόμαξε. Το 'βαλε στα πόδια σαν να τον κυνηγούσε. Έπεσε, χτύπησε, γύρισε με ματωμένα γόνατα κι άκουσε τις κατσάδες της Φώτως. «Γιατί, αγόρι μου, δεν προσέχεις; Γιατί όλο πέφτεις; Αλλά δε φταις εσύ. Φταίει ο νονός που σου βρήκε ο πατέρας σου. Καπετάνιος στ' όνομα αλλά στην τσέπη του, καβούρια. Ούτε ένα ζευγάρι παπούτσια δε σου έστειλε. Μα ούτε ένα; Ποτέ; Πώς να περπατήσεις σωστά αν δεν έχεις φορέσει παπούτσια του νονού σου».

Έτσι έκανε πάντοτε η μάνα του. Ξεκινούσε να τον μαλώσει και στο δρόμο ξεσπούσε τη μανία της σε κάποιον άλλον. Έναν τον είχε η Φώτω. Ο πατέρας του, όλο στα καράβια. Αυτή έπρεπε μια ζωή να παίρνει αποφάσεις για όλα. Δεν της άρεσε να τον μαλώνει.

Ο Σίμος σκέφτηκε τη μάνα του με τη μικρή νενέ καθισμένες μπροστά στο τζάκι, να τον περιμένουν. Η προγιαγιά του δεν ήταν καθόλου μικρή, τα είχε περάσει προ πολλού τα ογδόντα, αλλά τη λέγανε μικρή γιατί ήταν μικροκαμωμένη. Ένα κλαράκι στα νιάτα της, ήρθαν τώρα και τα χρόνια, της βάρυναν την πλάτη, μάζειψε ακόμα περισσότερο κι έγινε μια σταλιά.

Ο Σίμος τη γιαγιά του δεν τη γνώρισε ποτέ. Κι η Φώτω μι-

κρή ήταν όταν πέθανε η μάνα της. Η προγιαγιά του τη μεγάλωσε, νενέ τη φώναζε η μάνα του, μικρή νενέ εκείνος και της έμεινε.

Τώρα ο Σίμος έφτανε στα τελευταία σπίτια του χωριού. Οι σκιές δίπλα του πάντα, να τρέμουν στους δρόμους και στους τοίχους των σπιτιών. Στο τελευταίο σπίτι, τον αποχαιρέτησε και η τελευταία σκιά.

Έτρεχε γρηγορότερα τώρα στο χωματόδρομο. Στην άλλη στροφή ξεκινούσαν οι Ανεβαλούσες, τα μικρά κτήματα, τα ξώχωρα. Καθώς στο χωριό τα σπίτια ήταν αγκαλιασμένα το ένα με το άλλο, δεν είχαν αυλές. Έτσι το κάθε σπίτι είχε το περιβολάκι του έξω από το χωριό. Φύτευαν τα απαράιτητα, μαρούλια, κολοκύθια, ντομάτες, και το καλοκαίρι έβλεπες και κανένα καρπούζι.

Ο Σίμος άκουσε ένα θόρυβο πίσω από ένα θάμνο και κοντοστάθηκε. Ήταν σίγουρος ότι τώρα θα έβλεπε τα δυο μάτια κάρβουνο και κάποιο απ' τα τελώνια που κυκλοφορούσαν στην περιοχή. Ο θόρυβος συνεχιζότανε, έμοιαζε τώρα με κλάμα. Όλα ταιριάζανε στις διηγήσεις της νενές.

Πήρε φόρα ο Σίμος να φύγει μακριά από το κλάμα αλλά αυτό τον ακολουθούσε. Γύρισε ο Σίμος, πλησίασε στο θάμνο κι άκουσε ένα δυνατό γάβγισμα. Έσκυψε και είδε ένα σκυλί πιασμένο από το πόδι του με σκοινί. Κάποιος χωρικός θα το είχε δέσει για να διώχνει τους ανεπιθύμητους και πρέπει να το είχε ξεχάσει εδώ μέρες. Το τρίχωμά του ήταν γεμάτο φύλλα και λάσπες. Ο Σίμος το χάιδεψε κι αυτό του έδειξε τα δόντια του.

«Θες να σε αφήσω εδώ στην ερημιά ή να σε ελευθερώσω, χαζόσκυλο;»

Το σκυλί σαν να κατάλαβε, ξάπλωσε κάτω και δεν ξανακουνήθηκε. Δυσκολεύτηκε ο Σίμος να λύσει το σκοινί. Νόμιζε ότι θα το πνίξει το κακόμοιρο το ζώο. Κουράστηκαν τα

χέρια του κι έσκυψε και τράβηξε με τα δόντια του τον κόμπο κι αυτός χαλάρωσε. Ύστερα γρήγορα γρήγορα απελευθέρωσε το σκυλί.

«Τυχερός είσαι. Φύγε τώρα. Είσαι ελεύθερος. Φύγε, σου λέω».

Το σκυλί στεκόταν εκεί και τον κοιτούσε και δεν κουνούσε ρούπι.

«Αν δε φύγεις εσύ, θα φύγω εγώ. Είμαι σε αποστολή».

Έκανε δυο βήματα ο Σίμος, έκανε δυο και το σκυλί. «Φύγε, σου λέω».

Έσκυψε ο Σίμος κι έκανε ότι πιάνει πέτρα και το σκυλί τρομαγμένο κρύφτηκε πάλι πίσω από το θάμνο. Άρχισε να τρέχει ο Σίμος. Δε γύρισε πίσω να κοιτάξει. Το λυπήθηκε το κακόμοιρο. Μακάρι να το έπαιρνε μαζί του, αλλά η Φώτω ούτε ν' ακούσει δεν ήθελε για σκυλιά. Άσε που μπορεί να τον ανακάλυπτε αυτός που το είχε δέσει και να τον περνούσε για κλέφτη. Κι ύστερα, πώς να γυρίσει στην πλατεία με το ψωρόσκυλο; Ας' το καλύτερα.

Πέρασε σαν βολίδα απ' τα Λεράκια και μετά ξερότοπος. Λίγο πιο πέρα είδε το Δέντρο το Μονάχο. Έτσι το έλεγαν στο χωριό, γιατί ανάμεσα στα βράχια έστεκε ένα δέντρο μόνο του. Δέντρο βουνό. Και γύρω, ως πέρα στον ορίζοντα, η θάλασσα.

Παλιότερα του έλεγε η νενέ ότι το γιορτάζανε το Δέντρο το Μονάχο. Μια φορά το χρόνο. Μαζεύονταν εδώ στις 27 Μαΐου, στο τέλος της άνοιξης. Έφερναν μαζί τους φαγητά και τρώγανε κάτω από το δέντρο, πίνανε οι μεγάλοι και κανένα ποτηράκι, ερχόντουσαν στο κέφι και πιάνανε το χορό. Τώρα το Δέντρο έστεκε μόνο του. Είχε πολλά χρόνια να δει πανηγύρια και χαρές. «Άμα μεγαλώσεις, Σίμο μου, να με πας μια βόλτα στο Δέντρο το Μονάχο. Να δω το αμέτρητο της θάλασσας. Να κάτσουμε να ξαποστάσουμε. Τέτοια σκιά

να πάει χαμένη; Τέτοια σκιά κανένα δέντρο δε δίνει. Μόνο αυτό. Θέλει παρέα. Θα στείλουμε και μαντάτα στον πατέρα σου στη θάλασσα, να γυρίσει γρήγορα, να σε δει που έγινες ολόκληρος άντρας» του έλεγε η νενέ του.

Τώρα στη σκιά της νύχτας, το Δέντρο το Μονάχο στεκόταν σιωπηλός διαβήτης σε ανάπαυση, αγγελιοφόρος των κυμάτων.

Είδε από μακριά ο Σίμος τις Πέτρες της Βιολέτας. Πώς θα τον πιστέψουν τα παιδιά ότι έφτασε ως εδώ; Κόντυνε το βήμα του. Μια μυρωδιά από θυμάρι, ρίγανη και βασιλικό τον πήρε από τη μύτη. Έτσι ολόγρια μύριζε και το παράθυρό του. Προχώρησε σιγά σιγά. Ένωσε τις πέτρες, νάρκες κάτω από τα πόδια του. Όλα σκοτεινά. Κανένα φως. Καμιά σκιά. Πού να κοιμάται η Βιολέτα; Τι να πάρει μαζί του; Οι πέτρες είναι παντού ίδιες. Είχε φτάσει δυο βήματα έξω από την πόρτα. Μέσα, θα κοιμόταν η τρελή.

Είδε ένα παράθυρο. Τρία γλαστράκια. Απλώσε τα χέρια του, έπιασε το βασιλικό κι η μυρωδιά που απλώθηκε φοβήθηκε ότι θα τον μαρτυρήσει. Και τότε σαν κατάρα ακούστηκε πίσω του ένα δυνατό γάβγισμα. Το σκυλί – τον είχε ακολουθήσει ως εδώ. Χαμένος. Ήταν πια χαμένος. Κούνησε απελπισμένος τα χέρια του να τρομάξει το σκυλί αλλά αυτό έμενε εκεί, κουνώντας την ουρά του. Πίσω του ακούστηκε η φωνή της Βιολέτας.

«Πού είσαι, καλέ μου; Πού είσαι, Μάνη μου; Τρεις μέρες και τρεις νύχτες σε περιμένα. Νόμιζα ότι έφυγες για πάντα σαν τους άλλους. Τρεις μέρες και τρεις νύχτες, κάθομαι εδώ και τους ακούω να μου φωνάζουν. Μες στο μυαλό μου. Οι φωνές τους. Πώς αντέχει το στόμα τους τέτοια λόγια; Εκδίκηση θέλουν, ακούς, Μάνη μου; Τι τους έκανα; Μάνη;»

Το σκυλί προσπέρασε το Σίμο, που το ακολούθησε με το βλέμμα του. Και τότε μόνο γύρισε και είδε τη Βιολέτα, δυο

μέτρα πιο πέρα, να στέκεται με ανοιχτή την αγκαλιά της και να υποδέχεται το σκυλί.

«Ποιον έφερες μαζί σου; Φίλος είσαι ή εχθρός; Γιατί δε μιλάς; Ποιος είσαι;»

Ο Σίμος είδε δυο μάτια περίεργα να τον καρφώνουν. Ένα μάτι κάτασπρο νεκρό κι ένα μάτι κατάμαυρο ζωηρό.

«Εγώ είμαι, κυρία. Βρήκα το σκύλο σας δεμένο στις Ανεβαλούσες».

«Μικρό παιδάκι είσαι; Μου αρέσουν τα μικρά παιδάκια!»

Ο Σίμος, για μια στιγμή, φαντάστηκε τη Βιολέτα να τον ξεκοκαλίζει μαζί με το Μάνη της. Κι ύστερα σκέφτηκε να το βάλει στα πόδια να σωθεί, αλλά κάτι στο ύφος της Βιολέτας τον έκανε να ντρέπεται για όλα αυτά που σκεφτόταν.

«Δε βλέπω πολύ καλά, και γι' αυτό δε σε υποδέχτηκα διαφορετικά. Μου έλειψε ο Μάνης μου, νόμιζα ότι τον έχασα. Κι εσύ τον έφερες πίσω. Είσαι ο σωτήρας του. Είσαι ο μικρός μου ήρωας. Ας τα πάρουμε απ' την αρχή, λοιπόν. Να κάνουμε τη γνωριμία, όπως πρέπει. Είμαι η Βιολέτα κι είναι ο Μάνης. Εσένα πώς σε λένε;»

«Σίμο».

«Σίμο, Σίμο σαν ασήμι, αργυρένιος, πολύτιμος... Μπράβο, αγόρι μου».

«Τίποτα, κυρία, ήταν στο δρόμο μου».

«Αλήθεια, πού μένεις; Κάνω μέρες ν' ακούσω άνθρωπο».

«Μένω στο χωριό αλλά πήγαινα στο χωράφι μας, στις Ανεβαλούσες. Στο δρόμο βρήκα το σκυλάκι σας, το Μάνη, κι έτσι ήρθα ως εδώ».

«Τι τυχερή ήμουνα σήμερα. Τι θα έκανα χωρίς το Μάνη; Είναι ο φίλος μου, το μάτι που μου λείπει, η αγκαλιά μου τις νύχτες».

«Κυρία, πρέπει να φύγω τώρα».

«Μη φύγεις ακόμα και να με λες Βιολέτα. Δεν είμαστε

άγνωστοι τώρα. Μια φορά φίλοι για πάντα φίλοι. Μια φορά προδότης για πάντα προδότης. Έτσι, κύριε Πολύτιμε;»

«Έτσι».

«Κάτσε τώρα εδώ, θα σου φέρω ένα δώρο».

Ο Σίμος κρυφοκοίταξε μέσα από την ανοιχτή πόρτα το δωμάτιο. Μικρό. Καθαρό και τακτοποιημένο. Ένα πολύχρωμο πάπλωμα σκέπαζε το κρεβάτι. Δίπλα μια κουνιστή πολυθρόνα. Πάνω στο τραπέζι ένα μικρό ανθοδοχείο με φρέσκα αγριολούλουδα. Ο Σίμος άκουσε τη Βιολέτα να ψάχνει κι ύστερα τα βήματά της και γύρισε βιαστικά το βλέμμα του προς τη θάλασσα.

«Ορίστε. Το βρήκα».

Η Βιολέτα κάθισε δίπλα του. Στα χέρια της κρατούσε ένα μικρό μαξιλαράκι σε σχήμα καρδιάς. Πάνω του, κεντημένο, ένα λουλούδι και από κάτω ένα καλλιγραφικό Β.

«Είναι βιολέτα;» ρώτησε ο Σίμος, δείχνοντας με το δάχτυλό του το λουλούδι.

Έβαλε και η Βιολέτα τα δάχτυλά της στο μαξιλάρι και για λίγο άγγιξαν την παιδική παλάμη.

«Είναι βιόλα της θάλασσας. Αγρια βιολέτα. Η βιολέτα είναι πιο περήφανη, η βιόλα είναι φτωχή, ταπεινή, φυτρώνει στην άκρη της θάλασσας. Την άνοιξη. Μοιάζει με τη βιολέτα αλλά έχει μικρότερα ανθάκια. Μοβ, ροζ, λευκά και κόκκινα. Αγριες βιόλες τυχερές στην άκρη της θάλασσας. Ελεύθερες».

«Είναι πολύ ωραίο».

«Μόνη μου το κέντησα».

«Είναι μεγάλο δώρο, δεν μπορώ να σας το πάρω».

«Όχι, θέλω να το έχεις εσύ. Ένα παιδί. Έτσι μικρούλα ήμουν κι εγώ και σκαρφάωνα όπως κι εσύ κι έτρεχα τις νύχτες. Ξέρεις, τότε οι δικοί μου με φώναζαν Βιόλα. Άμα ξανάρθεις θα σου πω ιστορίες. Σου αρέσουν οι ιστορίες;»

Κούνησε το κεφάλι του ο Σίμος.

«Θα ξανάρθεις;»

«Θα ξανάρθω, κυρία».

«Βιολέτα».

«Θα ξανάρθω, Βιολέτα».

«Ο Μάνης κι εγώ θα σε περιμένουμε».

Ο Σίμος αγκάλιασε το μαξιλάρι και το έβαλε στα πόδια. Έτρεχε και μόνο λίγο πριν από το Δέντρο το Μονάχο στάθηκε, γύρισε και κοίταξε. Ξεχώρισε τη Βιολέτα. Καθότανε στην ίδια πέτρα. Δίπλα της, πάνω στην πέτρα, ο Μάνης. Καθώς το σκοτάδι σαν ποτάμι έτρεχε κατά τη θάλασσα, τα δυο λευκά σημάδια έμοιαζαν με τα πρώτα της κύματα.

Αντίο, όνειρα παλιά

Νύχτωσε πάλι, όπως χτες. Νύχτωσε πάλι η μέρα. Όπως κάθε μέρα.

Τις νύχτες πιο πολύ λυπάμαι που η γη ενώνεται με τη θάλασσα και το καλό μου μάτι δεν την ξεχωρίζει. Ότι και να λέω, η θάλασσα είναι παρέα. Η καλύτερη εκτός από σένα, Μάνη μου. Μάνη μου, γύρισες και τώρα δε χρειάζεται να μιλάω μόνη μου. Όλα θα τα λέω πάλι σε σένα. Και μου έφερες κι ένα φίλο απόψε. Ένα μικρό κομμάτι ασήμι. Το Σίμιο. Έχω να δω παιδί από τότε που ήμουνα κι εγώ παιδί. Στην κλινική δεν άφηναν να έρχονται παιδιά. Κι αλήθεια, δεν ήταν τόπος για παιδιά. Κι εγώ μικρή ήμουνα για την κλινική. Ας όφεται ο πατέρας μου, που με όλη του την αγάπη υπέγραψε και με κρατήσανε. Ποιος ξέρει πόσα χτήματα πουλήσανε για να με δεχτούν εκεί.

Λίγο πιο πριν, Μάνη, λίγο πριν έρθεις, καθόμουνα στο δωμάτιο κι ένιωσα μια πεταλούδα να παίζει με το φως. Τρόμαξα. Ποιος να 'ναι πάλι; σκέφτηκα. Ποιος απ' όλους τους ήρθε να με ταράξει; Σ' το 'χω πει ότι οι νεκροί γίνονται πετα-

λούδες; Δε θα με ξεχάσουνε ποτέ; Θα με ταράζουνε για πά-
ντα; Τι τους χρωστάω; Τι τους έκανα; Σφραγίσαν τα καλύτε-
ρά μου χρόνια και τώρα έρχονται πάλι, λαίμαργοι. Να μη με
αφήσουν ήσυχη.

Μην τρομάξεις, Μάνη μου. Δε θα φύγω. Δε θα σε αφήσω.
Να, έτσι τα λέω. Να τρομάξουν και να φύγουν. Με κνηγάνε
οι φωνές τους. «Βιόλα, Βιόλα, χαζοβιόλα!» έτσι με φώναζαν
μικρή. Εμένα όμως δε με πείραζε. Ήταν τόσο όμορφες οι βιό-
λες που έσωξα απ' τα κύματα της θάλασσας, κάθε φορά που
κατεβαίναμε με τη μάνα στα βράχια να μαζέψουμε αλάτι. Θέ-
λω μια μέρα ν' αξιωθώ ξανά να κατέβω μαζί σου στη θάλασ-
σα και να σου δείξω πού φυτρώνουνε οι βιόλες. Φοβάμαι
όμως που είσαι αδύναμος και τα βράχια εδώ κάτω είναι από-
τομα. Με το ένα μάτι δυσκολεύομαι να τρέχω όπως παλιά.

Σήμερα όμως δε θα πούμε λυπημένες κουβέντες. Γύρισες
στο σπίτι μας. Θα γιορτάσουμε την επιστροφή σου. Έλα, θα
πεινάς πολύ. Σ' το είπα; Πάλι βροήκα ένα δέμα έξω από την
πόρτα. Κι είχε μέσα όλα τα καλά. Η Βασιλεία θα τα στέλνει.
Αλλά γιατί δεν έρχεται να με δει; Όταν θα είμαι έτοιμη, θα
πάω να τη βρω εγώ. Μαζί σου. Θα δεις, θα σου αρέσει και σέ-
να. Τώρα όμως θα σου φτιάξω κάτι. Κι ύστερα θα βάλω
ν' ακούσουμε μουσική. Θυμάσαι που σου έλεγα γι' αυτόν το
φιλο στην κλινική; Ναι, τον Ποιητή. Αυτόν που τον κλείσανε οι
δικοί του γιατί δεν είχε πολλή χαρά για τη ζωή. Αστείο, ε; Εμέ-
να νομιζω με κλείσανε γιατί μου περίσσευε μπόλικη χαρά.

Θυμάμαι είχαμε πάει με τη μεγάλη αδερφή μου, εγώ έξι,
αυτή δεκαοχτώ, στην εκκλησία. Έτρεχα και γέλαγα και με
έπιασε η Ασπασία και μου 'δειξε έναν άγιο, θυμωμένο, στις
εικόνες. «Βλέπεις πώς σε κοιτάει; Στον άγιο δεν αρέσει κα-
θόλου που γελάς». Γύρισα και κοίταξα στην άλλη πλευρά,
την αγαπημένη μου εικόνα. Την Παναγιά με το μικρό Χριστό
στην αγκαλιά. Με κοιτούσε πάλι μ' ένα μικρό χαμόγελο στην

πά-
τε-
ρη
με
σω.
άνε
ζαν
ζιό-
του
Θέ-
ασ-
μαι
πό-
ί.
σε
θα
την
νει.
θα
σέ-
ίλω
'το
ε οι
μέ-
έξι,
με
πισ
κα-
ρά,
πό
την

άκρη των χειλιών της. Τρόμαξα μ' αυτά που μου είπε η Ασπασία αλλά κατάλαβα ότι η πίστη, όπως και η χαρά, δεν είναι ίδια για όλους. Ο θυμωμένος άγιος με κυνηγούσε από τότε αλλά, κάθε φορά που εμφανιζότανε μπροστά μου, εγώ σκεφτόμουνα την Παναγιά να μου χαμογελάει από την άλλη εικόνα. Κι από τότε, όσες φορές πήγαινα στην εκκλησία δεν πλησίαζα την εικόνα του θυμωμένου. Φιλούσα την εικόνα της Παναγίας μόνο, που χαμογελούσε. Κανέναν άλλον. Μόνο αυτήν αγαπάω. Αυτός ο Ποιητής, που λες, ήξερε πολλά πράγματα. Εγώ δεν είχα τελειώσει το σχολείο. Αυτός με έκανε ν' αγαπήσω τα βιβλία, με έμαθε ν' ακούω μουσική. Αυτός μου έμαθε τα πάντα. Τις πρώτες μέρες στην κλινική φοβόμουνα. Άκουγα τις νύχτες φωνές και κλάματα και ουρλιαχτά. Έπαιρνα τα σκεπάσματα και έκλεινα τις χαραμάδες της πόρτας αλλά οι φωνές περνούσαν μέσα από τους τοίχους. Με κυνηγούσανε. Είχα μέρες να κοιμηθώ, όταν μια μέρα στον κήπο τον είδα. Τον Ποιητή. Λυπημένο. Πάντα λυπημένο. Ήσυχο. Νόμιζα ότι είναι τυφλός έτσι που κάρφωνε το βλέμμα του σε μια μεριά και δεν κουνιότανε καθόλου. Μια μέρα άρχισα να πηδάω μπροστά του.

«Πώς σε λένε, μικρούλα;» με ρώτησε.

«Βιολέτα».

Αυτός, αντί να πει κάτι, άρχισε να τραγουδάει ένα σκοπό:
«Αντίο, όνειρα παλιά».

Από τότε, κάθε φορά που με έβλεπε τραγουδούσε το ίδιο τραγούδι: «Αντίο, όνειρα παλιά».

Πέρασε πολύς καιρός, ήμασταν φίλοι πια, όταν τον ρώτησα γιατί κάθε φορά που με έβλεπε έλεγε το ίδιο τραγούδι. Κι αυτός σηκώθηκε κι έβαλε ένα δίσκο στο πικάπ. Πρώτη φορά άκουγα όπερα. Πρώτη φορά άκουγα μουσική. Πρώτη φορά έβλεπα πικάπ. Πρώτη φορά άκουγα πως είχα το ίδιο όνομα με μια από τις πιο διάσημες ηρωίδες της όπερας. Τη

Βιολέτα Βαλερού. Στην Τραβιάτα. Όταν ο Ποιητής μου διηγήθηκε την ιστορία της, έκλαιγα με λυγμούς. Ήταν πιο λυπητερή κι από τη δική μου.

Μια μέρα, άκουσα ότι ο Ποιητής μου έφυγε από την κλινική. Έτρεξα στο δωμάτιό του. Άδειο. Μόνο το πικάπ σε μια γωνία κι ένας δίσκος πάνω. Η Τραβιάτα. Το είχε αφήσει για μένα. Το μετέφεραν στο δωμάτιό μου. Μου είχε αφήσει κι ένα μικρό σημείωμα:

«Γιατί άραγε αυτό που ορίζει την ευτυχία ενός ανθρώπου να γίνεται και η πηγή της δυστυχίας του;»

Τίποτα δεν καταλάβαινα. Για μέρες, μήνες, έμεινα κλεισμένη ακούγοντας την Τραβιάτα. Τα φάρμακα που μου δίνανε τα έκρουβα κάτω από το στρώμα μου. Όταν το ανακάλυψαν, με απείλησαν ότι θα μου πάρουν το πικάπ. Δεν τους εμπόδισα. Μου το πήρανε. Όμως η μουσική είχε μπει μέσα στο μυαλό μου. Δε χρειαζόταν να πατήσω το κουμπί. Έπαιξε συνέχεια. Κι ακόμα παίζει. Αντίο, όνειρα παλιά.

Καμιά φορά, Μάνη μου, σκέφτομαι ότι αγαπούσα πολύ τη ζωή και οι δικοί μου με τιμώρησαν γι' αυτό. Και τώρα γριά, μ' ένα μάτι, τη θέλω τη ζωή αλλά εκείνη με διώχνει. Αλλά εμείς, Μάνη, θα την κάνουμε να μας αγαπήσει πάλι. Είναι που τόσα χρόνια έλειπα κι ο τόπος δε με γνωρίζει ακόμα. Πόσο μου έλειψε η θάλασσα. Πόσο μου έλειψε το χώμα το αλμυρό, εκεί που δε φυτρώνει τίποτα. Κι οι άνθρωποι, Μάνη, δεν είναι κακοί. Δε μας πλησιάζουνε, γιατί φοβούνται. Να, είδες αυτός ο φίλος που έφερες, ο Σίμος; Χάρηκε, νομίζω, με το δώρο μας. Είμαστε τυχεροί, Μάνη. Ο ένας φίλος φέρνει κι άλλους.

Αγριότητες

Ο Σίμος κοιτάζει ανόρεχτα το φαγητό του. Κοχλιοί κοκκινιστοί. Όταν βρέχει, βλέπει τα σαλιγκάρια να σέρνονται στο έδαφος και ν' αφήνουν πίσω τους μια γλίτσα. Αυτή την εποχή, λέει η μάνα του, οι κοχλιοί είναι παχιοί παχιοί. Θρεπτικό φαγητό και φτηνό. Βγαίνει ο Σίμος με τους φίλους του και τους μαζεύουνε στο δρόμο για το μοναστήρι. Γελάνε τα αγόρια και φωνάζει το ένα στο άλλο:

«Τρέξτε να τους προλάβουμε πριν καλογερέψουν».

Αν οι κοχλιοί καλογερέψουν, αν απομονωθούν, δηλαδή, μέσα στο κέλυφός τους για να προφυλαχτούν από τις ζέστες και τις ξηρασίες, όλο και αδυνατίζουν, χάνουν και τη νοστιμιά τους. Προχτές μάζεψε πενήντα κοχλιούς. Μακάρι να μην έβρισκε κανέναν αλλά, από την άλλη, δεν ήθελε ούτε να τον κοροϊδεύουν τα παιδιά ούτε η μάνα του να στενοχωρηθεί. Ο Σίμος κλείνει τα μάτια και φαντάζεται ότι τρώει μικρά λουκανικάκια. Χαμογελάει λίγο αλλά, καθώς το σαλιγκάρι γλιστράει στο λαιμό του, γεμίζει αηδία.

«Άντε, Σίμο, μόνο δύο έφαγες; Τουλάχιστον δέκα πρέπει. Άντε, αγόρι μου».

Ο Σίμος βάζει το πιρούνι κι αδειάζει κρυφά τον κοχλίο στην πετσέτα του κι ύστερα κι άλλον, κι άλλον, ώσπου δέκα αδειανά κελύφη επιπλέουν στην κόκκινη σάλτσα. Βουτάει ο Σίμος το ψωμί του, το ματώνει καλά καλά μες στη σάλτσα και το βάζει στο στόμα του.

«Μπράβο, αγόρι μου, το έγλυψες το πιάτο σου. Είδες τι νόστιμα που είναι; Πήγαινε τώρα. Κι όταν χτυπήσει η καμπάνα, να 'ρθεις να πάμε στην εκκλησία» λέει η Φώτω και κάνει το σταυρό της ενώ βρίζει ψιθυριστά.

Κάθε φορά που αναφέρεται στην εκκλησία κάνει το σταυρό της και βρίζει ψιθυριστά.

«Ρε μάννα, είναι σωστό να βρίζεις ενώ κάνεις το σταυρό σου;»

«Το σταυρό τον κάνω για τα θεία και την καλοσύνη Του, μεγάλο το όνομά Του, αλλά αυτός ο τραγόπαπας που μας έστειλαν για πνευματικό στο χωριό μας, εδώ μου κάθεται» λέει και χτυπάει το στήθος της.

«Τον παπα-Μανόλη βρίζεις;»

Η Φώτω δεν του απαντά, μόνο κάνει μια κίνηση με το χέρι της σαν να τον διώχνει. Ο Σίμος γελάει με την παράταιρη μανία της μάννας του με τα θρησκευτικά. Κρύβει την πετσέτα του και τρέχει στις κότες. Την αδειάζει και οι κότες πέφτουν λαίμαργα πάνω στα χοντρά σκουλήκια. Τη Μεγάλη Βδομάδα, ο Σίμος και η μάννα του θα μεταλάβουν. Την προηγούμενη πάνε στο μοναστήρι να εξομολογηθούν στον καλόγερο. Οι περισσότεροι στο χωριό πάνε στον παπά της εκκλησίας αλλά η Φώτω ούτε να τον δει, όχι και να του εμπιστευτεί τα κρίματά της.

«Τα δικά του κρίματα είναι για φυλακή. Δε θα μου πει εμένα πόσες μετάνοιες να κάνω, επειδή ονειρεύτηκα κάτι παραπάνω απ' αυτά που έχω».

Η αλήθεια είναι ότι όλοι οι παπάδες θεωρούν τον Κόφινα τόπο εξορίας. Τόσο απομονωμένο χωριό που είναι, κανείς δε θέλει να πάει. Ο δρόμος φτάνει ως εκεί κι ύστερα τίποτα άλλο. Ο ταχυδρόμος, που έρχεται μια φορά το μήνα, φτάνει πάντα ζαλισμένος.

«Μουλάρι τον άνοιξε το δρόμο σας, σίγουρα. Πιο πολλές στροφές δε γίνονται. Τι τιμωρία! Τι έκανα, Θεέ μου, για να το πληρώνω έτσι;»

Βέβαια ο ταχυδρόμος δε φταίει σε τίποτα. Καλός άνθρωπος, αλλά είναι υποχρεωμένος από την υπηρεσία του να πηγαίνει και στον Κόφινα. Είκοσι χιλιόμετρα μονάχα απ' το τελευταίο χωριό του κάμπου αλλά ο χωματόδρομος είναι κακοφτιαγμένος, γεμάτος λακκούβες. Το χειμώνα, ο Κόφινας απομονώνεται αρκετούς μήνες. Κατολισθήσεις γεμίζουν το δρόμο βράχια αλλά και στις μεγάλες βροχές ο χωματόδρομος γίνεται λασπότοπος, χειρότερος κι από ρουφήχτρα.

Στον Κόφινα έρχονται όσοι μένουν εκεί. Και μόνο τους ξεστούς μήνες, μια φορά τη βδομάδα, κάθε Παρασκευή, έρχεται αγκομαχώντας κι ένα φορηγάκι. Είναι ο Δημήτρης ο Τακτικός. Μαρσάρει στην είσοδο του χωριού, όσο που φτάνει αυτοκίνητο, δηλαδή, και φωνάζει:

«Νοικοκυρές, ελάτε. Έηρθε ο Δημήτρης ο Τακτικός. Ο μανάβης της γειτονιάς σας. Φασολάκια, κουνιά, φράουλες και κεράσια. Κλωστές, χτένες και κορδέλες».

Το κάθε σπίτι στο χωριό έχει το δικό του περιβολάκι. Έχει τα εντελώς απαραίτητα. Χόρτα, αγκινάρες, ντομάτες, αγγούρια, πεπόνια. Ακόμα και η κυρα-Δέσποινα, που δεν έχει περιβολάκι, γεμίζει μαρούλια τις σκάφες της έξω από το σπίτι της. Δεν έχει περιβολάκι γιατί το πούλησε για το τίποτα σε κάποιον τουρίστα, που μια μέρα χάθηκε στα βουνά και κατέληξε στο χωριό. Κανείς δεν ξέρει πώς. Όλη τη νύχτα φώναζε, ο ξένος άνθρωπος: «Help! Help!».

Ο κύριος Νίκος περνούσε από κει κοντά επιστρέφοντας από τα ζώα του. Άκουσε τις φωνές αλλά έκανε πως δεν άκουσε και συνέχισε. Νόμιζε ότι ήταν κάποιος απ' αυτούς τους δαίμονες που μαζεύονται τις νύχτες στις ραχούλες, κι αλίμονό σου αν σταματήσεις να τους δώσεις μια βοήθεια. Σε σέρνουν στο χορό και δε σταματούν, πριν παραδώσεις και την τελευταία σου πνοή στον Κύριο. Ο κύριος Νίκος είναι καλός άνθρωπος, αλλά δεν είναι και χαζός. Δε σταμάτησε, λοιπόν, κι έμεινε ο ξένος όλη νύχτα στο περιβολάκι της κυρα-Δέσποινας. Το πρωί όταν ξύπνησε κι είδε γύρω του τα άγρια βράχια και τους αετούς και πέρα μακριά τη θάλασσα, τρελάθηκε. Νόμιζε ότι πέθανε κι ήταν στον Παράδεισο. Έμεινε εκεί ακίνητος ως τη στιγμή που πείνασε και κατάλαβε ότι ήταν ζωντανός. Περπάτησε ως τα πρώτα σπίτια του χωριού. Οι χωριανοί μαζεύτηκαν γύρω του, αλλά κανένας δεν κάτεχε τη γλώσσα του. Ήρθε στο τέλος ο Στράτος, ο μπαμπάς του Σίμου που έτυχε να είναι στο χωριό και γνώριζε κάμποσες λέξεις εγγλέζικα απ' τα καράβια, και προσπάθησε να συνεννοηθεί μαζί του. Μόλις αυτός είπε ότι ο παππούς του ήταν Γερμανός, οι μισοί γέροι του χωριού πήρανε πέτρα να τον κυνηγήσουν, αλλά τους συγκράτησε ο Στράτος.

«Δεν το βλέπετε το παλικάρι; Αγέννητος ήταν όταν ο παππούς του έκανε ασχήμιες. Τι φταίει αυτός για τους γερμαναράδες και για το Χίτλερ. Αφήστε τον ήσυχο να μας πει τι θέλει».

Κι ο ξένος είπε ότι ο παππούς του απ' την πλευρά της μάνας του ήταν Αυστραλός και του έλεγε πολλές ιστορίες για τα βουνά αυτά, όπου οι ντόπιοι έκρυβαν τους συμμάχους και τους φυγάδευαν από τη θάλασσα. Ήρθε λοιπόν στην Ελλάδα, στην Κρήτη, για να βρει αυτούς που έσωσαν τότε τον παππού του. Έτσι είπε.

«Και πώς τον λέγανε το σωτήρα του παλπού σου;»

«Τόντορο, Τοντοράκι».

Οι χωριανοί όλοι πολύ λυπήθηκαν για τον ξένο, που είχε δυο προγόνους τόσο διαφορετικούς. Ένα Γερμανό κι έναν παλπού Αυστραλό, που πολέμησε στα δικά τους βουνά, έφαγε και κρύφτηκε στα δικά τους σπίτια. Ζύγισαν και τα δύο και υπερίσχυσε η συγκίνηση που ένας εγγονός ψάχνει τα ίχνη του παλπού του. Έριξαν τις πέτρες κάτω κι άρχισαν να σκέφτονται ποιος Θοδωράκης μπορεί να βοήθησε τον Αυστραλό.

Όλα τα χωριά έχουν κι έναν τουλάχιστον Θοδωράκη, όπως ένα Γιώργη κι ένα Νικόλα. Άντε να βρεις ποιος ήταν ο ήρωας που γλίτωσε τον άνθρωπο. Στο δικό τους χωριό, ο μόνος Θοδωράκης ήταν ο μπαμπάς της κυρα-Δέσποινας, που πέθανε όταν αυτή ήταν μόλις τριών μηνών. Ήταν βέβαια πολύ άντρακλας ο δικός τους ο Θοδωράκης κι η γυναίκα του τον λάτρευε. Όταν πέθανε, τόσο λυπήθηκε η χήρα, που άφησε το ορφανό τρεις μέρες και τρεις νύχτες κάτω από το αδράχι χωρίς να το ταΐσει. Τα κλάματα της χήρας τα κάλυπταν τα κλάματα του μωρού.

Ποιον να κατηγορήσεις, την έρημη τη χήρα ή τον Κύριο, μεγάλη η χάρη Του, που την κέρασε τόσες αδικίες; Πολύ δυστυχισμένη η Δέσποινα κι έμεινε, όλη της τη ζωή, μόνη, αστεφάνωτη. Ποιος να ενδιαφερθεί για την ορφανή; Η μάνα της πέθανε κι αυτή, όταν η Δέσποινα ήταν κορίτσι της παιτριάς. Μόνη της έτρεχε στα ζώα, μόνη της στο περιβολάκι της.

Όταν ο ξένος έμαθε ότι ο μοναδικός Θοδωράκης του χωριού ήταν πεθαμένος αλλά εκείνος είχε ξενυχτήσει όλη νύχτα στο δικό του περιβολάκι, το πέρασε για σημάδι. Μάταια του φώναζαν όλοι ότι ο δικός τους Θοδωράκης δε βγήκε στα βουνά. Μάταια προσπάθησαν να του αλλάξουν μυαλά, ότι

τα στοιχεία δε συνδυάζονταν. Ο ξένος ήταν σίγουρος ότι τίποτα δεν ήταν τυχαίο κι ότι ήταν μοιραίο να χαθεί στα βουνά, να φτάσει σ' αυτό τον πανέμορφο τόπο που δεν είχε σκοπό να επισκεφτεί και να μείνει ολομόναχος μια νύχτα στο περιβολάκι της κόρης του Θοδωράκη. Ήταν μάλιστα σίγουρος ότι σε κείνο το περιβολάκι κρυβότανε ο παππούς του, κι έτρεξε μπροστά κι όλο το χωριό πίσω και κουτρουβάλησε ως το άγιο περιβολάκι. Άρχισε να φιλάει το χώμα, εκεί που βρόμιζαν οι κότες κι ήταν μέσα στις κουτσουλιές. Κάνανε το σταυρό τους οι γυναίκες κι η αρχική σιχασιά έγινε έκπληξη κι όλοι μαζί συμφώνησαν ότι όλα αυτά μόνο με θαύμα έμοιαζαν.

Κι έτσι ο Θοδωράκης, ο ανήξερος, βαφτίστηκε ήρωας. Κι η κυρα-Δέσποινα είδε το χωριό να τη σέβεται πια διαφορετικά ως κόρη του ήρωα. Ήταν τόση η ευχαρίστησή της, που δέχτηκε μετά χαράς να δώσει στον ξένο το περιβολάκι της.

Στην αρχή μάλιστα δεν ήθελε να του πάρει ούτε ένα ευρώ. Επέμενε όμως αυτός και πήρε ό,τι της έδωσε. Λίγα ήταν, πολλά ήταν, ποιος ξέρει; Λες και είχε ποτέ ξανά κανείς πουλήσει κάποιο κομμάτι γης. Ήρθε και συμβολαιογράφος στο χωριό και ρώτησε την κυρα-Δέσποινα αν έχει χαρτιά ότι είναι δικό της το οικόπεδο.

«Τι λες, βρε παιδάκι μου; Τι κουβέντες είναι αυτές; Δικό μου είναι. Ρώτα όποιον θες».

Η αλήθεια είναι ότι εκείνη τη στιγμή της κυρα-Δέσποινας της κατοφάνηκε που αμφιβάλλανε για το λόγο της και χρειάζονταν χαρτιά. Και πώς της ήρθε και πήρε επίσημο ύφος και, σαν κόρη ήρωα που ήταν πια, τους είπε:

«Τα χαρτιά, αγόρι μου, σκίζονται και χάνονται, ενώ ο λόγος μένει. Αν τον πεις, βγάζει ρίζες κι άντε να τον πάρεις πίσω».

Έσκυψε ο συμβολαιογράφος και μετέφρασε στο αυτί του ξένου. Κι ο ξένος συγκινήθηκε και της φίλησε το χέρι.

Πρώτη φορά της φιλούσαν το χέρι. Η κυρα-Δέσποινα δε χάρηκε πολύ μ' αυτό το χειροφιλήμα, παρόλο που κατάλαβε το σεβασμό του ξένου. Όμως αυτή, για μια στιγμή, ξεχάστηκε κι ένιωσε ότι μπορούσε να ξαναρχίσει τη ζωή της από την αρχή, ως κόρη ήρωα πλέον.

Και τι δεν ονειρεύτηκε στον ύπνο της. Ότι μπορεί ο νέος να ήθελε, με κάθε τρόπο, να ευχαριστήσει την κόρη του Θεόδωράκη. Τώρα που τον είδε να της φιλάει το χέρι, τα είκοσι χρόνια που τον περνούσε έπεσαν βαριά στο κεφάλι της. Μετάνιωσε και για το περιβολάκι που του πούλησε αλλά δεν μπορούσε να πει κουβέντα. Αυτή δεν ήταν που είπε ότι ο λόγος μένει;

Βέβαια ο Ράινερ, έτσι το έλεγαν το παλικάρι, την άλλη μέρα της έφερε ένα βιβλιάριο τραπέζης με τα λεφτά που της είχε βάλει στο όνομά της. Πρώτη φορά έβλεπε η Δέσποινα βιβλιάριο. Τι να τα κάνει αυτή τα λεφτά; Μόνο ζάχαρη και καφέ αγόραζε. Με το αλάτι που μάζευε από τα βράχια της θάλασσας έβγαζε όσα χρειαζότανε και για ζάχαρη και για καφέ. Πήρε το βιβλιάριο και, για να ευχαριστήσει τον ξένο, το έβαλε στο εικονοστάσι, δίπλα στη συλλογή με τα κοχύλια πίσω από την μπουρού. Εκεί έβαζε ό,τι αγαπούσε ιδιαίτερα, το είχε κάτι σαν βιτρίνα η κυρα-Δέσποινα το εικονοστάσι.

Ο Ράινερ την παρακάλεσε ν' αφήσει τις κότες και το λαχανόκηπο όπως έχει. Όμως η κυρα-Δέσποινα θεώρησε χρέος της να μεταφέρει το λαχανόκηπο στο σπίτι της. Έβαλε τρεις σκάφες μπροστά στο σοκάκι της κι εκεί φύτευε τα χρειαζόμενα. Τις κότες είπε να τις μεταφέρει αλλά, όσο περνούσε ο καιρός, τόσο βολευότανε. Καλύτερα να είναι οι κότες μακριά από το σπίτι, να πηγαίνει και καμιά βόλτα να τις βλέπει.

Κάθε φορά που πήγαινε, στεκότανε λίγο και σκεφτότανε τον ξένο. Το Ράινερ, δηλαδή. Θα μπορούσε και να ήταν γιος της. Πώς περνάνε τα χρόνια. Η Δέσποινα ως τώρα δε

μετρούσε το χρόνο και τώρα τα μέτρησε, μια κι έξω, όλα τα χρόνια μαζί. Σαράντα εφτά.

Οι περισσότερες γυναίκες στο χωριό δεν έφταναν τα σαράντα ξεσκεπάστες. Όλες κάποιο λόγο θα είχανε για να φορέσουνε τσεμπέρι. Ένας δικός τους θα είχε πεθάνει. Τσεμπέρι σήμαινε πένθος και πένθος χωρίς τσεμπέρι δε γινότανε. Η κυρα-Δέσποινα φορούσε, πολλά χρόνια, τσεμπέρι. Μετά που ήρθε ο ξένος, για κάποιο λόγο το έβγαλε.

Στην αρχή την είδανε μ' ένα σφιχτό κότσο. Τα μαλλιά της κατάμαυρα. Ούτε μια άσπρη τρίχα. Ύστερα ο κότσος χαλάρωσε, έγινε τρικυμισμένη πλεξούδα κι έπεσε στην πλάτη. Στάθηκε μπροστά σ' ένα μικρό κομματάκι καθρέφτη, που δεν τη χωρούσε ολόκληρη, και κοιτάχτηκε. Σαράντα εφτά χρονών, παρθένα και γριά. Έδωσε μια και τράβηξε το λαστιχάκι κι απλώθηκαν τα κύματα, πλούσια, στην πλάτη της. Κόρη ήρωα πλέον, κανείς δεν τολμούσε να κάνει κάποιο σχόλιο, πως ήταν άπρεπο μεγάλη γυναίκα ν' αφήνει τα μαλλιά της ξέπλεκα.

Μια φορά ήρθε ξένος στον Κόφινα και μάλιστα κατά λάθος, κι έγιναν τόσες αλλαγές. Άρχισε η Δέσποινα να νιώθει καλύτερα. Σαν μαζί με τον κότσο να έδωξε και την καμπούρα με τα βάσανα, που την κουβαλούσε από τότε που γεννήθηκε. Δεν είναι λίγο να μη σε θέλει η ίδια σου η μάνα. Όχι πως δεν την αγαπούσε μεγαλώνοντας, αλλά η Δέσποινα κάθε φορά που κοιτούσε τη μάνα της στα μάτια, διάβαζε εκείνο το γιατί. Γιατί να ζήσει το μωρό και να μη ζήσει ο Θόδωρος; Λες και μπορούσε να το ανταλλάξει. Λες και ο θάνατος του πατέρα ήταν το ρεγάλο που έπρεπε να πληρώσει η μάνα για κείνη. Αλλά γιατί τόσο ακριβά;

Κι όταν αρρώστησε η μάνα, η Δέσποινα στάθηκε δίπλα της, νύχτα μέρα. Αυτή να την πλύνει, να την αλλάξει, να την ταΐσει πάνω στο κρεβάτι. Αλλά ακόμα και τότε, πίσω από

την ευγνωμοσύνη για τις τόσες φροντίδες, η Δέσποινα μπορούσε να διακρίνει στα μάτια της μάνας της εκείνο το πρώτο γιατί. Γιατί να ζηήσει;

Κι επειδή η ψυχή φεύγει, τα γιατί δε φεύγουν, τα κληρονόμησε η Δέσποινα μαζί με το μικρό κτηματάκι που πουλήσε στον ξένο. Δίπλα στα δικά της ερωτηματικά είχε τώρα και τα γιατί της μάνας της να τη βασανίζουν. Γιατί να ζηήσει, γιατί να μην αγαπηθεί ποτέ;

Τρέχει ο Σίμος την άλλη μέρα στα σοκάκια του χωριού. Τρέχει να συναντήσει τα υπόλοιπα παιδιά. Το μαξιλαράκι της Βιολέτας δεν το πήρε μαζί του. Αυτό μας έλειπε τώρα, να βγει στο χωριό κουβαλώντας το μαξιλάρι. Αν όμως δεν τον πίστευε ο Μάρκος, θα του το έφερε στα μούτρα.

Στάθηκε στην ανηφόρα να πάρει μια ανάσα ο Σίμος. Είδε την κυρα-Δέσποινα να τον χαιρετάει από το παράθυρο. Ο Σίμος ταράχτηκε, λες και είχε διαβάσει η κυρα-Δέσποινα τις σκέψεις του. Η γυναίκα του χαμογέλασε σαν να ήθελε να διώξει τους φόβους του. «Όμορφη η κυρα-Δέσποινα» σκέφτηκε ο Σίμος, και παραξενεύτηκε κι ο ίδιος με τη σκέψη του. Πριν λίγο καιρό ήταν μία από τις πολλές θειάδες του χωριού. Τώρα ήταν λιγότερο θεια και περισσότερο κοπέλα. Αλλά πώς γίνεται αυτό; Στο χωριό τις γυναίκες τις χώριζαν σε κοπέλες και θειάδες. Οι κοπέλες ήταν ανύπαντρες ή φρεσκοπαντρεμένες ή μωρομάνες. Όλες οι άλλες ήταν μεγάλες.

Τα μαύρα μαλλιά της Δέσποινας, έτσι όπως ανέμιζαν στον αέρα, θύμισαν στο Σίμο τα λευκά μαλλιά της Βιολέτας, κι αυτά ελεύθερα να σεργιανούν στον άνεμο. Άραγε η Δέσποινα να θεωρεί κι αυτή τη Βιολέτα μάγισσα και τρελή;

Σκαρφαλώνοντας στα σοκάκια του χωριού, ο Σίμος θυμήθηκε πάλι τη χτεσινή του συνάντηση με τη Βιολέτα. Τα φρέματα που της είπε, ότι τάχατες πήγαινε βόλτα και βρήκε το σκύ-

λο και της τον πήγε πίσω. Μα τι να της έλεγε; Ξέρετε, κυρία Βιολέτα, έβαλα στοίχημα ότι θα φτάσω ως το σπίτι σας, ξέρετε, όλοι στο χωριό σας περνάνε για τρελή, δεν είμαι φίλος;

«Μια φορά φίλοι για πάντα φίλοι. Μια φορά προδότης για πάντα προδότης». Θυμήθηκε τα λόγια της Βιολέτας κι ένιωσε μεγάλη ντροπή. Δίπλα στο ρέμα άκουσε τις φωνές των παιδιών κι άρχισε να κατεβαίνει τρέχοντας για να τους συναντήσει.

Όλο σκεφτότανε αν θα 'πρεπε να τους πει την αλήθεια ή όχι. Αν τους έλεγε όλη την αλήθεια, θα λιγόστευε την αξία της χτεσινής του τρέλας να πάει ως τις Πέτρες της Βιολέτας. Θα μπορούσε να τους πει ψέματα και να τους τρομάξει. Να, για παράδειγμα, ότι βρήκε τη Βιολέτα να σφάζει κότες και να πίνει το αίμα τους. Ότι την άκουσε να ουρλιάζει σαν λύκος. Σίγουρα κάτι τέτοιο θα ήθελαν ν' ακούσουν τα παιδιά, και τότε αυτός θα φαινότανε πολύ πιο άφοβος. Ίσως να γινότανε και αρχηγός τους.

Δεν είχε αποφασίσει ακόμα τι να κάνει κι ίσως να κοντοστεκότανε να το σκεφτεί, αν δεν άκουγε τις πολεμικές ιαχές τους. Λίγο ακόμα τρεχάλα είχε και θα τους έφτανε. Σε λίγο τους είδε μέσα από τα δέντρα. Είχανε βάλει στόχο μια κακόμοιρη χελώνα. Ρίχνανε τις πέτρες τους από μακριά και παράβγαιναν ποιος θα την πετύχει. Η χελώνα είχε μαζευτεί ολόκληρη μέσα στο καύκαλό της κι έμοιαζε με κοτρόνα ακούνητη. Σκέφτηκε ο Σίμος να τους σταματήσει αλλά μετά λιγοψύχησε. Ακόμα αυτό να κάνει, θα τον κοροΐδευαν όλοι. Τον είχανε που τον είχανε για παράξενο. «Καλά σε φωνάζουνε Σίμο» του είπε μια μέρα ο Μάρκος «φαίνεται πως έχεις το σημάδι σου, το κουσούρι σου, την πετριά σου».

Ο Σίμος είδε από μακριά το Μάρκο να πετυχαίνει με την πέτρα του τη χελώνα. Η χελώνα κουνήθηκε λιγάκι κι ύστερα πάλι έμεινε ακίνητη.

«Αυτό πόνεσε λιγάκι, σιγανοπαπαδιά που μας κάνεις την πεθαμένη» φώναξε ο Μάρκος κι όλα τα παιδιά γέλασαν.

Μόλις όμως είδαν το Σίμο να προβάλλει πίσω από το τελευταίο δέντρο, αφήσανε τη χελώνα και τρέξαν γύρω του. Ο Σίμος πρόσεξε με την άκρη του ματιού του το άμοιρο το ζώο να κινείται, σαν να καταλάβαινε πως ήταν η μοναδική του ευκαιρία ν' αποδράσει. «Πάλι καλά» σκέφτηκε ο Σίμος «κάτι κατάφερα με τον ερχομό μου».

«Τι έγινε, ρε Σίμο; Δε σε έφαγε η Βιολέτα; Ή μήπως κατουρήθηκες από το φόβο σου και το 'βαλες στα πόδια;»

«Θα σου πω πώς ήταν η αυλή της και το σπίτι της, κι αν θες πήγαινε σήμερα το βράδυ να δεις αν λέω αλήθεια» είπε ο Σίμος προκαλώντας το Μάρκο.

«Ασ' τα αυτά και πες μας τι έκανε η γριά».

«Τι έκανε, ρε; Κατάπιες τη γλώσσα σου;»

«Όχι, αλλά δεν έκανε τίποτα».

«Τι τίποτα;»

«Να... Κοιμότανε» ψιθύρισε ο Σίμος σαν να μην πολυπίστευε κι αυτός το ψέμα του.

«Μόνη της ήταν; Έχει κανένα ζώο κοντά της;»

«Όχι» είπε ο Σίμος μετρώντας το δεύτερο ψέμα του.

«Τέλεια» φώναξε ο Μάρκος. «Χάθηκε το ψωρόσκυλο».

«Ποιο ψωρόσκυλο; Τι λες, ρε Μάρκο;» φώναξαν τα υπόλοιπα παιδιά.

«Μάγκες, θα την τρελάνω εγώ τη Βιολέτα αν δεν είναι τρελή από μόνη της. Μια μέρα που κατεβαίναμε με τον μπάριμπα μου, για να πάμε να μαζέψουμε αλάτι, το γαϊδούρι μας σταμάτησε ξαφνικά στη μέση του δρόμου. Να σου προστά μας ένα κακομοιριασμένο σκυλί που άρχισε να γαβγίζει. Ο μπάριμπα μου μου είπε ότι είναι το σκυλί της τρελής. Την έβλεπε κάθε φορά που περνούσε από κει κοντά να μιλάει στο σκυλί της σαν να είναι άνθρωπος. "Πάλι καλά

που έχει και το σκυλί να της κάνει παρέα” είπε ο πατέρας μου. “Η μοναξιά τρελαίνει και τους σωστούς και τους σαλεμένους”».

Όλα τα παιδιά κοιτούσαν το Μάρκο με ανοιχτό το στόμα, κι εκείνος, καταλαβαίνοντας την ανυπομονησία τους, μάκραινε τη διήγηση.

«Όπως καταλαβαίνετε, πήγα γρήγορα με τον μπάρμπα μου στη δουλειά μας και, γυρνώντας, κατέβηκα στο ίδιο σημείο που είχαμε βρει το σκυλί. Του είπα ψέματα, πως θα μαζέψω πορτοκάλια και θα πάω αργότερα στο σπίτι, κι ύστερα όταν το γαϊδούρι χάθηκε στη στροφή, άρχισα να ψάχνω το σκυλί. Δεν άργησα να το ανακαλύψω. Είχε ξαπλώσει και χόρτανε ήλιο. Μόλις με είδε πήγε να με γαβγίσει, αλλά εγώ κάθισα κάτω κι έκανα πως θέλω να το χαϊδέψω, κι όταν πλησίασε το χαϊβάνι έβγαλα από την τσέπη μου ένα σκοινί που το 'χα πάρει από πριν από το σάκο μας, το γύρισα γύρω από το λαιμό του κι ύστερα πήγα και το έδεσα σ' ένα θάμνο. Ούτε βήμα δεν μπορούσε να κάνει. Εκεί θα 'ναι ακόμα, κι η κυρά του θα το ψάχνει».

Ο Μάρκος γελούσε μόνος του. Όλα τα παιδιά κοιτούσαν παγωμένα από την άγρια διήγηση του Μάρκου. Ίσως να θέλανε να τον φτύσουνε, αλλά ποιος θα τα έβγαζε πέρα με τον αρχηγό; Κι ύστερα, όλοι μια παρέα ήταν. Ακόμα και να ήθελε κάποιος να έχει αντίθετη άποψη, φοβότανε ότι θα μείνει χωρίς φίλους, χωρίς παρέες. Κανείς δε μίλησε, μόνο ο Ηλίας ρώτησε:

«Και πού τον έδεσες, ρε Μάρκο;»

«Πίσω από το περιβολάκι της κυρίας...» σταμάτησε ο Μάρκος, σαν να το σκέφτηκε λίγο καλύτερα. «Σιγά να μην πω, να πάει ο ψυχοπονιάρης» είπε κι έδειξε το Σίμο «να το ξελύσει για να το πάει στην τρελή. Δεν τρελάθηκα κι εγώ που θα το πω σ' αυτόν».

«Σιγά το φοβερό που έκανες» είπε γελώντας ο Σίμος. «Όλοι στο χωριό δένουνε τα σκυλιά τους σ' έναν πάσσαλο για να μην αφήνουνε τις κατσίκες να περνάνε. Κι ύστερα τα ξεχνάνε μέρες χωρίς νερό και φαγητό».

Η παρατήρηση του Σίμου σαν να ελάφρυνε τις καρδιές των υπόλοιπων. Ήταν αλήθεια, όλοι οι χωριανοί έχουν σκυλιά που τα δένουν στην ερημιά. Μόνο μια φορά, τότε που είχε έρθει αυτός ο ξένος, ο Ράινερ, τρέχανε να μαζεύουνε τα σκυλιά, γιατί όποτε έβρισκε δεμένο σκύλο τον έλυνε κι έφτιασαν τα κατσίκια ως την πλατεία του χωριού. Γι' αυτό είναι τα σκυλιά, είχανε συμφωνήσει όλοι. Για να τρομάζουνε τα κατσίκια και να μην μπαίνουνε στα χωράφια. Κανείς δεν έχει στο χωριό σκυλί μέσα στο σπίτι αλλά ούτε και στην αυλή. Ο Ράινερ τους είχε πει ότι στην πόλη του τα σκυλιά τα έχουνε μέσα στα σπίτια τους, πάνω στα κρεβάτια τους. Όλοι οι χωριανοί γελάσανε με την ιδιοτροπία του, αλλά τότε κανείς δεν είχε πει τίποτα, γιατί όλοι τον συμπαθούσανε τον ξένο. Συμφωνήσανε όμως μαζί του να μεγαλώσουν λίγο τις αλυσίδες και να τα φροντίζουνε κάθε μέρα. Όσο ήταν ο ξένος η συμφωνία τηρήθηκε, μόλις έφυγε ξεχαστήκανε λιγάκι, αλλά δεύτερη μέρα δεν τα αφήνανε νηστικά. Τα είχανε στο νου τους τα ζωντανά. Στις αυλές τους, όμως, δεν τα βάζανε. Ο Μάρκος αγριοκοίταξε το Σίμο. Μ' αυτό που είχε πει ψαλίδισε γι' άλλη μια φορά το θρίαμβό του – αλλά δε θα τον άφηνε έτσι.

«Λες λοιπόν ότι δε θα λείψει της γριάς το βρομόσκυλο; Ε τότε θα περάσω το απόγευμα να το αποτελειώσω» του φώναξε.

«Και δεν πας;» είπε ο Σίμος, που ήξερε ότι ο Μάνης ήταν στην αγκαλιά της Βιολέτας. Έπρεπε όμως να την προειδοποιήσει, να μην το ξανασκιάσει ο Μάνης γιατί ο Μάρκος δε θα το ξεχνούσε.

Μικρή εξομολόγηση

Aπό το ρέμα στην πλατεία του χωριού με κανονικό περπάτημα είναι ένα τέταρτο δρόμος. Τα παιδιά όμως δεν περπατάνε, τρέχουν. Ο Γιώργης, ο Σίμος, ο Ηλίας. Και πιο πίσω, μόνος του, ο Βρετός, πάντα αφηρημένος να μαζεύει λουλούδια για τη μάνα του που την έχασε πέρσι. Του έμεινε συνήθειο να μαζεύει λουλούδια. Πριν μπουέ στο χωριό είναι το νεκροταφείο. Ο Βρετός πηδάει τον αυλόγυρο, τρέχει στο μνήμα της, φιλάει τη φωτογραφία της και αφήνει δίπλα τα λουλούδια. Ο Σίμος και ο Γιώργης κοντοστέκονται και τον περιμένουν έξω από το φράχτη. Κοιτάνε μόνο το Βρετό να πηδάει τα μνήματα για να φτάσει στις μάνας του. Τον συμπονάνε αλλά δε λένε τίποτα. Κι ο Βρετός όμως δε μυξοκλαίει ποτέ. Ξαφνικά κρυσώνουν. Μια υγρασία που σου τρυπάει τα κόκαλα. Τα φύλλα των δέντρων πάντα υγρά σαν να φυλάνε τα δάκρυα των ανθρώπων. Αυτός ο μικρός τόπος, μια ανάσα έξω από το χωριό κι όμως έχει δικιά του θερμοκρασία.

«Στον πέρα κόσμο θα κάνει παγωνιά» σκέφτεται ο Σίμος

κι ύστερα θυμάται εκείνη την εικόνα με την Κόλαση που του έδειξε ο παπα-Μανόλης. Παντού φωτιές. Τον είχε φωνάζει ο παπα-Μανόλης να τον βοηθήσει λίγο στην εκκλησία. Είχε μπει αθόρυβα ο Σίμος κι είδε τον παπα-Μανόλη να μετρούει τα λεφτά από το παγκάρι. Κι ύστερα τα ξανάριχνε μέσα. Γύρισε ο παπα-Μανόλης θυμωμένος και τον μάλωσε που μπήκε σαν κλέφτης στην εκκλησία. Ο Σίμος ήθελε να του πει ότι αυτός τον ζήτησε κι ότι στην εκκλησία, είχε πει ο παπα-Γρηγόρης, δε χτυπάμε ποτέ γιατί ο Θεός πάντα μας περιμένει, αλλά φοβήθηκε το ύφος του καινούριου παπά και δεν είπε τίποτα.

Ο παπα-Μανόλης τον ρώτησε αν ήξερε τίποτα για τα τάματα που υπήρχαν παλιά στην εκκλησία κι εξαφανίστηκαν. Ο Σίμος του είπε πως δεν ξέρει τίποτα κι ας ήταν αυτό μεγάλο ψέμα κι ας βρισκόταν μέσα στο σπίτι του Θεού. Ο Σίμος ήξερε αλλά είχε ορκιστεί στον παπα-Γρηγόρη ότι δε θα πει τίποτα και σε κανέναν. Ήταν τότε που χάθηκε η εικόνα της Παναγίας, αυτή που ήταν πιο παλιά κι από την εκκλησία τους. Ύστερα άρχισε ν' αδειάζει το παγκάρι. «Κάποιος είχε μεγάλη ανάγκη και τα πήρε» είπε μόνο ο παπα-Γρηγόρης, ενώ ο παπα-Μανόλης επέμενε να γίνουν ανακρίσεις. Κι ύστερα ένα βράδυ ο παπα-Γρηγόρης τον φώναξε και του ζήτησε να θάψουν όλα τα τάματα έξω από το χωριό. «Τα θάβουμε για να τα σώσουμε» του εξήγησε. «Κάποτε θα τα επιστρέψουμε εκεί που ανήκουν». Ο Σίμος δε ρώτησε τίποτα τον παπα-Γρηγόρη, γιατί ήξερε ότι ήταν άγιος άνθρωπος. Την άλλη μέρα που πήγε ο Σίμος στην εκκλησία δε βρήκε τον παπα-Γρηγόρη. Μόνο έμαθε ότι έφυγε, πήγε να ασκητέψει μακριά από όλους.

Έτσι έμεινε μόνος του ο νέος παπάς. Ο παπα-Μανόλης πήρε το Σίμο και τον πήγε στην εικόνα που είχε από τη μια μεριά την Κόλαση κι από την άλλη τον Παράδεισο. «Αν λες

ψέματα, να ξέρεις, θα πας στην Κόλαση» του είπε κι ο Σίμος κοίταξε τις πύρινες φλόγες.

Ο Γιώργης έσπρωξε το Σίμο. «Ρε, λες αλήθεια;» Ο Σίμος προς στιγμή νόμιζε ότι είχε ακούσει τις σκέψεις του και τον ρωτούσε για τα τάματα, αλλά ο Γιώργης φαίνεται είδε το ανήξερο ύφος του και ξαναρώτησε: « Για τη Βιολέτα ρωτάω. Είναι αλήθεια πως δεν της μίλησες;».

Ο Σίμος σήκωσε μόνο τους ώμους του και δεν είπε τίποτα. Τον πρόλαβε ο Γιώργης. «Όσο έτρεχες εσύ στη Βιολέτα, ο Μάρκος μας έλεγε τρελά πράγματα. Ότι είδανε τη Βιολέτα να μπαίνει τη νύχτα στο νεκροταφείο. Ότι μαζεύει σαύρες κι ύστερα τις μαγειρεύει. Ότι ουρλιάζει σαν λύκος την πανσέληνο».

Ο Σίμος θυμήθηκε το ήρεμο βλέμμα της Βιολέτας κι ήθελε να πει την αλήθεια στο Γιώργη, αλλά τον είχανε παγιδέψει τα ίδια του τα ψέματα.

«Όλα αυτά είναι αηδίες. Τα λέει ο Μάρκος για να σας τρομάξει».

«Δεν τα λέει μόνο ο Μάρκος. Τα λένε κι άλλοι. Κι ο παπα-Μανόλης λέει ότι δεν του αρέσει που ήρθε πίσω η Βιολέτα. Άκουσα να λέει στη μάνα μου ότι έχει το διάολο μέσα της κι ότι μπορεί αυτή να φταιί για όλα».

Πήδηξε ο Βρετός πάλι τον αυλόγυρο. «Εντάξει» είπε «πάμε τώρα να βρούμε τους άλλους στην πλατεία».

«Πάτε κι έρχομαι, κάτι ξέχασα» φώναξε ο Σίμος κι άρχισε να τρέχει προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ήθελε να πάει στη Βιολέτα να την προειδοποιήσει ότι στο χωριό μιλάνε εναντίον της. Κι αν τα κατάφερε, να της εξομολογηθεί την προδοσία του. Πλησιάζοντας στο σημείο που είχε βρει δεμένο το σκυλί, αλάφρυνε το βήμα του από φόβο μη συναντήσει το Μάρκο, αν και ήταν σίγουρος ότι μόνο απειλές ήταν όλα αυτά τα άγρια που έλεγε πριν λίγο στο ρέμα.

Ύστερα άρχισε να τρέχει κοιτώντας μόνο μπροστά. Ούτε πρόσεξε το Δέντρο το Μονάχο. Μόνο σαν έφτασε στο σπιτάκι της Βιολέτας, γύρισε από περιέργεια να δει αν βρίσκεται στη θέση του ή κάποιος αγέρας ξαφνικός το έριξε. Το είδε εκεί, μια μικρή μαύρη τελεία στον ορίζοντα, να κουνάει τα φτερά του.

«Καλώς τον! Καλώς τον!» φώναξε η Βιολέτα, ενώ ο Μάνης γάβγιζε χαρούμενα και πηδούσε κουνώντας την ουρά του.

«Γεια σας» είπε ο Σίμος ξεψυχισμένα, σαν να μετάνιωσε που ήρθε σε δυο μέρες δυο φορές. Πώς να δικαιολογήσει την επίσκεψή του;

«Έλα, έχω φτιάξει γλυκό τριαντάφυλλο. Έλα να δοκιμάσεις. Να σου κάνω και μια ωραία βυσσινάδα;»

Σε λίγο ο Σίμος είχε ξεχάσει όλες τις αγωνίες του και καθότανε δίπλα στη Βιολέτα. Στην αγκαλιά του ο Μάνης. Τον είχε πάρει πια ο ύπνος. Η Βιολέτα του έλεγε πόσο διαφορετικό ήταν το χωριό παλιά κι ύστερα διέκοπτε κι έτρεχε να αλλάξει δίσκο στο πικάπ. Έμοιαζε σαν να αλάφρυνε από την προηγούμενη νύχτα.

«Για πες μου για τους φίλους σου. Έχει πολλά παιδιά το χωριό;»

Ο Σίμος κούνησε αρνητικά το κεφάλι του και η Βιολέτα συνέχισε.

«Παλιά το χωριό είχε πολλά παιδιά. Κάθε σπίτι και καμιά δεκαριά παιδιά. Έλα, πες μου, τι λένε οι φίλοι σου για μένα;»

«Τίποτα» απάντησε ο Σίμος.

«Τι καλό κι ευγενικό παιδί είσαι. Μα είναι δυνατό παιδιά και να μη λένε τίποτα για μια γριά που όλοι τη λογαριάζανε χαμένη κι αυτή επέστρεψε και μένει μόνη της στις ερημίες; Πάω στοίχημα πως με νομίζουνε παράξενη, αν όχι τρε-

λή. Σ' όλα τα παιδιά αρέσει το μυστήριο κι όλα φτιάχνουν άγρια παραμύθια».

Τότε ο Σίμος σαν να απελευθερώθηκε, άρχισε να διαλέγει τι απ' όλα θα της πει. Της είπε πρώτα για τις σαύρες που μαγειρεύει.

«Έχουν δίκιο, μαζεύω σαύρες. Τι, νομίζεις τριαντάφυλλο ήταν αυτό που έφαγες ή βυσσινάδα αυτό που ήπιες;»

Ο Σίμος έκανε να γελάσει αλλά βγήκε ένα γέλιο ξέπνοο και ψεύτικο, σαν να φοβότανε λιγάκι.

«Αχ, Σίμο μου, ασήμι μου, πολύτιμέ μου φίλε. Έτσι ήταν πάντα οι άνθρωποι. Έτοιμοι να λασπώσουνε ότι δεν ταιριάζει στη ζωή τους».

«Μα τι κακό μπορείτε να τους κάνετε; Εσείς ζείτε μόνη εδώ στην ερημιά και δεν ενοχλείτε κανέναν».

«Και μόνο που υπάρχω είμαι απειλή. Από τότε που γεννήθηκα, ήμουν απειλή. Στη γέννα μου, αρρώστησε η μάνα μου. Ο πατέρας μου βαρίσκιωτος, δεν ήθελε τα πρώτα χρόνια ούτε να με δει. Κι ύστερα τα αδέρφια μου φοβόντουσαν τη χαρά μου. Μονόχωτοι, κουρασμένοι από τη δουλειά, τους περίσσευε η οργή, την αποθήκευαν μέσα τους, δεν την άφηναν να ξεσπάσει. Κι οι αδερφές μου, περιμένοντας το γαμπρό που δεν ερχότανε, τα βάζανε μαζί μου, γιατί δε με ένοιαζαν τα παντρολογήματα. Δεν πειράζει. Αυτά περάσανε κι εγώ έχω πάλι ένα φίλο».

Σαν να κατάλαβε ο Μάνης, γρύλισε στον ύπνο του κι η Βιολέτα γύρισε και τον χάιδεψε.

«Εσύ, Μάνη μου, είσαι η οικογένειά μου. Η ανάσα που ημερεύει τις νύχτες μου».

«Κυρία Βιολέτα, να προσέχετε το Μάνη, να μην ξανοίγεται. Τα αγόρια στο χωριό κάνουνε πολλές βλακειές. Να, σήμερα παιζανε σκοποβολή στην πλάτη μιας χελώνας».

«Τα χρόνια περνάνε αλλά οι άνθρωποι δεν αλλάζουνε.

Πάντα έτσι ήταν τα αγόρια στο χωριό. Δε μου λες, Σίμο μου, ο παπα-Γρηγόρης είναι ακόμα στην εκκλησία; Ήταν δυο τρία χρόνια πιο μεγάλος από μένα. Αλλά είχε μια καρδιά μάλαμα και ήταν σοφός, παρόλο που ήταν εικοσάχρονο παιδί. Κάναμε πολλή παρέα. Μιλούσαμε, με νοιαζότανε και τον θαύμαζα. Ήταν τότε που... Ανάθεμα στον πατέρα μου, τι ήταν αυτό που έβαλε στο μυαλό του. Άρρωστα μυαλά, βρόμικες σκέψεις. Να μην τα σκέφτομαι καλύτερα. Αρκετά μαγάρισαν την ψυχή μου. Ήταν, που λες Σίμο μου, λίγο πριν φύγω από το χωριό».

Ο Σίμος της είπε για τον παπα-Γρηγόρη, ότι έφυγε μόνος του ν' ασκητέψει αλλά όχι σε μοναστήρι.

«Τώρα έχουμε καινούριο ιερέα, τον παπα-Μανόλη».

«Κρίμα κι ήθελα να εξομολογηθώ στον παπα-Γρηγόρη. Γύρευε πού θα έχει πάει τώρα. Μπορεί να έχει ανοίξει κανένα λαγούμι σε κάποιο βράχο. Το μόνο που είναι σίγουρο, είναι ότι η φωλιά του θα αγναντεύει τη θάλασσα. Την αγαπούσε πολύ τη θάλασσα. Το ξέρεις ότι ήθελε να γίνει ναυτικός, αλλά στο πρώτο ταξίδι έζησε μια μεγάλη θαλασσοταραχή; Τα κύματα τους έριξαν στη θάλασσα. Έβλεπε παιδιά να επιπλέουν πάνω σε σανίδες και μάνες να πνίγονται για να τα σώσουν. Τότε ζήτησε από το Θεό, αν υπάρχει, να ημερέψει τα κύματα κι αυτός για αντάλλαγμα θα αφιερωνότανε στη χάρη Του. Έτσι κι έγινε. Γαλήνεψε η θάλασσα κι ο παπα-Γρηγόρης κράτησε τον όρκο του. Το μόνο που ζήτησε είναι μια εκκλησία να βλέπει τη θάλασσα, κι ας ήταν και στο τέρμα του κόσμου. Και τα κατάφερε. Από τότε πολλοί ναυτικοί, πριν φύγουνε για μεγάλο ταξίδι, ερχόντουσαν και κάνανε ευχή στην εκκλησία μας. Αν προσέξεις στον τοίχο πίσω από το ψαλτήριο, θα δεις πολλά καράβια χαραγμένα. Είναι οι ευχές των ναυτικών. Πίστευαν ότι αν χάραζαν το καράβι στον τοίχο της εκκλησίας ο Θεός θα τους προστατέυε».

«Περίεργο» σκέφτηκε ο Σίμος «τόσα χρόνια πηγαίνω στην εκκλησία, ποτέ δεν έχω προσέξει τα καράβια».

«Ύστερα οι άνθρωποι έγιναν πλούσιοι κι άρχισαν να χαρίζουν τάματα στην εκκλησία. Καράβια μικρά και μεγάλα. Ανάλογα με την τσέπη τους. Τα καράβια ήταν άλλοτε χρυσά, άλλοτε ασημένια κι άλλοτε μεταλλικά. Ήταν πάντα όμως πολύτιμα. Βαριά από τους στεναγμούς, το παράπονο και την προσδοκία των ανθρώπων. Και ο παπα-Γρηγόρης τους θυμότανε όλους στις προσευχές του. Τότε λέγανε πως κανένα καράβι που άφησε τον πόνο του στη δικιά μας εκκλησία δε βούλιαξε ποτέ».

Ο Σίμος θυμήθηκε όταν βοήθησε τον παπα-Γρηγόρη να θάψει τα τάματα-καράβια. Ήθελε να τον ρωτήσει γιατί τόσο πολλά καράβια αλλά καταλάβαινε ότι η στιγμή ήταν πολύ σοβαρή για τέτοιες ερωτήσεις και, με το παιδικό του το μυαλό, το εξήγησε αλλιώς. «Ίσως γιατί η εκκλησία μας αγναντεύει τη θάλασσα». Ήθελε να το ρωτήσει στη μικρή νενέ, την πιο μεγάλη του χωριού, αλλά έτσι θα μαρτυρούσε την ταφή τους.

«Όλα αυτά τα τάματα χάθηκαν τώρα» είπε ο Σίμος στη Βιολέτα.

«Πώς χάθηκαν;»

«Χάθηκαν».

Η Βιολέτα τον κοίταξε στα μάτια.

«Δε χάθηκαν, Σίμο μου. Μίσησαν για λίγο. Κι ύστερα θα επιστρέψουν, εκεί που πρέπει. Καράβια είναι» είπε γελώντας «μπορεί να λαχτάρησαν ταξίδια».

Τον είδε όμως να την κοιτάει παραξενεμένος και σοβαρεύει. «Θέλω να πω, Σίμο μου, τίποτα δε χάνεται για πάντα. Άντε τώρα να φύγεις. Θα σε περιμένουν. Αν αργήσεις, θα νομίζουν ότι σε έφαγα. Να μου χαιρετήσεις τη γιαγιά σου. Μπορεί να με θυμάται».

Ο Σίμος σηκώθηκε αλλά κοντοστάθηκε. Δεν ήθελε να φύγει χωρίς να εξομολογηθεί την προδοσία του. Πάλι όμως δεν είπε τίποτα. Μόνο η Βιολέτα σαν έσκυψε να τον φιλήσει στα μαλλιά, του είπε:

«Δεν είναι πάντα εύκολο, Σίμο. Έρχεται όμως κάποτε η στιγμή που ανορθώνεις το ανάστημά σου και αναμετρείσαι με τη ζωή. Είσαι μικρός ακόμα κι η πλάτη σου αντέχει ένα ένα τα δεμάτια. Μη βιάζεσαι. Να ξανάρθεις όποτε θες. Και να φέρεις κι όποιον θες μαζί σου».

Ο Σίμος της γέλασε κι άρχισε να τρέχει. Σαν τα λόγια της Βιολέτας να αλάφρυναν την ψυχή του από όλα όσα είχαν γίνει τις τελευταίες μέρες. Σαν να του έδινε χρόνο να επανορθώσει για την προδοσία του. Κι αυτό ήταν πολύ πολύ καλό!

«Ευχαριστώ» ψιθύρισε κι ήταν σίγουρος ότι ο άνεμος θα το πήγαινε εκεί που έπρεπε.

Απρόσμενοι επισκέπτες

Το χωριό είναι ανάστατο με την ξαφνική εμφάνιση του Ράινερ. Πιο πολύ τους εντυπωσίασε που έφερε μαζί του ένα μικρό κορίτσι. Ως τα τώρα τον πίστευαν για τρελό εξερευνητή. Δε φανταζόντουσαν ότι είχε δικό του παιδί. Κι ενώ την άλλη φορά ο Ράινερ είχε μόνο ένα μικρό σακίδιο στην πλάτη, τώρα ήρθε μ' ένα σωρό πράγματα.

Έφτασε ένα αυτοκίνητο στην άκρη του χωριού και ο οδηγός έβριζε και καταριότανε την ώρα που δέχτηκε να τον φέρει από το αεροδρόμιο ως εδώ.

«Πού να το φανταστώ ότι θα με φέρει σ' αυτή την αετοφωλιά. Ξένος, σκέφτηκα, πολιτισμένος θα είναι. Είδα και τα μπαγκάζια του, λέω θα πάει σε κανένα από τα μεγάλα ξενοδοχεία του νησιού. Πού να φανταστώ ότι θα με φέρει στην άκρη του κόσμου. Ούτε ήξερα τόσα χρόνια ότι υπάρχει κι αυτό το χωριό» έλεγε και ξανάλεγε ο οδηγός μόλις τέλειωσε το πηγαίνελα από το αυτοκίνητο στο σπίτι της κυρα-Δέσποινας. «Καλά, κι εσείς, βρε χριστιανοί, να μην έχετε δρόμο μέσα στο χωριό; Να μπαίνετε με τα αυτοκίνητά

σας και να παρκάρετε μπροστά στα σπίτια σας σαν άνθρωποι».

Τον άκουγε ο κυρ Θωμάς και δε μιλούσε. Δεν ήθελε να τον κακοκαρδίσει που κουράστηκε να πηγαινοέρχεται από το ταξί στο σπίτι για να κουβαλήσει όλα τα κουτιά. Τι να του έλεγε, δηλαδή, ότι κανένας στο χωριό δεν έχει αυτοκίνητο; Ότι όλα τα έχουνε στα σπίτια τους και δε χρειάζεται να κουβαλήσουν τίποτα απέξω; Φοβήθηκε ότι θα τους πάρει για απολίτιστους και μόνο άκουγε και τίποτα δεν έλεγε.

«Κι αυτός ο άνθρωπος τι έφερε μαζί του; Μετακόμιση έκανε;» έλεγε και ξανάλεγε ο οδηγός.

Τον λυπήθηκε ο κυρ Θωμάς και του κέρασε τον καφέ, του έδωσε κι ένα σακουλάκι φεύγοντας με χοντρό αλάτι και ένα βαζάκι μέλι, για να μη μείνει με πικρή εντύπωση για το χωριό τους.

Πιο πολύ απ' όλους, έμεινε με ανοιχτό το στόμα η κυρα-Δέσποινα. Ο Ράινερ προσπαθούσε να της εξηγήσει, με τα λίγα ελληνικά που είχε μάθει εντωμεταξύ, ότι έστειλε γράμμα που της έλεγε ότι θα έρθει με την κόρη του για λίγο στο νησί, αλλά η κυρα-Δέσποινα δεν το έλαβε ποτέ. Μπορεί να τα έχασε η Δέσποινα αλλά χάρηκε κι άνοιξε το σπίτι της και καλοδέχτηκε τους μουσαφिरαίους. Μόνο που θα ήθελε να το 'ξερε από τα πριν, να έχει φτιάξει καμιά πίτα, να μην τους τρατάρει μόνο αμύγδαλα και μέλι για το καλωσόρισμα. Φυσικά ξενοδοχείο δεν είχε το χωριό, ο Ράινερ θα έμεινε στο σπίτι της.

Δεν ήξερε πώς να φερθεί η Δέσποινα. Ως τώρα το σπίτι είχε συνηθίσει μόνο τη δική της ανάσα και να που ξαφνικά γέμισε κόσμος. Άνοιξε η Δέσποινα την κάμαρη της μάνας της, που την είχε κλειστή από τότε που ξεψύχησε. Άνοιξε τα παράθυρα να μπει το φως και είδε τις αράχνες πάνω στο παλιό αδράχτι. Θύμωσε με τον εαυτό της που τόσα χρόνια την είχε αφήσει την κάμαρη κλειστή, από φόβο μην ξυπνήσει τα

γιατί της πεθαμένης. Όλο το άφησε γι' αργότερα κι όλο το απέφυγε.

Ο Ράινερ όμως ενθουσιάστηκε όπως πάντα. Όλα τα έβρισκε υπέροχα και η μικρή τριγυρούσε στο σπίτι κρατώντας στο χέρι της ένα βιβλίο και, κάθε φορά που ήθελε να πει κάτι στη Δέσποινα, έψαχνε στις σελίδες κι από κει διάβαζε: νερό, ωραίο μέλι, ψηλό σπίτι. Της έκανε εντύπωση που τα ταβάνια του σπιτιού ήταν τόσο ψηλά. Μόνο ένα ήξερε η μικρή απέξω να λέει: «Ευχαριστώ, θεία Δέσποινα». Ύστερα έψαξε πάλι τις σελίδες της και είπε δίνοντας το χέρι της: «Εμένα, όνομα, Οντίν, θεία Δέσποινα».

Κατάλαβε η Δέσποινα ότι τη λένε Οντίν κι έσκυψε και χάιδεψε το παιδικό κεφάλι. Όταν όλα τα κουτιά μπήκανε στο σπίτι, ο Ράινερ άρχισε να τα ανοίγει. Και τι δεν είχε φέρει. Ένα σίδερο μοντέρνο που έβαζες νερό στη μια πλευρά και σιδέρωνε εύκολα και γρήγορα. Ένα μίξερ που η κυρα-Δέσποινα δεν μπορούσε να καταλάβει πώς δουλεύει και για τι πράγμα χρησιμεύει. Ψάξανε στις σελίδες του βιβλίου της Οντίν και της εξήγησαν ότι είναι για να φτιάχνει ωραία γλυκά. Μετά μια κατσαρόλα που την είπαν «χύτρα ταχύτητας». Με όλα αυτά τα καινούρια η κυρα-Δέσποινα στόλισε την κουζίνα της και άφησε γι' αργότερα, που ο Ράινερ θα ήξερε καλύτερα ελληνικά, να της δείξει πώς δουλεύουν.

Ύστερα κάτσανε όλοι μαζί στο κρεβάτι της μάνας της, με τη Δέσποινα στη μέση. Ήθελε δεν ήθελε η Δέσποινα, σκέφτηκε τη μάνα της. Άραγε να τη βλέπει τώρα με δυο ανθρώπους να κάθεται στο κρεβάτι της; Όσα χρόνια ζούσε, άλλος άνθρωπος εκτός απ' αυτές τις δυο δεν είχε μπει στις κάμαρές τους. Για να διώξει τη σκέψη της, η Δέσποινα πήγε κι άνοιξε το εικονοστάσι και πήρε την μπουρού και την έβαλε στο αυτί της Οντίν.

«Η φωνή της θάλασσας» της είπε μιλώντας αργά, λες κι

έτσι η μικρή θα καταλάβαινε καλύτερα. «Η φω-νή της θά-λασσας» ξανάπε χρωματίζοντας τη φωνή της.

«Της σάλασσας» επανέλαβε η μικρή κι έτρεξε στην τσάντα της κι έφερε τη μάσκα της.

«Μπράβο, ξυπνοπούλι μου. Εσύ σε λίγο θα μιλάς τα ελληνικά καλύτερα από μένα».

«Ξυπνοπούλι μου» επανέλαβε η Οντίν και πήγε να ψάξει στο βιβλίο της, αλλά η Δέσποινα της πήρε το βιβλίο και της έκανε νόημα να πάει βόλτα στο χωριό.

«Ευχαριστώ, θεία Δέσποινα» είπε η μικρή κι έτρεξε στην πόρτα κι ύστερα ξαφνικά γύρισε κι έτρεξε στη Δέσποινα, την αγκάλιασε και φίλησε την ποδιά της.

Έμεινε η Δέσποινα με τα δυο της χέρια να κρέμονται χω-ρίς να ξέρει τι να τα κάνει κι έπειτα σήκωσε το ένα, σήκω-σε και το άλλο κι έκλεισε μέσα τους τη μικρή. «Αγκαλιά» της είπε πάλι αργά. Μόνο που δεν ήξερε αν αυτή τη φορά έλε-γε την άγνωστη λέξη για την Οντίν ή για κείνη. «Αγκαλιά» ξαναείπε κι ύστερα έσκυψε και φίλησε το κεφαλάκι της μι-κρής. «Φιλί». Άλλη μια λέξη άγνωστη για την Οντίν, μ' ένα ξεχασμένο νόημα για τη Δέσποινα. Πότε έδωσε φιλί για τε-λευταία φορά; Στις εικόνες της εκκλησίας την προηγούμενη Κυριακή, και πιο πριν στο παγωμένο μέτωπο της μάνας της πριν την αποχαιρετήσει για πάντα. Αυτό το φιλί όμως στο κεφάλι του παιδιού ήταν γιορτή.

Η Οντίν τραβήχτηκε κι έκανε παντομίμα με τα χέρια της. «Αγκαλιά» κι έδειξε την αγκαλιά κι ύστερα έβαλε τα δα-χτυλάκια της στα χείλη της και είπε «φιλί».

Γέλασε η Δέσποινα, και η μικρή, σαν να περιέμενε αυτό για να φύγει, έτρεξε στην πόρτα. «Αντε κι εσύ τώρα, πήγαι-νε μια βόλτα. Ως το περιβολάκι σου. Θέλω να στρώσω το δωμάτιό σας, να μαγειρέψω κάτι και για το βράδυ να φάμε. Αντε τράβα».

Γέλασε ο Ράινερ κι ύστερα σηκώθηκε υπάκουα και πήγε προς την πόρτα. Έμεινε μόνη η Δέσποινα αλλά το σπίτι δεν ήταν ίδιο. Σαν να είχαν ποτίσει κιόλας οι τοίχοι. *Αγκαλιά, φιλί, ευχαριστώ, θεία.* Έκανε το σταυρό της κάτω από το εικονοστάσι κι ύστερα πήρε την μπουρού και την έβαλε δίπλα στο βιβλιάριο τραπέζις.

Πού να φανταζότανε το πρωί που ξύπναγε η μέρα ότι η ζωή της θα ερχότανε τα πάνω κάτω; Άνοιξε το σεντούκι κάτω από το κρεβάτι της κι είδε στρωμένα με τάξη τα προικιά της. Λευκά σεντόνια κεντημένα στην άκρη με χρωματιστές κλωστές. Τα χάιδειψε, τα μύρισε κι ύστερα διάλεξε το πιο αγαπημένο της, αυτό που έκανε μέρες και νύχτες να το κεντήσει, και το έστρωσε στο κρεβάτι της μάνας της. Με γαλάζια κλωστή είχε κεντήσει τη θάλασσα με τη μια και την άλλη μορφή της. Ήρεμη κι ανταριασμένη. Με την παλάμη της έσιαξε το σεντόνι στο προσκεφάλι. Χάιδειψε τα κύματα της θάλασσας κι ύστερα το γλάρο που αγνάντευε στη γωνία. Όλη της τη φαντασία κι όλη της την προσμονή την είχε βάλει σ' αυτό το σεντόνι. Κεντούσε και φανταζότανε, τότε, κάποιον να έρχεται μέσα από τη θάλασσα και να την παίρνει μαζί του στα πιο μακρινά μέρη του κόσμου. Έδωξε κι αυτή τη σκέψη η Δέσποινα και συγκεντρώθηκε στο σκοπό της. Τίναξε τα μαξιλάρια και στο τέλος έριξε και μια κουβέρτα από πάνω.

Φανταστική νεράιδα

Ο Σίμος ανηφορίζει προς το σπίτι του. Πιάνει τον εαυτό του να τραγουδάει κι αυτός σαν τη Βιολέτα: «Αντίο, όνειρα παλιά». Πρώτη φορά άκουσε τέτοια μουσική. Όπερα. Όσο η Βιολέτα του έλεγε την υπόθεση της *Τραβιάτα*, αυτός άκουγε σαν μαγεμένος. Παρακάλεσε τη Βιολέτα να του βάλει τρεις φορές το ίδιο τραγούδι. «Αντίο, όνειρα παλιά». «Άρια» τον διόρθωσε εκείνη γελώντας. Ήθελε να κλαίει, όχι για την ιστορία αλλά για τη μουσική, για την ομορφιά της μουσικής. Ποτέ ως τώρα δεν είχε ακούσει κάτι τόσο ωραίο.

Ανεβαίνει πάνω σ' ένα βράχο κι αρχίζει να τραγουδάει, όσο μπορεί να θυμηθεί τη μελωδία. Τότε πίσω από τα δέντρα ακούγεται ένα χειροκρότημα. Ο Σίμος κατεβαίνει ντροπιασμένος. Μέσα σε δευτερόλεπτα σκέφτεται την καζούρα των φίλων του. Ποιος απ' όλους τον άκουσε σ' αυτή την κατάσταση; Πίσω από το δέντρο εμφανίζεται ένα κορίτσι. Τα μαλλιά της γεμάτα λουλούδια και τα μάτια της μαύρα σαν κάρβουνα. Για μια στιγμή κοιτιούνται, το κορίτσι χα-

μογελά κι ο Σίμος το βάζει στα πόδια. Είχε φανταστεί λίγο μεγαλύτερες τις νεράιδες, αλλά με το ίδιο κάρβουνο στα μάτια. Κι αν δεν ήταν νεράιδα, σκέφτεται, και θέλει να γυρίσει πίσω. Αλλά ποια να ήταν; Ξέρει όλα τα κορίτσια του χωριού. Πώς βρέθηκε στην ερημιά ένα κορίτσι μόνο του; Και ξένο σκυλί να βρεθεί στο χωριό τους, αυτός το μαθαίνει. Κανείς δεν έρχεται εδώ για τουρισμό. Μόνο κάτι αλλοπαρμένοι ορειβάτες, πού και πού, ξεσηκώνονται από την άλλη άκρη του κόσμου για να σκαρφαλώσουν με τα κατσίκια στις γύρω κορφές. Η ώρα είναι περασμένη. Ο Σίμος πάει κατευθείαν στο σπίτι του χωρίς να περάσει από την πλατεία.

«Μαμά, γιαγιά, γύρισα!»

Φωνάζει ο Σίμος αλλά δεν παίρνει καμιά απάντηση. Αρχίζει να ανοιγοκλείνει τις πόρτες ώπου βγαίνει στην αυλή τους. Πρώτα μυρίζει τον καπνό του κι ύστερα τον βλέπει. Ο Στράτος κάθεται στα σκοτεινά και κοιτάει πέρα μπροστά τη θάλασσα. Ο Σίμος στέκεται πίσω του όρθιος και τον παρακολουθεί. Τον αγαπάει τον πατέρα του αλλά πιο πολύ θυμάται την απουσία του παρά την αγκαλιά του. Θυμάται τον πόνο στο στομάχι που του προκαλούσε η θύμησή του τις νύχτες που τον σκεφτότανε. Τις προσευχές του να τα καταφέρει να έρθει στις γιορτές και την κρυφή του ελπίδα ότι κάτι θα γίνει και θα μείνει για πάντα στο σπίτι. Σχεδόν παρακαλούσε μέσα του να μην έχει δουλειά το καράβι και να μην τον καλέσουν στο επόμενο ταξίδι. Δεν τον ένοιαζε αν είχαν ανάγκη τη δουλειά, άλλωστε ο ίδιος θυμότανε πάντα τον πατέρα του κάτι να κάνει. Κάθε φορά που επέστρεφε πιανότανε με χίλιες δυο δουλειές. «Έμεινε το σπίτι χωρίς αντρικά χέρια τόσους μήνες» τον θυμάται να λέει γελώντας. Κι ύστερα ήταν και οι δουλειές της μάνας στο περιβολάκι, στα μελίσσια.

Μακρινή ανάμνηση, μια νύχτα που λυσομανούσε έξω ο

καιρός, ο Σίμος μικρός τρόμαξε από τους κεραυνούς και σηκώθηκε να πάει στο κρεβάτι της μάνας του. Άκουσε την αγκαλιά τους, τη βαριά ανάσα του πατέρα κι ύστερα ένα λυγμό της μάνας του: «Μην ξαναφύγεις, Στράτο. Δε θέλω να γεράσω μόνη μου. Μείνε μαζί μας. Κι ο γιος σου σε χρειάζεται. Θα τα βολέψουμε και με λιγότερα. Θα βάλουμε περισσότερα μελίσσια. Θα μαζέψουμε περισσότερο αλάτι. Θα μεγαλώσουμε το περιβολάκι μας». Ο Σίμος είχε κρατήσει την αναπνοή του. Περιέμενε την απάντηση του πατέρα. Μια απάντηση που δεν ήρθε. Μόνο τον άκουσε να στριφογυρνάει και, χωρίς να βλέπει, μύρισε την αγκαλιά τους. Ύστερα στράγγισαν τα δάκρυα της μάνας, ξεδίψασε η νοσταλγία του πατέρα κι όλο το σπίτι άρχισε να προετοιμάζεται για το επόμενο ταξίδι.

Τώρα ο Στράτος είχε μια δυο μέρες που είχε επιστρέψει. Ο Σίμος αναγνώρισε τη σιωπή του. Πάντα έτσι γινότανε. Σαν να χρειάζότανε ο πατέρας λίγο χρόνο πριν ξαναμπειί στους ρυθμούς της οικογένειας. Τις πρώτες μέρες μετά τα φιλιά και τις αγκαλιές, ο Στράτος απομονωνόταν. Κοιτούσε τη θάλασσα σαν να 'χε αφήσει κάποιον πίσω του. Βλέποντας τώρα ο Σίμος τον πατέρα του, αναρωτιόταν αν έκανε το ίδιο όταν επέστρεφε στο καράβι. Θα κοιτούσε τη στεριά, θα σκεφτότανε τους δικούς του;

«Καλησπέρα, πατέρα».

«Καλησπέρα, αγόρι μου. Έλα κάτσε δίπλα μου».

«Πού πήγε η μάνα;»

«Πήγαν να ευχηθούν το καλωσόρισες στη Δέσποινα. Ξέρεις, ήρθε ο ξένος, ο Ράινερ. Ετοιμάσου. Πάλι θα λύνει τα σκυλιά και θα τρέχουμε να μαζεύουμε τις κατοίκες από την πλατεία».

Γέλασε ο Σίμος και ο Στράτος τράβηξε την καρέκλα να καθίσει δίπλα του.

«Πατέρα, έχεις δει ποτέ σου νεράιδα;»

«Δεν έχω δει αλλά έχω ακούσει πολλά. Τον αγαπάνε, λένε, τον τόπο μας. Άμα ρωτήσεις, όλοι θα σου πούνε μια ιστορία. Τις νεράιδες τις βλέπουν μόνο όσoι έχουν φύλακα-άγγελo, ελαφρύ. Αυτό που είχα προσέξει, όταν ήμουνα παιδί, ήταν το νερό στο ρέμα κοντά στην αλεπότρυπα, πίσω από το τρίστρατο. Μου είχε πει η μάνα μου ότι το νερό στα ποτάμια, μια ώρα κάθε σούρουπο, κοιμάται. Θυμάμαι ότι σταμάτησα να πω και μου έκανε εντύπωση ότι το νερό ήταν τελείως ακίνητο. Τότε θυμήθηκα τη μάνα μου που μου 'λεγε να μην πω ποτέ από ακίνητο νερό. Μόνο να το ταράξω πρώτα για να ξυπνήσει, γιατί αλλιώς το νερό αγαναχτεί και σου παίρνει το μυαλό. Αλήθεια έλεγε. Έριξα μια πέτρα μέσα και το νερό ξεκίνησε πάλι να τρέχει. Αλλά μετά εγώ ξέχασα τη δύνα μου, τα ξέχασα όλα. Μόνο το έβαλα στα πόδια να γυρίσω πίσω».

Το γέλιο του πατέρα έτρεξε γρήγορα σαν το νερό στο ρέμα κι ύστερα γύρισε πάλι στο Σίμο.

«Εσύ είδες ποτέ καμιά;»

«Τι;»

«Νεράιδα, ντε;»

«Όχι, μόνο ρωτώ».

«Άλλη φορά θα σου πω για τις θαλασσινές. Ξέρεις που υπάρχουν και θαλασσινές; Άλλες οι βουνίσσιες, άλλες οι θαλασσινές νεράιδες. Και δε συμπαθιούνται, λένε, καθόλου μεταξύ τους».

«Πες μου, μπαμπά, πες μου για τις θαλασσινές».

«Άσ' το καλύτερα. Μην τα σκαλίζω. Δε θέλω να θυμάμαι».

«Πες μου, μπαμπά. Σε παρακαλώ».

«Δίπλα μου κοιμόταν. Κι ένα βράδυ χάθηκε, τον κατάπιε το σκοτάδι. Μέρα νύχτα καθόταν στο κατάστρωμα κι αγνά-ντευε τη θάλασσα. Έλεγε πως μια νύχτα είδε μια γοργόνα

που χόρευε στα νερά. Τον καλούσε κοντά της. Την αγάπησε με πάθος. Δεν είχε φαίνεται γνωρίσει άλλη γυναίκα στη σπηλιά και το λαχταρούσε. Σταμάτησε να κοιμάται. Του 'φαγε τα μάτια η αλμύρα. Πολλές φορές τον έφαχνα κι ήταν άδειο το κρεβάτι του. Τον έβρισκα να λιώνει στην κουπαστή και να την περιμένει. "Θα την πιάσω" έλεγε μόνο "θα την πιάσω και θα την πάρω μαζί μου". Ένα βράδυ τον έφαξα παντού και δεν τον βρήκα. Είχε πανσέληνο κι η θάλασσα φώτιζε».

«Τι απέγινε;»

«Τίποτα. Χάθηκε. Τον κατάπιε η θάλασσα. Τον κράτησε στα δίχτυα της. Μου φάνηκε πως τον είδα μέσα στα κύματα να κολυμπάει, να απομακρύνεται φωνάζοντας "Θα σε πιάσω". Κανείς δεν τόλμησε να βουτήξει».

«Πόσων χρονών ήταν;»

«Λίγο μεγαλύτερος από σένα. Τότε που ο έρωτας χτυπάει κατακέφαλα».

Και να 'θελε, τώρα ο Σίμος ντράπηκε να πει για τη δικιά του νεράιδα που είδε πριν λίγο έξω από το χωριό.

«Τι κάθεστε οι δυο σας στα σκοτεινά;»

Ακούστηκε η φωνή της μάνας και σκιάχτηκαν οι δυο άντρες σαν να είδαν φάντασμα μπροστά τους.

«Καλά, έπρεπε να δείτε τη Δέσποινα. Έλαμπε με τους δυο μουσαφραίους της. Άνοιξε το σπίτι της. Άνοιξε τις κάμαρες».

«Δε λες άνοιξε την καρδιά της καλύτερα» πρόσθεσε η νενέ.

Όλη τη νύχτα μιλούσανε για τους μουσαφραίους της Δέσποινας. Μόνο ο Σίμος δε μιλούσε. Κάτι μέσα του του έλεγε ότι η μικρή του Ράινερ ήταν η φανταστική του νεράιδα. Τον έπιασε μια ντροπή, ν' ανοίξει η γη να τον καταπιεί. Ήθελε να ρωτήσει πόσες μέρες θα μείνουν στο χωριό αλλά δε χρειάστηκε. Η μάνα το είπε από μόνη της.

«Καμιά δεκαπενταριά μέρες θα μείνουν οι ξένοι στη Δέσποινα. Θέλει ο Ράινερ να δείξει στη μικρή τα πάντα».

«Καλά, για όλη την περιοχή δε χρειάζονται τόσες μέρες. Φτάνουν δυο τρεις» είπε ο Σίμος.

Το μόνο που σκεφτότανε ήταν ότι αν έμεναν δυο τρεις μέρες θα μπορούσε να κάνει τον άρρωστο και να μη βγει από το σπίτι. Ν' αποφύγει την πλατεία κι όλα τα παιδιά. «Σίγουρα» σκεφτότανε «θα είναι καμιά φυτούκλα από την πόλη που θα με κάνει βούκινο». Μπορεί κιόλας να τα 'χε πει όλα στον πατέρα της και στη Δέσποινα. «Πού να πάω να κρυφτώ;» σκεφτότανε ο Σίμος κι ένωσε το κεφάλι του βαρύ. Τον είδε η μάνα του περίεργο κι έτρεξε να του φιλήσει το μέτωπο.

«Άσε με, ρε μάνα».

«Καλά, εσύ καίγεσαι στον πυρετό».

«Ποιο κακό μάτι σε μάτιασε, αγόρι μου;» πετάχτηκε η νενέ.

«Μα τι λέτε, πυρετό έχει, τι σχέση έχει το μάτι;» φώναξε ο Στράτος.

Η μικρή νενέ του όμως είχε αρχίσει τις προσευχές και το ξεμάτιασμα, για καλό και για κακό. «Ποτέ δεν ξέρεις» μουρμούριζε.

Μες στα σωθικά της ελιάς

Μια ολόκληρη μέρα, ο Σίμος έμεινε στο σπίτι του. Ο πυρετός έπεσε αλλά το κεφάλι του βαρύ. Προς το απόγευμα ένιωσε καλύτερα. Κάθισε και βοήθησε τον πατέρα του σ' όλες τις δουλειές. Κι όταν βράδιασε τράβηξε την καρέκλα του και του έκανε παρέα στη σιωπή του. Την άλλη μέρα όμως τον έδιωξε η μάνα του.

«Τι έπαθες εσύ και κάθεσαι μέσα;»

Σηκώθηκε ο Σίμος να βγει κι όλο σκεφτότανε ποιο δρόμο να πάρει για να πάει στην πλατεία. Όμως το χωριό δεν ήταν και τόσο μεγάλο. Δυο δρόμοι όλοι κι όλοι. Ή θα περνούσε μπροστά από το σπίτι της κυρα-Δέσποινας ή από τα πλάγια ή λίγο πιο πλάγια, αλλά χωρίς καθόλου οπτική επαφή δρόμος δεν υπήρχε. Θύμωσε ο Σίμος. Τι στο καλό, αυτός δε φοβότανε τα πραγματικά ξωτικά, τις πραγματικές νεράιδες, και τώρα θα σκιαζόταν μια ψευτονεράιδα;

Ξεκίνησε λοιπόν από τον πιο φανερό δρόμο. Μπροστά στο σπίτι της Δέσποινας έκανε τον αδιάφορο αλλά, πριν το

περάσει τελείως, άκουσε κάποιον να μουρμουράει την άρια της Βιολέτας. Γύρισε και την είδε.

«Γεια» του έκανε σηκώνοντας το χέρι.

Ο Σίμος κούνησε το κεφάλι του και, εκείνη ακριβώς τη στιγμή, εμφανίστηκε πίσω της η Δέσποινα. Του φώναξε κι έκανε τις απαραίτητες συστάσεις:

«Αυτή είναι η Οντίν, δεν την παίρνεις μαζί σου με τα άλλα τα παιδιά να της δείξετε το χωριό; Εσύ ξέρεις αγγλικά, σχολείο πας. Κι αυτή μαθαίνει εύκολα».

Τι να κάνει ο Σίμος, ξανακούνησε το κεφάλι του και η Οντίν βρέθηκε μεμιάς δίπλα του. Προχώρησε ο Σίμος μπροστά γρήγορα και την ένιωθε να τρέχει ξοπίσω του. Ούτε γύρισε να την κοιτάξει. Μόνο ο θόρυβος που έκαναν τα αθλητικά της μαρτυρούσε ότι δε θα το έβαζε κάτω, δε θα τον έχανε με τίποτα.

Είχαν γυρίσει όλο το χωριό και δε βρήκανε κανένα από τα παιδιά. Ο Σίμος τότε πήρε το δρόμο για το ρέμα. Πάλι, η μικρή πίσω του. Κάποια στιγμή συνειδητοποίησε ότι δεν άκουγε τα βήματά της. Κοντοστάθηκε και περίμενε χωρίς να γυρίσει να κοιτάξει. Τίποτα. Φοβήθηκε ότι την έχασε κι έριξε μια ματιά πίσω του τάχατες αδιάφορα. Όπως το περίμενε, δεν την είδε πουθενά. Έκανε μεταβολή κι άρχισε να την ψάχνει. Είχε κάνει το μισό σχεδόν δρόμο μέσα στο ρέμα, αλλά τίποτα. Άρχισε να φοβάται ότι το κορίτσι χάθηκε, ότι κάπου γλίστρησε κι αυτός δεν το πήρε είδηση. Σκεφτόταν τα χειρότερα, ότι θα τη βρει σε κάποιο από τα γκρεμνά χτυπημένη άσχημα. Ίσως να είχε χάσει τις αισθήσεις της και να μην μπορούσε να ζητήσει βοήθεια. Θύμωσε με τον εαυτό του, κι όσο περνούσαν τα λεπτά τόσο φούντωνε. Πώς κατάφερε και ήταν τόσο σκληρός μ' ένα κοριτσάκι που δεν του έφταιξε σε τίποτα;

«Οντίν!» φώναξε και τότε του φάνηκε ότι άκουσε ένα ξεψυχισμένο «Ναι» αλλά δεν μπορούσε να συνειδητοποιήσει

από πού ερχότανε. Κι άρχισε να φωνάζει πιο δυνατά: «Οντίν, Οντίν!».

Στριφογυρνούσε τους κορμούς των δέντρων και τους έψαχνε λες και κάποιος άνοιξε και την κατάπτε. Και πραγματικά, σε λίγο είδε μέσα από ένα δέντρο να προβάλλει η Οντίν, γρατζουνισμένη, με τα μαλλιά ανάκατα. Η πρώτη του σκέψη, όταν την είδε όρθια, ήταν για το δέντρο. Υπήρχε κουφάλια σ' αυτή τη γέριμη ελιά και δεν το ήξερε; Ένας θάμνος, ακριβώς δίπλα, είχε κρύψει την είσοδο της κουφάλιας. Κι αυτός που έλεγε ότι ήξερε όλα τα δέντρα απέξω κι ανακατωτά.

Η Οντίν του έκανε νόημα να τον ακολουθήσει. Έσπρωξε το θάμνο και σύρθηκε από πίσω του. Ήταν μια σκοτεινή κρυψώνα, γεμάτη αράχνες και φύλλα. Με δυσκολία γλιστρούσε το φως μέσα από τις χαραμάδες. Μόλις συνήθισαν τα μάτια του στο σκοτάδι, πρόσεξε την Οντίν να σκύβει στο έδαφος. Κάτι του έδειχνε. Έσκυψε ο Σίμος και τότε είδε το Μάνη.

Πώς ήταν δυνατό μέσα σε μια μέρα να έγινε έτσι αυτό το σκυλί; Η Οντίν του έδειξε το πόδι του. Μια σκέτη πληγή. Άπλωσε το κορίτσι το χέρι της να πιάσει μια σιακά και ο Σίμος της το κράτησε σφιχτά. Ήταν ένα δόκανο για να πιάνουν τα πουλιά. Έκανε νόημα ο Σίμος ότι ήταν επικίνδυνο και η Οντίν έβαλε τα κλάματα.

Όλη αυτή την ώρα το σκυλί ανάσαινε βαριά. Το κλάμα της Οντίν τον ξύπνησε, φαίνεται, γιατί άνοιξε για πρώτη φορά τα μάτια του, αντίκρισε το Σίμο και ξανάπεσε σε λήθαργο. Ο Σίμος προσπάθησε να τον πάρει αγκαλιά χωρίς ν' αγγίξει την πληγή του. Τα δυο παιδιά κοιτάχτηκαν και με νοήματα συμφώνησαν ότι έπρεπε να τον πάρουν από κει. Η Οντίν τράβηξε τα κλαδιά που κρύβανε καλά τη μικρή κρυψώνα κι έκανε δρόμο στο Σίμο να περάσει με το Μάνη αγκαλιά.

«Θεία Δέσποινα;» ρώτησε η Οντίν, προσπαθώντας να καταλάβει πού θα πάνε το σκυλί.

«Όχι, Οντίν, ο Μάνης έχει οικογένεια. Θα τον πάμε στη Βιολέτα. Έλα!»

Άρχισε ο Σίμος να προχωράει πάλι γρήγορα μπροστά κι από πίσω η Οντίν. Ανέβηκαν το ρέμα, πέρασαν το Δέντρο το Μονάχο κι έφτασαν στις Πέτρες της Βιολέτας. Την είδαν να τους περιμένει όρθια σαν να το ήξερε πως θα έρθουν. Δε φώναξε, δεν έκλαιγε, μόνο «Μάνη μου» είπε σαν να της ξέφυγε ένας λυγμός κι έτρεξε κι άνοιξε την πόρτα και έδειξε στο Σίμο το κρεβάτι της. Άφησε ο Σίμος το Μάνη στο λευκό σεντόνι κι η Βιολέτα κοίταξε τις πληγές του. Ύστερα, σαν αυτή να ήταν η δουλειά της από πάντα, άρχισε να τον φροντίζει. Καθάρισε τις πληγές του κι έβαλε πάνω τους κάτι σαν τριμμένη ρίγανη, που μύριζε έντονα αλλά δε θύμιζε τίποτα στο Σίμο. Το σκυλί έμενε ακίνητο με κλειστά τα μάτια και μόνο κάτι πνιχτά βογκητά διέκοπταν το λήθαργό του.

«Ευχαριστώ, Σίμο» είπε η Βιολέτα. «Σε φώναζα από το πρωί. Σκεφτόμουνα να έρθω να σε ψάξω στο χωριό αλλά φοβόμουνα μη γυρίσει ο Μάνης μου και δε με βρει εδώ. Κι εσύ με άκουσες, φαίνεται, και μου τον έφερες». Μόνο αυτό είπε η Βιολέτα. Ούτε ρώτησε πού τον βρήκε ούτε πώς συνέβηκε.

«Η Οντίν τον άκουσε. Αν δεν ήταν η Οντίν, δε θα τον έβρισκα».

Γύρισε η Βιολέτα και κοίταξε την Οντίν, που τόση ώρα στεκότανε σε μια γωνιά κι έκλαιγε. Την πλησίασε και χάιδεψε τα μάγουλά της και σκούπισε τα δάκρυά της, κι ύστερα έβαλε τα δυο δάχτυλα στην άκρη των χειλιών της και σχημάτισε ένα μικρό χαμόγελο.

«Σε ευχαριστώ, Οντίν. Μικρή νεράιδα. Να έρθεις πάλι, να παίξεις με το Μάνη».

«Θα γίνει καλά;» ρώτησε ο Σίμος.

«Είναι παλικάρι ο Μάνης. Δε με αφήνει έτσι εύκολα. Τώρα μάλιστα που πρέπει να γνωρίσει και τη φίλη σου. Πηγαίνετε, εμείς εδώ θα είμαστε. Όποτε θέλετε, ελάτε».

Τα δυο παιδιά ξεκίνησαν αμίλητα. Περνώντας από το ρέμα, είδαν το Μάρκο με τα υπόλοιπα παιδιά ν' ανεβαίνουν. Είχαν πάει φαίνεται στη μυστική κουφάλα αλλά δε βρήκαν το σκύλο. Ο Μάρκος τους κοιτούσε εχθρικά, σίγουρος πως ο Σίμος έφταγε για την εξαφάνισή του.

«Τι έγινε, απόκτησες και σύμμαχο;» είπε κοιτώντας την Οντίν.

«Άλλος κάνει πόλεμο» απάντησε ο Σίμος, τραβώντας την Οντίν να συνεχίσουνε.

Είχε αποφασίσει ότι δε θα προδώσει γι' άλλη μια φορά τους φίλους του, τη Βιολέτα και το Μάνη. Όχι, δε θα μιλούσε στο Μάρκο σαν να μην είχε γίνει τίποτα, μόνο από φόβο μήπως μείνει μόνος στο χωριό. Δεν του άρεσαν αυτά που έκανε ο Μάρκος, κι αν όλα τα αγόρια συμφωνούσαν μαζί του πάλι δε θα έκανε πίσω.

«Από τότε έγινες κολλητός με την τρελή; Γι' αυτήν απαρνιέσαι τους φίλους σου; Αν δεν κάτσεις εδώ να μας πεις πού πήγες το βρομόσκυλο, θα τις φας».

«Το σκυλί το λένε Μάνη και τον πήγα εκεί που τον περίμεναν κι εκεί που θα έπρεπε να ήταν αν δεν τον βασάνιζες. Ελπίζω να γίνει γρήγορα καλά, αλλιώς...»

«Αλλιώς τι; Μας απειλείς; Κοίτα έναν ήρωα...»

«Από τότε είναι γενναίο να τα βάζεις μ' ένα μικρό σκυλάκι; Και πώς το σκέφτηκες να βάλεις δόκανο για να τον πιάσεις;»

«Από τη στιγμή που ήρθε αυτή η τρελή στο χωριό μας κι αποφασίσαμε ότι αυτή φταίει για όλα. Κι αν θες να μάθεις, την έχω δει να προσπαθεί να μπει νύχτα στην εκκλησία. Το

είπα και στον παπά. Κι αυτός το ίδιο πιστεύει. Η Βιολέτα σου έκλειψε όλα τα τάματα. Αλλά, πού θα πάει, θα τα πάρουμε πίσω».

«Η Βιολέτα δεν έκλειψε τίποτα».

«Κι εσύ πού το ξέρεις, μήπως τα πήρες εσύ;»

«Το ξέρω γιατί...» Ο Σίμος σταμάτησε απότομα. Με τίποτα δε θα πρόδιδε τον παπα-Γρηγόρη, αλλά έπρεπε γρήγορα να σκεφτεί κάτι για να υποστηρίξει τη Βιολέτα.

«Γιατί τι; Τι ξέρεις; Πες».

«Η Βιολέτα δε θα έκλεβε τίποτα. Δεν καταλαβαίνεις. Πώς να σ' το πω. Είναι αλλού. Η θάλασσα, τα λουλούδια της και η ησυχία της. Αυτά. Τίποτα άλλο. Τι να τα κάνει τα τάματα; Πού να τα πουλήσει;»

«Από τότε έγινες κολλητός μαζί της; Εσύ μας είπες ότι μόνο πλησίασες στις Πέτρες της Βιολέτας. Από τότε έγινες δικηγόρος της;»

«Ε, λοιπόν, έχεις δίκιο. Δε σας είπα την αλήθεια. Δεν ξέρω γιατί. Τώρα όμως ό,τι λέω είναι αλήθεια. Έχω πάει ξανά στη Βιολέτα. Μου αρέσει. Αγαπάει τη μουσική και ξέρει πράγματα που κανείς στο χωριό δεν ξέρει».

«Και βέβαια, αφού πήγε στο πανεπιστήμιο» είπε ο Μάρκος, με ειρωνεία για το παρελθόν της Βιολέτας.

«Δεν πήγε στο πανεπιστήμιο, εξύπνε, αλλά ξέρει πολλά. Ξέρει όλα τα φυτά, ξέρει να λέει παραμύθια».

«Α, πες το έτσι. Σου λέει παραμύθια. Με τα παραμύθια σε ξελόγιασε και σου πήρε τα μυαλά».

«Δεν καταλαβαίνεις τίποτα».

«Κι εγώ σου λέω θα την αναγκάσουμε να μας πει πού έκρυψε τα τάματα κι ύστερα θα τη διώξουμε να πάει από κει που ήρθε. Στο ίδρυμα. Εκεί που ανήκει. Δεν τη θέλουμε εδώ».

Ο Μάρκος είχε γίνει κατακόκκινος από το θυμό του κι

ήταν έτοιμος να επιτεθεί. Η Οντίν άπλωσε το χέρι της και τράβηξε το Σίμο. Πίσω τους ακούστηκαν γελάκια, αλλά τα δυο παιδιά δεν έδωσαν σημασία. Δεν κατάλαβαν πώς μπλέχτηκαν τα χέρια τους σε μια ζεστή γροθιά κι έτσι προχωρώντας τράβηξαν για το χωριό.

Το βράδυ ο Σίμος σκεφτόταν όλα όσα έγιναν. Πιο πολύ όμως σκεφτόταν το χέρι της Οντίν να σφίγγει το δικό του. Πώς έγιναν όλα τόσο γρήγορα; Αυτός που δεν άφηνε τη μάνα του να τον αγκαλιάσει, αυτός που ούτε μιλούσε στα δυο τρία κορίτσια του χωριού, δεν τράβηξε το χέρι του. Και τώρα σκεφτόταν τη μικρή Οντίν με το ξεβαμμένο τζιν και τα δάκρυα στα μάτια να μπαίνει στην κουφάλα χωρίς να φοβάται.

Ο ύπνος τον βρήκε κι ένα θολό όνειρο τον επισκέφτηκε. Περπατούσαν πάλι οι δυο τους αλλά μέσα στα σωθικά της ελιάς. Κατέβαιναν, κατέβαιναν, κι οι ρίζες της δεν τέλειωναν πουθενά. Το φως του φεγγαριού τρύπωνε μέσα από τις ρυτίδες του δέντρου και το μόνο που έβλεπε ήταν σκιές, νόμιζε ότι ήταν νυχτερίδες αλλά ήταν πεταλούδες με χίλια χρώματα. «Πού βρέθηκαν οι πεταλούδες μέσα στο δέντρο;» αναρωτήθηκε ο Σίμος. Και συνέχιζαν να κατεβαίνουν κι ύστερα άκουσαν κάτι σαν παφλασμό. «Η θάλασσα» γύρισε και του ψιθύρισε η Οντίν. Κι ο Σίμος χαμογέλασε. Σκέφτηκε ότι μπορεί να συναντήσουν και τον μπαμπά του εδώ κάτω και τον καπετάνιο το νονό του που δεν τον είχε δει ποτέ, κι ούτε ένα ζευγάρι παπούτσια δεν του είχε φέρει.

Άνθρωποι που δεν αγαπήθηκαν

Τις επόμενες μέρες ο Σίμος έγινε κολλητός με την Οντίν. Για κείνο το σφιχταγκάλιασμα των χεριών δεν ξαναμιλήσανε. Και τι είχαν άλλωστε να πούνε; Ο Σίμος, μόνο, το σκεφτότανε τα βράδια πριν κοιμηθεί. Κι όσο περνούσανε οι μέρες, τον έπιανε αγωνία.

Η Οντίν ήταν διαφορετική από τα άλλα κορίτσια. Δε μωξόκλαιγε, ούτε φοβότανε να καβαλήσει και τον πιο απόμακρο βράχο για να φτάσουν στις ερημιές που την πήγαινε ο Σίμος. Σε λίγες μέρες είχε μάθει τα πάντα. Την πήγε σ' όλες τις σπηλιές που ήξερε, ακόμα και στη σπηλιά της αρκούδας. Όχι ότι είχε αρκούδες το χωριό του, αλλά την ονομάσανε έτσι γιατί ήταν πολύ δύσκολο να τη φτάσεις. Έπρεπε να ισορροπήσεις για λίγα μέτρα πάνω από τον γκρεμό τον ατέλειωτο, στην άκρη του βράχου. Κι αν όλα τα αγόρια εκτός από κάνα δυο το κάνανε αυτό, όμως πάλι η Οντίν ήταν διαφορετική. Ή μάλλον διαφορετικά ήταν αυτά που ένιωθε γι' αυτήν. Γελούσε και μόνο με τη σκέψη της. Πώς ήταν έτοιμη για όλα. Ποτέ δεν του έλεγε όχι. Ποτέ δεν τον ρωτούσε αν κάτι θα ήταν δύσκολο.

Στην αρχή ο Σίμος τη δοκίμαζε, πόσα μπορεί να κάνει. Η Οντίν μέσα σε όλα. Κι ύστερα, όταν τελειωσαν τα τρεχάματα και οι αγώνες, η Οντίν εγκαταστάθηκε στην καθημερινότητά του. Γι' αυτό αγωνιούσε. Ότι θα περάσουν οι μέρες και θα φύγει. Κι αν έφευγε η Οντίν; Πώς θα ήταν όλα; Όλα θα ήταν... αλλιώς. Έψαχνε ο Σίμος και δεν μπορούσε να θυμηθεί τι έκανε όταν δεν ήταν η Οντίν. Την ήξερε μόνο λίγες μέρες, κι όμως ένιωθε ότι την ήξερε από πάντα. Τώρα μάλιστα που είχαν αρχίσει να μιλάνε, ήθελε να της πει και να της μάθει όσα ήξερε.

Η Οντίν καθημερινά καταβρόχθιζε το λεξικό της και τον εντυπωσίαζε με λέξεις που ακόμα και ο ίδιος δε χρησιμοποιούσε. Της έδειχνε την πέτρα κι ύστερα το χαλίκι κι ύστερα το βράχο. «Αυτό είναι πέτρα» της έλεγε και την έβαζε στο χέρι της κι αισθανότανε κι ο ίδιος την πέτρα καυτή από τον ήλιο να δροσιζεται στην ιδρωμένη χούφτα της. Έπαιρνε το χαλίκι και το πετούσε μακριά κι αυτό προσγειωνότανε στα κλαδιά μιας ελιάς στο παρακάτω περιβολάκι. «Χαλίκι» της έλεγε, «Πετάει» γελούσε εκείνη. Κι ύστερα ξαπλώνανε πάνω στο βράχο. Από τη μια μεριά φαινότανε η άκρη του βουνού κι απ' την άλλη η άκρη της θάλασσας. Ο Σίμος ένιωθε ότι, δείχνοντας στην Οντίν το χωριό, μέσα από την απορία της αναρωτιότανε κι αυτός για πράγματα που νόμιζε ότι τα ήξερε απέξω κι ανακατωτά. Τα γιατί όμως της Οντίν δε σταματούσαν, κι αυτός άλλες φορές επειδή δεν ήξερε με ποιες λέξεις κι άλλες φορές επειδή δεν ήξερε την απάντηση, σήκωνε μόνο τους ώμους του.

Τα απογεύματα πηγαίνανε στη Βιολέτα κι αυτή έβρισκε πάντα τον τρόπο να τα εξηγήει όλα στη μικρή της φίλη. Όλα τα φρούτα κι όλα τα φυτά. Της άνοιγε τα μπουκαλάκια και δοκίμαζε άλλοτε συκαλάκι, άλλοτε καρύδι κι άλλοτε περγαμόντο. Ένα απόγευμα τους περίμενε με μια ζεστή πίτα

γεμάτη χόρτα και μυρωδικά. Αυτό σπανάκι, αυτό κρεμμύδι κι αυτό μυρώνια. Γελούσε η Βιολέτα με την Οντίν, που τα κατάφερε καλύτερα κι από το Σίμο.

Κι ήρθε μια μέρα που τους υποδέχτηκε στην αυλή ο Μάνης. Έτρεξε γεμάτος χαρά κουνώντας την ουρά του κι έπεσε πάνω στην αγκαλιά της Οντίν. «Ξέρω, Μάνη. Ευχαριστώ. Σ' αγαπώ, εγώ» είπε εκείνη προσπαθώντας να ταιριάξει όλες τις λέξεις που ήξερε. «Σ' αγαπώ, εγώ» επανέλαβε, κι ο Σίμος νόμισε πως για μια στιγμή τον κοίταξε κι εκείνο το «Σ' αγαπώ» το έλεγε σε κείνον. Φλόγισαν τα μάγουλά του.

«Πήγατε καμιά βόλτα στη θάλασσα;» τους ρώτησε η Βιολέτα.

«Εγώ αγαπώ θάλασσα. Σίμος, όχι».

«Δεν είναι ότι δεν αγαπώ τη θάλασσα αλλά το κατέβασμα είναι επικίνδυνο. Οι μεγάλοι δε μας αφήνουν να πάμε. Είναι επικίνδυνα τα βράχια. Πριν από λίγα χρόνια σκοτώθηκε εκεί ένας ξένος. Είχε πάει να μαζέψει σύκα, κι έτσι όπως φάνηκε από κάτω του η θάλασσα ξεθάρρεψε ότι είναι μόνο δυο βήματα και πήγε να κατέβει τα βράχια και γλίτρησε μέσα στο φαράγγι».

«Αυτός ο άμναλος δεν ήξερε το δρόμο. Εγώ όμως τον ξέρω. Υπάρχει ένα μυστικό μονοπάτι. Όταν ήμουν μικρή, το κατέβαινα σχεδόν κάθε μέρα. Όχι το χειμώνα, γιατί ο αέρας δε σε άφηνε ούτε να σταθείς εκεί, αλλά την άνοιξη και πιο καλά το καλοκαίρι. Να, τέτοιες μέρες ξεκινούσα. Θέλω να σας ζητήσω μια χάρη. Να πάμε όλοι μαζί σε δυο μέρες, που είναι τα γενέθλιά μου. Θα πάρουμε και το Μάνη μαζί μας τώρα που έγινε καλά. Θα σας δείξω και τις βιόλες που ανθίζουν στα βράχια δίπλα στη θάλασσα. Κι αν αντέχετε, θα βουτήξετε κιόλας. Θέλω να δω πώς θα κάνει ο Μάνης όταν δει τη θάλασσα».

Ο Σίμος έμεινε σιωπηλός αλλά η Οντίν χωρίς να έχει κα-

ταλάβει λεπτομέρειες άρχισε να χτυπάει παλαμάκια. Ντροπήκε ο Σίμος να πει ότι πρέπει να ζητήσει την άδεια των δικών του. Έβαλε η Βιολέτα την παλάμη της στη μέση της συντροφιάς, κι η Οντίν, καταλαβαίνοντας τη χειρονομία της, βιάστηκε να βάλει τη δική της από πάνω. Κι οι δυο κοιτάζανε το Σίμο, που χαμογέλασε αμήχανα και πρόσθεσε και τη δική του στην κορφή. Κι ο Μάνης έτρεξε και σήκωσε κι αυτός τα δυο του πόδια και τα ακούμπησε στην πυραμίδα.

«Στη θάλασσα σε δυο μέρες» φώναξε η Βιολέτα και η φωνή της ακούστηκε σαν μικρής κοπέλας από τον ενθουσιασμό.

Ανεβαίνοντας ο Σίμος στο χωριό, δε μιλούσε. Όλο σκεφτότανε την υπόσχεση που είχε δώσει στη μάνα του ότι δε θα πλησιάσει στα βράχια που οδηγούν στη θάλασσα. Αυτή ήταν η μαγεία στο χωριό τους. Ενώ η θάλασσα φαινότανε από παντού κι έμοιαζε να είναι λίγα χιλιόμετρα μακριά, δυσπρόσιτα βράχια τη χώριζαν από το χωριό.

«Δίπλα στη θάλασσα αλλά βουνίσιοι είμαστε» έλεγε πολλές φορές γελώντας η μικρή νενέ. «Γι' αυτό και το χωριό μας δεν το καταπατήσανε οι τουρίστες. Οι τουρίστες θέλουν θάλασσα. Καλύτερα έτσι. Μας αφήνουν στην ησυχία μας».

Έτσι σκεφτόντουσαν όλοι στο χωριό και κανείς δεν ήθελε ως τότε ν' ανοίξει δρόμος. Προτιμούσανε να κάνουνε με τα γαϊδουράκια δυο ώρες κι έναν ολόκληρο κύκλο για να κατεβαίνουνε στην άλλη μακρινή παραλία του Αϊ-Γιάννη και να μαζεύουνε το αλάτι. Εκεί είχε μάθει κι ο Σίμος μπάνιο μια φορά που έμεινε ο μπαμπάς του πολλές μέρες του καλοκαιριού στη θάλασσα. Αλλά το φαράγγι ανάμεσα στα βράχια το νομιζανε καταραμένο και το αποφεύγανε.

«Μην πας ποτέ στο Κακοπέρατο» του λέγανε όλοι οι μεγάλοι.

Ο Σίμος όταν ήταν μικρός δεν μπορούσε να καταλάβει.

«Γιατί;» ρωτούσε.

«Γιατί είναι καταραμένο» του απαντούσανε και ο Σίμος δεν επέμενε.

Μόνο μια φορά ρώτησε συνωμοτικά τη μικρή νενέ.

«Καλά, εσύ δεν είπες ότι εγώ δεν πρέπει να φοβάμαι τίποτα; Ούτε ξωτικά, ούτε μάγισσες, ούτε νεράιδες;»

«Είπα, αλλά αυτά εκεί στο Κακοπέρατο είναι διαφορετικά. Είναι επικίνδυνα. Καλύτερα να μην τα βάζεις με το Μεσαριανό Τάγμα.»

«Και τι είναι αυτό; Ιππότες είναι; Τι σόι τάγμα είναι αυτό;»

«Μη ρωτάς καλύτερα. Δε θέλω να σου πω.»

«Από πού έρχεται αυτό το τάγμα;»

«Από τη θάλασσα. Ορίστε μας. Τι άλλο θέλεις να σου πω;»

«Και πώς έρχονται; Με καράβια;»

«Δε χρειάζονται αυτοί καράβια. Τα κουβαλάνε στην πλάτη τους.»

«Άνθρωποι είναι, νενέ;»

«Κάποτε ήταν άνθρωποι, άνθρωποι που δεν αγαπήθηκαν ποτέ. Αρνούνται να φύγουν απ' αυτό τον κόσμο αν δεν πάρουνε το κομμάτι της αγάπης που τους αναλογεί. Ανεβαίνουν τις νύχτες με φεγγάρι μέσα από τη θάλασσα και περνάνε από το Κακοπέρατο. Κι αν βρεθεί κανείς στο δρόμο τους, νύχτα ασέληνη με ήλιο και φεγγάρι, του κλέβουνε τα λογικά. Τον τρελαίνουνε.»

«Και τι σημαίνει νύχτα ασέληνη; Νύχτα χωρίς φεγγάρι. Τι λες τότε νύχτα ασέληνη με ήλιο και φεγγάρι, βρε γιαγιά; Και καλά όλα αυτά. Ο ήλιος τη νύχτα τι δουλειά έχει;»

«Οι παλιοί ξέρανε. Κάτι ξέρανε και λέγανε.»

Για πολύ καιρό ο Σίμος κοιμότανε κι έβλεπε αυτούς τους ανθρώπους που δεν αγαπήθηκαν να έρχονται από τη θάλασσα κουβαλώντας τα καράβια τους στην πλάτη. Κι ύστερα τα λόγια της μικρής νενές γίνανε ανάμνηση και κοιμήθη-

καν μαζί με τα άλλα παραμύθια που του έλεγε. Τώρα τα ξύπνησε η Βιολέτα με την πρότασή της να μπούνε στο Κακοπέρατο για να φτάσουνε στη θάλασσα. Αν ήθελε να είναι ειλικρινής ο Σίμος, αυτό φοβότανε πιο πολύ κι απ' την απαγόρευση των γονιών του κι από τα λόγια τους για τη δύσβατη κι επικίνδυνη διαδρομή στα βράχια. Πιο πολύ φοβότανε τους ανθρώπους που δεν αγαπήθηκαν. Κι ο Σίμος έπρεπε να ζυγιάσει αυτόν το φόβο με τη χαρά της Οντίν. Του ήρθε πάλι στο μυαλό πώς αγκάλιασε το Μάνη, πώς του είπε με τα αδύναμα ελληνικά της «Σ' αγαπώ, εγώ». Κι αυτή η σκέψη νίκησε το φόβο του κι αποφάσισε να μην πει τίποτα στους δικούς του και να ψάξει να βρει το μαγικό του για να είναι έτοιμος για μια πιθανή βουτιά στη θάλασσα.

Άδειο τραπέζι, μεγάλοι μπελάδες

Το σπίτι ήταν φωτισμένο. Ο Σίμος το είδε στρίβοντας στη γωνία. Συνήθως όλη η οικογένεια καθόταν στην κουζίνα αν είχε πολλή δροσιά στην αυλή. Όλα τα φώτα ήταν αναμμένα σε καμιά γιορτή ή όταν γυρνούσε ο Στράτος απ' τα καράβια κι έρχονταν να του ευχηθούν το καλωσόρισες.

Ο Σίμος πάντα χαιρότανε όταν γυρνούσε σπίτι κι έβλεπε όλα τα φώτα αναμμένα. Του άρεσε να έχουνε κόσμο. Έτρεχε στην κουζίνα και βοηθούσε τη γιαγιά του να ετοιμάσει τις λιχουδιές που θα συνοδεύανε το κρασί. Η νενέ πάντα κάτω έβρισκε, ακόμα κι αν ο πατέρας είχε γυρίσει απροειδοποίητα και τα ντουλάπια ήταν άδεια. Έβρεχε ένα παξιμάδι με λίγο λάδι, έστρωνε μια ντομάτα κι έβαζε μπόλινη ρίγανη από πάνω. Σ' ένα άλλο πιάτο στόλιζε τις ελιές μέσα στο μαρούλι. Έκοβε αγγουράκια, ξεφύλλιζε μια αγρινάρα και τα πότιζε με λεμόνι και χοντρό αλάτι. «Το αλάτι φέρνει κέφι» του έλεγε σαν να του εξομολογίτανε το πιο μεγάλο μυστικό. «Τραβάει το κρασί και φέρνει κέφι στους ανθρώπους».

Έτρεχε ο Σίμος κι αράδιαζε τα πιάτα στο τραπέζι, κι

ώσπου να γυρίσει στην κουζίνα, η νενέ ταίριαζε τις πιτούλες στο τηγάνι κι έδινε πατάτες στο Σίμο να τις χώσει μέσα στο τζάκι. Σε λίγο, όταν τα πιάτα κάνανε παρελαση πάνω στο τραπέζι κι οι καράφες φτώχαιναν από κρασί, η νενέ τού έκλινε το μάτι. «Καλά τα καταφέραμε» του ψιθύριζε. «Άδειο τραπέζι, μεγάλες στεναχώριες, Γεμάτο τραπέζι, μεγάλα κέφια».

Γέμιζε το τραπέζι κάθε φορά που ο πατέρας γυρνούσε από ταξίδι κι άδειαιζε όταν έλειπε μέρες κι έμεναν οι τρεις τους. Έτρωγε τότε ο Σίμος μόνος του στην κουζίνα, και στο μεγάλο τραπέζι στρώνανε το κόκκινο βελουδίνο τραπεζομάντιλο και βάζανε πάνω και το βάζο. Το γέμιζε η μικρή νενέ λουλούδια, τα λουλούδια ήταν όμορφα αλλά δε φέρνανε κέφι. Κέφι έφερναν οι ελιές, οι αγκινάρες και η ντομάτα πάνω στο βρεγμένο παξιμάδι.

Είδε ο Σίμος το σπίτι φωτισμένο αλλά δεν έτρεξε όπως τις άλλες φορές. Σαν να τρόμαξε ότι όλοι ξέρανε για την απόφασή του να κατεβεί στο Κακοπέρατο κι ήρθαν να τον σταματήσουν. Μόλις το σκέφτηκε όμως του ήρθε να βάλει τα γέλια. Τι βλακείες ήταν αυτές.

Είχε λίγες μέρες να δει τους φίλους του στο χωριό. Με την Οντίν να τριγυρνάνε στα βουνά και στα φαράγγια, τους είχε ξεχάσει τελείως. Κι όμως, παλιά ήταν αχώριστοι. Ο Γιώργης, ο Ηλίας, ο Βρετός, ακόμα κι ο Μάρκος.

«Ποιος είναι ο καλύτερός σου φίλος;» τον ρωτούσε ο πατέρας του όταν ήταν μικρός.

«Μαρκογιωργοβρετοηλίας» απαντούσε, κι ο μπαμπάς του ξεσπούσε στα γέλια.

«Έλα τώρα, κάποιον θα αγαπάς περισσότερο».

Νοιαζότανε ο Σίμος το Γιώργη λίγο περισσότερο αλλά αγαπούσε και το Βρετό όταν τον έβλεπε να σκαρφαλώνει τον αυλόγυρο του νεκροταφείου, αγαπούσε και τον Ηλία που έβαζε χαρτόνι στα αθλητικά του αλλά αυτά όλο τρυπούσανε.

Παλιά αγαπούσε πιο πολύ απ' όλους το Μάρκο. Τον θαύμαζε που ήταν έτοιμος για την πιο μεγάλη τρέλα. «Στην κεφαλή του έχει μεγάλη αντάρα αυτό το παιδί» έλεγε η νενέ του όταν τον έβλεπε. «Όλους τους ανέμους, κι αυτόν που ανεβαίνει από το Λιβυκό κι αυτούς που κατεβαίνουν από τις σαλεμένες κορφές. Δεν τον αφήνουν να ησυχάσει». Πώς σκαρφάλωνε ο Μάρκος, σαν κατσίκι, στις ερημίες. Κοιτούσε απέναντι το βουνό κι έβλεπε χιλιάδες πράγματα να συμβαίνουν, ενώ όλοι οι άλλοι βλέπανε μια κακοτράχαλη έρημη πλαγιά. Όλοι ένιωθαν σιγουριά δίπλα του, έτσι δυνατός όπως ήταν. Αλλά όλα αυτά ήταν παλιά. Τώρα είχανε μπει πολλά ανάμεσά τους. Σαν να παρατάισε ο Μάρκος το λύκο που έκρυβε μέσα του.

Όταν ήταν μικροί, φαντάζονταν πολέμους με άγριους πειρατές που έρχονταν να κουρσέψουν το χωριό τους. Τότε ήταν που ορκίζονταν ότι θα μένανε φίλοι για πάντα, θα μεγαλώνανε και θα γυρνούσανε μαζί τον κόσμο κι ύστερα θα επιστρέφανε στο χωριό τους και θα γλεντούσανε μαζί, όπως οι μεγάλοι στα πανηγύρια. Αλλά όλα αυτά ήταν παλιά. Πριν έρθει η Βιολέτα στο χωριό. Τότε που μαλώνανε μόνο για το ποιος ήταν πιο ψηλός.

Ο Σίμος σκέφτηκε το Μάρκο να μιλάει με κακία για τη Βιολέτα. Την έλεγε τρελή κι εννοούσε στρίγκλα. Όμως ο Σίμος ήξερε πως η Βιολέτα ήταν μια χαρά. Γελούσε λίγο περιέργα, ήταν αλήθεια. Γελούσε δυνατά, πολύ δυνατά και γέμιζαν τα μάτια της δάκρυα. Αλλά ήταν τρέλα αυτό; Ο Σίμος ένιωθε πως η Βιολέτα αγαπούσε το γέλιο, που της το είχανε στερήσει τόσα χρόνια σε κείνο το ίδρυμα. Όπως κάποιος που πεινούσε πολλά χρόνια κι έβλεπε μπροστά του φαγητό κι έτρωγε λαίμαργα. Αυτό έκανε και η Βιολέτα, γελούσε λαίμαργα κι ήθελε να κάνει όσα δεν είχε κάνει. Μπορεί να είχαν ασπρίσει τα μαλλιά της αλλά δεν τα έβλεπε. Ήθελε να βρει το νήμα εκεί που είχε σπάσει. Τότε που ήταν παιδί και

κατέβαινε στο Κακοπέρατο. Γι' αυτό της ήταν τόσο σημαντικό να πάνε ξανά μαζί στη θάλασσα.

Τώρα καταλάβαινε ο Σίμος, κι ό,τι κι αν του λέγανε θα της το έκανε αυτό το δώρο της Βιολέτας για τα γενέθλιά της. Γιατί ήταν φίλη του, αληθινά φίλη του. Όχι μόνο για τα γέλια τους αλλά και για όσες κουβέντες κάνανε, που δεν τις είχε κάνει με κανέναν άλλον.

«Τι κάθεται εδώ και δεν μπαίνεις μέσα; Έλα» του φώναξε η γιαγιά του. «Σε περιμένουμε».

Μπήκε ο Σίμος κι είδε πρώτο πρώτο τον μπαμπά του Μάρκου, το Δημήτρη, να ρουφάει το τσιγάρο του δίπλα στο Στράτο. Πριν κοιτάξει ποιοι άλλοι ήταν, γύρισε και είδε το τραπέζι. Φορούσε ακόμα το βαρύ βελούδινο τραπεζομάντιλο και το βάζο έστεκε πάνω του, ορφανό από λουλούδια. Σαν να έπιασε το βλέμμα του η μάνα του, γύρισε και πρότεινε να τους προσφέρει κάτι αλλά κανένας δεν ήθελε.

«Άσ' το, Φώτω, τίποτα δεν πάει κάτω. Πρέπει να βρούμε τα τάματα πριν την Ανάσταση, αλλιώς να πέσει φωτιά και να μας κάψει» είπε ο κυρ Θωμάς.

Ο Σίμος γύρισε να κοιτάξει τη μάνα του και την είδε κάτω από το καντήλι να κάνει κρυφά το σταυρό της.

«Βρε αγόρι μου, μήπως ξέρεις εσύ κάτι για τα τάματα; Με το Μάρκο είστε τόσα χρόνια φίλοι. Δε θα έλεγε κακό λόγο για σένα. Μου 'πε πως μόνο εσύ γνωρίζεις τη Βιολέτα. Είναι αλήθεια πως την επισκέπτεσαι;» τον ρώτησε ο μπαμπάς του Μάρκου.

Ο Σίμος κοίταξε τον παπα-Μανόλη κι ύστερα τον πατέρα του και κατέβασε τα μάτια. Όχι, με τίποτα δε θα πρόδι-δε την εμπιστοσύνη του παπα-Γρηγόρη. Καλύτερα να έλεγε ψέματα. Ήταν σίγουρος πως κάποιο λόγο είχε και τα θάψανε εκείνη τη μέρα πριν εξαφανιστεί.

«Πού να ξέρει το παιδί;» είπε ο Νικόλας. Δεν ήταν πολλές

καιρός που η γυναίκα του είχε γεννήσει το πρώτο τους παιδί, κι όλοι του λέγανε ευχές και του έμεινε συνήθειο να κουνάει το κεφάλι του και να λέει «Ευχαριστώ, ευχαριστώ». Του έκανε εντύπωση του Σίμου που τον άκουσε να λέει κάτι διαφορετικό και του ήρθε αυθόρμητα να του πει ευχαριστώ. Την τελευταία στιγμή κρατήθηκε και δεν άνοιξε το στόμα του.

Αλλά ο Νικόλας συνέχισε: «Τι βλακειές είναι αυτές, να ανακρίνουμε ένα παιδί γιατί χάθηκαν τα τάματα. Ίσως κάποιος να έκρινε ότι δεν είμαστε άξιοι για έναν τέτοιο θησαυρό και να τον εξαφάνισε για να μας δοκιμάσει».

Η Φώτω σταύρωσε τα χέρια στο στήθος της σαν να 'θελε να πει ότι συμφωνούσε, ότι επιτέλους κάποιος μιλούσε λογικά σ' αυτό το χωριό.

«Τι λες, ρε Νικόλα; Τι μεταφυσικά πράγματα είναι αυτά; Ότι έστειλε ο Κύριος έναν άγγελο και μάζεψε σ' ένα σακουλάκι τα τάματα της δικής μας εκκλησίας; Εδώ υπάρχουνε στοιχεία. Πότε εξαφανίστηκαν τα τάματα; Όταν ήρθε η τρελή στο χωριό. Ως τότε μια χαρά στολιζανε τις εικόνες μας».

Η Φώτω σηκώθηκε απ' την καρέκλα της, ο Σίμος νόμιζε ότι θα πήγαινε στην κουζίνα, αλλά αυτή μόνο σηκώθηκε και στάθηκε όρθια κι ύστερα, κοιτάζοντας στα μάτια τον παπα-Μανόλη, είπε όσα τόσους μήνες σκεφτότανε. «Και τα λεφτά από το παγκάρι; Αυτά δεν εξαφανίστηκαν πριν έρθει η δυστυχισμένη στο χωριό; Αυτά ποιος τα έλειψε;»

Ο παπα-Μανόλης έβγαλε το χέρι από το ράσο του κι έκανε ένα μεγάλο σταυρό. «Αυτά, αγαπητή μου Φωτεινή, τα είπαμε, δεν τα είπαμε; Είχαμε τότε έναν εργάτη μετανάστη, έναν άμοιρο δούλο του Θεού που μάλλον δεν κατάφερε να συκρατηθεί... Αλλιώς γιατί να έφευγε έτσι βιαστικά;»

«Κάνετε λάθος όλοι σας, ο Αρούτ ήταν καλό παιδί. Έφυγε γιατί τον έπνιγε η νοσταλγία για τους δικούς του. Τον συνάντησα λίγο πριν φύγει από το χωριό. "Ο τόπος σας" είπε

“μου θύμισε τον τόπο μου. Καλύτερα στην πόλη, που δε μου θυμίζει τίποτα κι ο θόρυβος γεμίζει το κεφάλι μου και δε μου αφήνει χρόνο να σκεφτώ”. Κάποιος που κρύβει τόσο πόνο στην ψυχή του δε θα άπλωνε χέρι στα δικά μας ιερά κι όσα».

«Τι άδολη ψυχή που είσαι, Φωτεινή, τέκνον μου».

Η Φώτω τίναξε τη φούστα της, σαν να είχε λερωθεί από τα λόγια του, κι ύστερα γύρισε πάλι στο καντήλι κι έκανε το σταυρό της. Του ήρθε του Σίμου να τρέξει και να την αγκαλιάσει, «Μεγάλωσε και η μάνα μου» σκέφτηκε «την κούρασε η απουσία του πατέρα». Πάει καιρός που δεν την άκουσε να παρακαλάει το Στράτο ν' αφήσει τα καράβια και να γυρίσει πίσω. Ντροπήκε όμως, μεγάλο αγόρι ν' αγκαλιάζει τη μάνα του μπροστά στον κόσμο, και δεν κουνήθηκε από τη θέση του. Οι κουβέντες συνεχίστηκαν για πολλή ώρα χωρίς να βρέξει τα χείλη τους κρασί. Μόνο ο Νικόλας κάποια στιγμή τον πλησίασε και του ζήτησε ένα ποτήρι νερό. Σηκώθηκε ο Σίμος και ο Νικόλας πήγε από πίσω του στην κουζίνα.

«Είναι αλήθεια ότι βλέπεις την κυρα-Βιολέτα; Η μάνα μου έλεγε πάντα πως ήταν μεγάλο κρίμα αυτό που της κάνανε. Μικρά κορίτσια ήταν και παίζανε, κι ο μπάρμπα της την κλείδωνε για να μη βγαίνει κι αυτή το έσκαγε από το παράθυρο. Έκανε πολλές τρελαμάρες, θέλω να πω το 'λεγε η καρδούλα της» είτε και ύστερα ήπια όλο το νερό και χαιρέτησε το Σίμο.

«Πες στον πατέρα σου ότι έφυγα. Δε θέλω να τους διακόψω. Έχω τη γυναίκα μου λεχώνα και δε μου αρέσει να την αφήνω μόνη της στα σκοτάδια. Ποτέ δεν ξέρεις» του είπε και του έκλεισε το μάτι.

Ο Σίμος δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί του έκλεισε το μάτι. Για τη Βιολέτα ή για τα σκοτάδια όπου δεν ήθελε να αφήνει τη λεχώνα γυναίκα του; Ό,τι κι αν εννοούσε, ο Σίμος για ένα ήταν σίγουρος: Ο Νικόλας ήταν καλός άνθρωπος κι αν κάποτε χρειαζότανε, θα βοηθούσε τη Βιολέτα.

«Τώρα είμαστε τουλάχιστον τρεις. Η Οντίν, ο Νικόλας κι εγώ» σκέφτηκε ο Σίμος κι αποφάσισε να μη γυρίσει ούτε αυτός στους μεγάλους. Πήδηξε από το παράθυρο της κουζίνας κι από κει στο παράθυρο του δωματίου του και βρέθηκε πάνω στο κρεβάτι του. Άκουγε τους άλλους να μιλάνε ακόμα στο σαλόνι κι έστησε αυτί. Σχεδιάζανε με ποιον τρόπο θα πάρουνε πίσω τα τάματα από τη Βιολέτα. Οι προτάσεις έπεφταν βροχή. Να πάνε να της τα ζητήσουνε ευγενικά. Να παραιμονέψουν πότε θα λείπει και να πάνε να ψάξουνε το σπίτι. Να την παρακολουθούνε να δουν πού πάει και ποιον βλέπει, μήπως τα πουλήσει σε κανέναν ξένο περαστικό.

Τέντωνε τα αυτιά του ο Σίμος καθώς τα μάτια του κλείνανε από τη νύστα. Κάποια στιγμή νόμισε ότι άκουσε την πόρτα του ν' ανοίγει και τη μάνα του που του ευχότανε καληνύχτα. Κι ύστερα ξαφνικά του φάνηκε πως είδε το Νικόλα να του λέει πως θα έρθει μαζί τους εκδρομή στο Κακοπέρατο. Θα έπαιρνε και τη λεχώνα μαζί του και το μωρό. Ο Σίμος σκέφτηκε πως μπορεί να ήταν επικίνδυνο για το μωρό αλλά ο Νικόλας τον πρόλαβε και του είπε πως δεν ήθελε να τους αφήσει πίσω γιατί μπορεί να τους φτάνανε τα σκοτάδια.

Μεσ στον ύπνο του σαν να ένιωσε μια σιγουριά ο Σίμος που ο Νικόλας θα πήγαινε μαζί τους και χάρηκε, γύρισε να του το πει, και τότε είδε τον παπα-Μανόλη να του φωνάζει: «Στο Κακοπέρατο έχει θάψει τα τάματα, γι' αυτό θέλει να σας πάει εκεί». Ένας μεγάλος άνεμος σηκώθηκε μόλις τέλειωσε τα λόγια του. Ο αέρας φούσκωνε πέρα δώθε τα άμφια κι αυτά χτυπούσαν σαν λεπίδες τη νύχτα προσπαθώντας να ελευθερωθούν.

Ξύπνησε τρομαγμένος ο Σίμος κι άκουσε τα παντζούρια να χτυπάνε. Σηκώθηκε και τότε τα παράθυρα άνοιξαν σαν μανιασμένα κι ένας λυσσασμένος νοτιάς σάρωσε το δωμάτιο.

Μια ιστορία που αρνείται να ειπωθεί

Είχε αρχίσει να σηκώνεται ο νοτιάς, όταν ο Νικόλας έφτασε στο σπίτι του. Άκουσε από μακριά τα παντζούρια να χτυπάνε και κατάλαβε ότι η Αγγέλα θα είχε αποκοιμηθεί για να μην τα ακούει. Τη βρήκε να κοιμάται, με το μωρό ακόμα στο στήθος της. Πήρε το μωρό και το πήγε όσο πιο ήσυχα μπορούσε στην κούνια του. Ήταν μια τελετουργία πια αυτή η μετακίνηση του μωρού στην κούνια. Άνοιγε τα πόδια του όσο μπορούσε για να μη χρειαστεί να κάνει βήματα, έπαιρνε το μωρό και το ακουμπούσε στην κούνια του κι ύστερα έμενε για λίγο ακίνητος για να μην το ξυπνήσει η σκιά του.

«Οι σκιές ξυπνάνε τα μωρά» έλεγε η μάνα του.

Ύστερα φίλησε τα μαλλιά της Αγγέλας, μαύρο καθαρό ποτάμι πάνω στα μαξιλάρια, και σφάλισε τα παντζούρια.

«Έλα» άκουσε τη φωνή της Αγγέλας.

«Ένα λεπτό, να κλείσω τα παράθυρα γιατί σήκωσε νοτιά και θα μουρμουράνε όλη νύχτα. Πώς ήταν;»

«Η μάνα; Ήσυχη η κακόμοιρη. Μόνο δυο τρεις φορές

άρχισε πάλι να φωνάζει τα γνωστά. Αν πεινάς, σου έχω τηγανίτες στο φούρνο».

Έβγαλε τα παπούτσια του ο Νικόλας, πήγε να ξαπλώσει κι ύστερα σαν να το μετάνιωσε, τα ξαναφόρεσε και τράβηξε για την κάμαρη της μάνας του. Ένα χρόνο τώρα, αρμένιζε σ' ένα δικό της κόσμο. Στην αρχή ξεχνούσε αν έφαγε, αν ήπια, ύστερα ξεχνούσε ονόματα, πρόσωπα, και σιγά σιγά κλεινόταν σ' ένα δικό της κόσμο που δε χωρούσε κανέναν, παρά μονάχα εκείνη και τα φαντάσματά της από το παρελθόν. Νόμιζε ότι ήταν κορίτσι ανύπαντρο ή μικροπαντρεμένη και ζητούσε από το Νικόλα να κάνει τα μαθήματά του για να τον πάει βόλτα. Άλλη μια φορά φόρεσε μια νυχτιλιά της Αγγέλας, σήκωσε και τα άσπρα της μαλλιά σε μια νεανική κοτσίδα και περίμενε τον αρραβωνιαστικό της, τον μπαμπά του Νικόλα, να την πάει βόλτα. Φοβήθηκε ο Νικόλας ότι θα θυμώσει η Αγγέλα και θα του ζητήσει να διώξει τη μάνα του, αλλά εκείνη την αγκάλιασε τρυφερά και την πήρανε τα κλάματα.

Μετά, τα ξέχασε όλα η μάνα, καθότανε σιωπηλή, χαμογελούσε σε όλους, χάιδευε με το βλέμμα της το μωρό αλλά ο Νικόλας δεν ήξερε αν καταλάβαινε ότι είναι το εγγόνι της από το μοναχογιό της. Δεν ήξερε αν καταλάβαινε κι εκείνον, κι ας τον κοιτούσε γεμάτη λατρεία κι ευγνωμοσύνη.

Όταν ήταν μικρός κάνανε πολλά οι δυο τους. Δεν ήταν σαν τις άλλες μάνες του χωριού που όλη μέρα τρέχανε με τις δουλειές και τις έβρισκε το βράδυ κατάκοπες και κουρασμένες. Η δικιά του κατάφερνε πάντα ν' αφήνει το απόγευμά τους για τους δυο τους.

«Δεν πειράζει» του έλεγε «ας βρομίσει λίγο το σπίτι μας, ας μαζέψουμε λιγότερες ελιές, λιγότερο αλάτι και λιγότερο μέλι. Εγώ πεινάω για σένα, για το γέλιο σου. Ένα παιδί με αξίωσε ο Θεός να κάνω, θέλω να το χαρώ».

Κι έτσι, τα απογεύματα τον έπαιρνε από το χέρι και τρέ-

χανε σ' όλες τις κοντινές εξοχές. Κι ύστερα, όταν μεγάλωσε ο Νικόλας κι έτρεχε σαν κατσικάκι μπροστά, αυτή έτρεχε από πίσω του. Κουρασμένοι ξαπλώνανε στον πιο ακρινό βράχο, τον αγκάλιαζε και του έλεγε: «Έναν αλλά με τις χάρες όλων των παιδιών του κόσμου... Αγόρι μου, να μεγαλώσεις και να γίνεις δίκαιος, και να 'χεις τα μάτια σου ανοιχτά, να μη σου φεύγουν οι ομορφιές του κόσμου».

«Έλα, μάνα, πες μου για τότε που ήσουνα μικρή, πες μου για τις ζαβολιές που κάνατε με τη Βιολέτα;»

Του έλεγε η μάνα του ιστορίες που είχε ξανακούσει χιλιάδες φορές, αλλά ο Νικόλας τις προτιμούσε απ' όλα τα παραμύθια του κόσμου. Η Βιολέτα, η παιδική φίλη της μάνας του, ήταν η ηρωίδα της παιδικής του ηλικίας. Με τις ιστορίες της Βιολέτας τον τάιζε η μάνα του όταν ήταν μικρός και κακοφάγανος, και με τις ίδιες ιστορίες τον κοιμίζε τις νύχτες. Δεν του άρεσαν τα άλλα παραμύθια. Γι' αυτόν η Βιολέτα ήταν η πιο δυναμική, η πιο ελεύθερη και η πιο γενναία, καλύτερα κι από Αμαζόνα κι από Ρομπέν των Δασών κι απ' όλους. Δεν ήξερε να διακρίνει ποια απ' όλα όσα του διηγιότανε ήταν αλήθεια και τα 'χε ζήσει η μάνα όταν ήταν μικρή ή ήταν δικές της φαντασίες που αναγκαζότανε να γεννάει για να ευχαριστήσει τη λαιμαργία του γιου της. Ο Νικόλας είχε μάθει τις ιστορίες απέξω, κι αν καμιά φορά η μάνα του ξεχνιότανε και δεν τις έλεγε σωστά αυτός τη διόρθωνε και της θύμιζε μικρές λεπτομέρειες.

Είχε φτάσει η Βιολέτα, κι ήταν ένα πρόσωπο τόσο μυθικό αλλά και τόσο οικείο, που όταν πριν από λίγο καιρό τού είπανε πως ήρθε η τρελή η Βιολέτα από το ίδρυμα ένιωσε μεγάλη συγκίνηση, σαν να βρήκε ύστερα από χρόνια ένα χαμένο συγγενή του. Ήθελε να πάει να της μιλήσει αλλά ντροπότανε. Τη σκεφτότανε όμως μόνη της και τη νοιαζόταν. Μια φορά τη βδομάδα, περνούσε και της άφηνε ένα κα-

λάθι με τα απαραίτητα κρυφά στην πόρτα της. Αλλά τη γνωριμία την άφηνε για αργότερα. Βαθιά μέσα του έλπιζε να γίνει γρήγορα η μάνα του καλά και να πάνε μαζί να δούνε την παλιά της φιλενάδα.

Τόσα χρόνια, δεν είχε ακούσει κανέναν από τους χωριανούς να μιλάει για τη Βιολέτα και νόμιζε ότι μπορεί να είχε πεθάνει πια. Μόνο η κυρία Βασιλεία, η μάνα του, τη θυμότανε. Μια τα παραμύθια που του έλεγε, μια που πηγαίνανε στην εκκλησία ν' ανάψουν ένα κεράκι για κείνη. «Αφού δεν ξέρω πού βρίσκεται να της στείλω τα χαιρετίσματα, ανάβω ένα κεράκι σαν να της στέλνω μια ευχή» του έλεγε.

Λυπότανε ο Νικόλας που δεν είχε κάνει ποτέ έναν τόσο καλό φίλο, όπως είχε η μάνα του τη Βιολέτα. Σκεφτότανε πως όταν η κόρη του μεγάλωνε θα της έλεγε κι αυτός, αντί για παραμύθια, τις τρέλες που κάνανε η γιαγιά της με τη φιλενάδα της.

«Πες μου, μαμά, τότε που σκαρφαλώσατε στο βράχο τον Απάτητο για να πιάσετε μια αλεπουδίτσα;»

«Αχ, αγόρι μου, ήταν άρρωστη η καημένη κι ήθελε να μας πάει στα μικρά της να τα φροντίσουμε εμείς. Τι να θυμάμαι τώρα;»

«Όχι, μάνα, έτσι. Πες τα όλα, από την αρχή, όλα όπως γίνανε». Κι έπιανε η μάνα το νήμα κι άρχιζε την ιστορία από την αρχή. Παραμύθι αληθινό, μόνο το «Μια φορά κι έναν καιρό» έλειπε. Πάντα στο τέλος με την άμεση πρωτοβουλία της Βιολέτας το μυστήριο λυνότανε.

«Εγώ, αγόρι μου, φοβόμουνα. “Πού να πάμε, τρελή” της έλεγα “μες στις ερημιές να πάρουμε στο κατόπι την αλεπού; Κι αν αυτή η πονηρή θέλει να μας μπερδέψει; Πάει, θα χαθούμε μες στα σκοτάδια, θα μας φάνε οι λύκοι”. Όμως η Βιολέτα επέμενε, “Δεν είδες τα μάτια της, Βασιλεία; Αν τα βλεπες θα σου μιλούσαν”. “Και σένα που σου μίλησαν τι

σου είπαν;” “Βιολέτα, πάρε τη φίλη σου τη Βασιλεία κι ελά-
τε να σώσουμε τα μικρά μου πριν μας φτάσει η καταγίδα”.
Από δω με είχε, από κει με είχε, στο τέλος πάντα με κατά-
φερνε. Την έπαιρνα από πίσω κι από μέσα μου ορκιζόμου-
να ότι πάει, τελευταία φορά ήταν, δε θα την ακολουθήσω
ποτέ ξανά. Όμως όταν γυρνούσαμε με ματωμένα γόνατα
από τις ερημιές αλλά με τα μικρά αλεπουδάκια στην αγκα-
λιά, ένιωθα περήφανη για τη φίλη μου. Κι ήξερα πως όπου
κι αν μου ζητούσε να πάω θα πήγαινα, γιατί εκείνη είχε κά-
τι που κανείς άλλος δεν είχε. Σαν να της μιλούσανε όλα τα
ζωντανά, σαν να ’ξερε τη γλώσσα τους».

«Και πού τα κρύψατε, μάνα, τα αλεπουδάκια;» ρωτούσε
ο Νικόλας, που δεν του κολλούσε ο ύπνος αν δεν άκουγε όλη
την ιστορία, κι ας την ήξερε απέξω κι ανακατωτά.

«Τα κρύψαμε σ’ έναν παλιό εγκαταλειμμένο στάβλο έξω
από το χωριό. Τα φροντίζαμε κάθε μέρα, ενώ η μάνα τους
έδινε μάχη με τη μοίρα. Την είχανε πληγώσει κι ήθελε να
βοηθήσει τα ζωντανά της που ήταν μωρά ακόμα. Μια μέρα
τη βρήκαμε παγωμένη. Τα μικρά της τη μύριζαν και την
έγλυφαν αλλά εκείνη είχε τελειώσει. Την πήραμε και της
κάναμε κηδεία κανονική κάτω από το Δέντρο το Μονάχο κι
ύστερα πήγαμε πάλι στα μικρά της. Εκείνη τη μέρα η Βιο-
λέτα δε γύρισε στο σπίτι της. Κι ας ήξερε ότι την επομένη θα
έτρωγε της χρονιάς της. “Δεν αφήνω τα αλεπουδάκια μόνα
τους. Εσύ δεν ξέρεις” μου έλεγε “πώς είναι να χάνεις τη μά-
να σου”. Κάθισε δυο μέρες και δυο νύχτες συνέχεια. Όταν
γύρισε σπίτι της, την έκανε μαύρη ο πατέρας της, σίδερο
αλύγιστο, με κανένα δεν είχε φιλίες στο χωριό. Με τη λύσ-
σα του, λέγανε στο χωριό, την έφαγε τη γυναίκα του. Τα
άκουγα εγώ κι έτρεμα για τη Βιολέτα, αλλά εκείνη τα υπέ-
μενε όλα χωρίς να μου λέει κουβέντα για το τι περνούσε».

«Και τα αλεπουδάκια, μαμά;»

«Τα ανάστησε, αγόρι μου, κι ύστερα πήγαμε μαζί και τα αφήσαμε εκεί που τα βρήκαμε. Αυτά την ακολουθούσαν από πίσω σαν να ήταν η μάνα τους, αλλά η Βιολέτα είδε κι απόειδε ότι θα γυρνούσαν πάλι πίσω στο χωριό, πήρε μια πέτρα κι έκανε πως θα τα χτυπήσει, σκιάχτηκαν εκείνα και φύγανε. Γυρίσαμε στο χωριό χωρίς να πούμε κουβέντα. Μόνο όταν είδαμε τα σπίτια μίλησε: “Καλύτερα θυμωμένα μαζί μου κι ελεύθερα στο βουνό παρά ν’ αρχίσουν να τρώνε κότρες στο χωριό και να τα φάνε τα σκάγια”. Όμως τα αλεπουδάκια δεν της θυμώσανε για πολύ. Πάντα επιστρέφανε από μακριά στο χωριό για να τη δούνε. Κι ύστερα που την πήρανε για το ίδρυμα τα έβλεπα, μεγάλες αλεπούδες πια, να τριγυρνάνε στο χωριό για να τη βρουνε. Είχανε χάσει για δεύτερη φορά τη μάνα τους».

Δεν ήταν λυπητερές όλες οι ιστορίες. Οι πιο πολλές αστείες ήταν, αλλά όλες κρύβανε έναν καημό μέσα τους. Την απουσία της Βιολέτας. Ένωθε ο Νικόλας ότι η μάνα του κατηγορούσε τον εαυτό της που δεν μπόρεσε να τη βοηθήσει όταν την πήρανε. Έκανε ο Νικόλας ότι κοιμότανε και την άκουγε που μοιρολογούσε μόνη της τη μοίρα της.

«Εκείνη θα με βοηθούσε. Θα έβρισκε τον τρόπο. Συγχώρα με, Βιολέτα».

Μόνο γιατί την πήρανε και τη στείλανε στο ίδρυμα δεν κατάλαβε ποτέ ο Νικόλας. Σαν η μάνα του να έκρυβε ένα μυστικό. Δεν ήθελε να του πει. Όταν ήταν μικρός και τη ρωτούσε, έλεγε «Σαν μεγαλώσεις θα σου πω», κι όταν μεγάλωσε έκανε την ανήξερη κι ισχυριζότανε πως ούτε αυτή κατάλαβε, έφταιγε ο πατέρας της ο μονόχωτος και τα αδέρφια της τα ξερακιανά κι ατάιστα από αγάπη.

Όμως ο Νικόλας, κατά βάθος, ήξερε πως υπήρχε ακόμα μια ιστορία, που η μάνα του την είχε θάψει για τα καλά μες στα σκοτάδια της μνήμης της. Ποιος ξέρει αν αυτή την ιστο-

ρία σκεφτότανε τώρα που ήταν χαμένη στο δικό της κόσμο τον ανήλιαγο, κι όλο φώναζε το όνομα της Βιολέτας. «Βιολέτα, πρόσεχε μην πέσεις. Βιολέτα, έρχονται εκείνοι».

Κανένας άλλος δεν κατοικούσε φαίνεται στον κόσμο της, μόνο τη φίλη της καλούσε. Κι ύστερα άρχιζαν τα σπαρακτικά κλάματα, τα αναφιλητά και τα «Συγγνώμη, δεν ήξερα, σκιάχτηκα, συγγνώμη που δεν ήμουν εκεί όταν έπεσες».

Τη λυπόταν ο Νικόλας τη μάνα του. Πολλές φορές της έκανε παρέα τα βράδια, εκεί στα σκοτεινά. Προτιμούσε να μη βλέπει το βλέμμα της το αφύσικο, το χαμένο. Έτσι και τώρα, ο Νικόλας μπήκε ελαφρά για να μην ταράξει τον ύπνο της. Άκουγε την αναπνοή της κι απέξω το νοτιά να ονειρεύεται τη θάλασσα και να την ορέγεται. Κι η θάλασσα άλλοτε να μουρμουράει κι άλλοτε να φουρτουνιάζει. Φοβήθηκε ότι θα ξυπνήσει η μάνα του και θα αρχίσει να φωνάζει. Πλησίασε και την είδε ήρεμη, τα βλέφαρά της σκοτεινές αυλαίες να βυθίζονται στους μαύρους κύκλους που τα συντρόφευαν χρόνια τώρα.

«Γιατί, μαμά, έχεις τόσο μαύρους κύκλους;»

«Εκεί, αγόρι μου, είναι ο γιαλός και τα μάτια μας η θάλασσα. Φαίνεται στο δικό μου το γιαλό σταματάνε πολλά καράβια, κατεβαίνουν πολλοί επιβάτες, περπατάνε πάνω κάτω κι αφήνουν τα χνάρια απ' τα παπούτσια τους. Αλίμονο σ' αυτούς που δεν τους επισκέπτεται κανείς».

«Τώρα αυτό είναι καλό ή κακό;» σκεφτότανε ο Νικόλας, αλλά η μάνα του δεν του άφηγε κανένα περιθώριο να σκοτεινιάσει. Του γελούσε και του τραβούσε τη μύτη για να θυμώσει.

«Τι μικρούλα μύτη, Νικόλα μου. Πρέπει να μάθεις να λες κανένα αστείο ψέμα για να μεγαλώσει λίγο. Πάμε τώρα να φτιάξουμε τηγανίτες και να τις βουτήξουμε στο μέλι».

Οι τηγανίτες με το μέλι ήταν ο επίλογος. Κάθε φορά που

σοβάρευε λίγο η κουβέντα ή κάτι ταλαιπωρούσε το γιο της, η Βασιλεία του πρότεινε τηγανίτες με μέλι, να πάνε κάτω τα φαρμάκια.

Κουνήθηκαν τα βλέφαρα της Βασιλείας. Σηκώθηκε η αυλαία κι ο ίδιος σπαρακτικός λυγμός, «Συγγνώμη που δεν ήμουν εκεί όταν έπεσες», κι ύστερα απελευθερώθηκαν τα δάκρυα. Έτρεξε ο Νικόλας και την αγκάλιασε να την καθησυχάσει. «Νικόλα, μην τους αφήσεις να την πάρουν. Δεν έφταιγε εκείνη. Εγώ φταίω, που δεν είπα όλη την αλήθεια».

Τον σήκωσε το κύμα της φωνής της. Μόνο που ο Νικόλας δεν άκουγε τι του έλεγε η μάνα του. Μόνο στο όνομά του σκάλωσε, που είχε να το ακούσει από τα χείλη της κοντά ένα χρόνο.

«Να δεις, μάνα, όλα θα γίνουν τώρα. Η Βιολέτα γύρισε. Να γίνεις καλά να της τα πεις η ίδια» της είπε αλλά απόκριση δεν πήρε.

Κοίταξε ο Νικόλας και συνάντησε πάλι εκείνο το βλέμμα το διάφανο, το στοιχειωμένο. Τον κοιτούσε χωρίς να τον γνωρίζει.

«Έλα, μάνα, σήκω. Θα το γιορτάσουμε. Θα σε κεράσω τηγανίτες. Αν θυμήθηκες μια φορά το όνομά μου, μπορεί να το ξαναθυμηθείς».

Του έδωσε η γριά το χέρι της κι αυτός την πήγε στην κουζίνα, της φόρεσε ένα σάλι, κι ύστερα άνοιξε το φούρνο. Έβγαλε τις τηγανίτες, ήταν κρύες πια. Αλλά δεν πειράζει. Πήρε το μέλι και το άφησε να πέσει μπόλικο. Ύστερα πήρε κι έκοψε ένα κομμάτι με το πιρούνι και το έφερε στα χείλη της μάνας του, όμως αυτά μένανε σφραγισμένα. Θυμήθηκε ο Νικόλας πώς σφράγιζε κι εκείνος τα χείλη του για να μην μπούνε μέσα τα ρεβίθια ή τα φασόλια που δεν του άρεσαν καθόλου. Τι έκανε τότε η μάνα του; Σκέφτηκε να της μιλή-

σει με τα δικά της λόγια, με μια δική της ιστορία που του έλεγε τάχατες αδιάφορη για τα σφραγισμένα χείλη του.

Και ξεκίνησε: «Σουσάμι, άνοιξε. Θα σου πω μια ιστορία για τότε που η μάνα μου ήταν μικρή και με τη φίλη της τη Βιολέτα θέλανε να δούνε τι θα γίνει αν η κότα κλωσήσει τα αυγά της πάπιας. Θα γίνουνε κοτοπουλάκια ή παπάκια; Πήγανε λοιπόν και μπερδέψανε τα αυγά. Βάλανε της πάπιας στην κότα και της κότας στην πάπια κι ύστερα περιμένανε. Θέλανε να δούνε την έκφρασή τους όταν έσπαγε το αυγό».

Κι έγινε πάλι το μαγικό. Όπως τα δικά του χείλη τότε, έτσι και της μάνας του τώρα, για μια στιγμή, χαλάρωσαν σαν μια ανάμιξη χαμόγελου και βούτηξε η μπουνιά στο στόμα της και το μέλι έγλειψε τα χείλη.

Νυχτερινή περιπολία

Ανοιξε τα μάτια του ο Σίμιος και το πρώτο που είδε ήταν στην απέναντι καρέκλα το μαξιλάρι που του χάρισε η Βιολέτα, με το Β κεντημένο πάνω του. Το είχε βρει φαίνεται η μάνα του και το τακτοποίησε όμορφα όμορφα. Ήσυχο ακουγότανε το σπίτι. Σηκώθηκε, πλύθηκε και πήγε στην κουζίνα. Βρήκε τη μάνα του να τυλίγει τα ντολμαδάκια. Άπλωνε καλά καλά το αμπελόφυλλο στο τραπέζι και ζύγιαζε μέσα μια κουταλίτσα ρύζι. Μόλις τον είδε, σκούπισε μια άκρη του τραπεζιού και του έβαλε ένα τσάι και δυο κριθαρένια κουλούρια. Δίπλα ένα πιατάκι με το μέλι.

«Δε σου βάζω γάλα σήμερα. Αύριο Μεγάλη Παρασκευή».

«Ο μπαμπάς;»

«Ο μπαμπάς ας κάνει ό,τι θέλει. Εμείς κρατάμε».

«Ρωτάω πού είναι ο μπαμπάς».

«Έφυγε νωρίς το πρωί. Πήγε στο περιβόλι. Θα μαζέψει ό,τι βρει και θα το φέρει. Έλα, κάτσε να φτιάξω κι εγώ έναν καφέ και να κάτσω δίπλα σου, δυο τρία έχω ακόμα».

Από τη βιασύνη κακόφτιαξε τα τελευταία ντολμαδάκια

και τα έβαλε στην κατσαρόλα. Έβαλε στο μπρίκι το νερό, τον καφέ, και στη μύτη ζάχαρη όπως πάντα, και μόλις άρχισε να βράζει, τον έχυσε στο φλιτζάνι της.

«Καιρό έχουμε να τα πούμε οι δυο μας. Όταν έρχεται ο πατέρας σου ξεχνιέμαι, αντί να έχω λιγότερες δουλειές δε μου φτάνει ο χρόνος. Στο ίδιο σπίτι και σε πεθύμησα. Για πες μου, είναι καλό κορίτσι αυτή η Οντίν, η ψυχοκόρη της Δέσποινας;»

«Καλό».

«Μεγάλο δώρο για τη Δέσποινα. Άνοιξε το σπίτι της, γέμισε κόσμο χωρίς να το καταλάβει, απόκτησε οικογένεια. Ξέρεις ότι ο Ράινερ σκέφτεται να φτιάξει στο περιβολάκι δυο κάμαρες για να έρχεται τα καλοκαίρια; Μπορεί να έρθει να μείνει και συνέχεια, λέει. Της αρέσει πολύ της μικρής εδώ. Η Δέσποινα του είπε να μη φτιάξει κανένα καμαράκι αλλά να μείνουν όλοι μαζί στο σπίτι της. Θα μεγαλώσει το χωριό μας».

Ο Σίμος βούτηξε το κουλούρι του στο μέλι κι ύστερα στο τσάι του. Μέσα του χοροπηδούσε όμως. Κι αυτός που νόμιζε ότι η Οντίν θα φύγει και δε θα ξανάρθει. Και καλά, πώς δεν του είπε τίποτα η Οντίν για τις σκέψεις του πατέρα της;

«Πώς είναι αυτή η Βιολέτα;»

Ο Σίμος θυμήθηκε το μαξιλάρι στην καρέκλα και κατάλαβε πως η μάνα του ήξερε. Άλλωστε γι' αυτό δε μαζεύτηκε εδώ όλο το χωριό; Επειδή ο Μάρκος τους είπε ότι τη γνωρίζει.

«Καλά. Έχει και ένα ωραίο σκυλάκι».

«Η νενέ λέει ότι πάντα είχε μεγάλη αγάπη με τα ζώα. Σύψυχη πάντα σε όλα. Αυτό την έφαγε, λένε».

«Τι έγινε και έφυγε από το χωριό; Πρέπει να ήταν λίγα χρόνια μεγαλύτερη από μένα τότε...»

«Κάτι είχε γίνει αλλά ούτε εγώ ξέρω. Η γιαγιά θα ξέρει καλύτερα. Της είχανε κάνει μεγάλη αδικία και τώρα κάποιοι

λένε ότι μπορεί να γύρισε για να εκδικηθεί. Αλλά ποιον να εκδικηθεί; Ο πατέρας της έχει πεθάνει πολλά χρόνια και για τα κακορίζικα τα αδέρφια της κανείς δεν ξέρει. Αλλά όλοι λένε πως ήταν κακοσήμαδοι άνθρωποι».

«Τι άλλο ξέρεις, μάνα, πες μου».

«Δεν ξέρω τίποτα. Δεν την είχα δει και ποτέ για να έχω απορία πού βρίσκεται. Αλλά θυμάμαι, μια φορά... Ήμουν μικρό κοριτσάκι και πήγα με τη νενέ στην εκκλησία. Κουράστηκα όρθια και πήγα ν' ακουμπήσω σ' ένα μέρος στον τοίχο όπου δεν ήταν κανείς, αλλά η νενέ με κράτησε. "Εκεί ακούμπησε ο φονιάς" μου είπε "και δάκρυσε η Παναγία. Βλέπεις που έχει ξεθωριάσει κι έχει άλλο χρώμα;" με ρώτησε. "Εκείνο ήταν το στασίδι του, γι' αυτό". Και όταν τη ρώτησα ποιον σκότωσε μου είπε ότι δε σκότωσε με όπλα αλλά με τα χούγια του τη γυναίκα του, κι έδιωξε και την κόρη του. "Μεγάλο κρίμα τον βαραίνει ακόμα και η Παναγιά δεν τον συγχωράει κι αυτός δε μετανόησε". Αργότερα έμαθα ότι φονιά φωνάζανε τον πατέρα της Βιολέτας. Αυτό μόνο, τίποτα άλλο. Η νενέ έλεγε ότι δεν ήθελε να λερώνει το στόμα της με τα κρίματά του».

«Περίεργο όμως που κανένας στο χωριό δε θυμάται τι είχε συμβεί. Δεν είναι και τόσο μεγάλη η Βιολέτα».

«Αγόρι μου, οι άνθρωποι ξεχνάνε αυτά που τους χαλάνε. Τα χρόνια σβήνουνε τις μούτζούρες των άλλων. Τους φτάνει να θυμούνται τα δικά τους».

Ο Σίμος κοιτούσε τη μάνα του. Είχε γυρίσει πάλι στη δουλειά της. Έβαλε λίγο νερό, έσταξε και λίγες κουταλιές λάδι κι ύστερα έστρωσε από πάνω όσα αμπελόφυλλα της είχαν μείνει χωρίς γέμιση. Μετά πήρε ένα μεγάλο πιάτο και το αναποδογύρισε πάνω τους.

«Καλά, το πιάτο δε θα σπάσει, μάνα, με τη φωτιά;» τη ρώτησε σκάζοντάς της ένα φιλί στο μάγουλο.

Πριν προλάβει η Φώτω να χαρεί με την ξαφνική αγάπη του γιου της, ο Σίμος έκλεινε την πόρτα. «Κρίμα» σκέφτηκε η Φώτω «αν είχα τα χέρια μου καθαρά θα προλάβαινα να τον αγκαλιάσω». Πόσο ήθελε να τον κρατήσει ξανά αγκαλιά, όπως έκανε όταν ήταν μικρός και μένανε έτσι ώρα πολλή. Τώρα ο γιος της μεγάλωσε και ντρεπότανε τα φιλιά κι απέφευγε τις αγκαλιές. Δεν πειράζει, να 'ναι καλά. Την προηγούμενη, καθώς έφτιαχνε το δωμάτιό του, βρήκε ένα μαξιλαράκι μ' ένα κεντημένο Β επάνω. Αρχισε να σκέφτεται τα λιγοστά κορίτσια του χωριού. Ποια θα μπορούσε να του το είχε κεντήσει; Τα αγόρια σ' αυτή την ηλικία αποφεύγουνε τα κορίτσια, αλλά πάλι δεν ξέρεις. Ποια του είχε δώσει το μαξιλάρι; Το βράδυ, όταν μαζεύτηκαν οι άντρες του χωριού και φέρανε και τον τραγόπαπα μαζί τους – «Θεέ μου, συγχώρα με» είπε από μέσα της η Φώτω – κι άκουσε ότι ο Σίμος πηγαίνει συχνά στη Βιολέτα, τότε κατάλαβε ότι δικό της ήταν το μαξιλάρι. Της έκανε εντύπωση αλλά δεν ήθελε να τον πιέσει να της πει. Ήξερε αυτός. Ποτέ δεν πίστευε άλλωστε αυτά που λέγανε για τη δύστυχη τη Βιολέτα. Κανένα δεν είχε πειράξει η άμοιρη τόσο καιρό που γύρισε στο χωριό. Ούτε την είχανε δει ούτε την είχανε ακούσει.

Ήταν σίγουρη η Φώτω ότι ο γιος της έκανε το σωστό. Ήταν πονετικός κι ας μην ήθελε να το δείχνει. Από μικρός άκουγε με πάθος τις ιστορίες της γιαγιάς της, της νενές. Η μάνα της είχε πεθάνει όταν η Φώτω ήταν κοριτσάκι, κι έτσι σ' όλα η νενέ τής στάθηκε. Τις ίδιες ιστορίες έλεγε και σε κείνη όταν ήταν μικρή. Θρύλους τρομαχτικούς και πλάσματα του άλλου κόσμου που προτιμάνε την ερημιά του χωριού μας. Γέλασε η Φώτω που θυμήθηκε τα παραμύθια της νενές, όμως ήταν σίγουρη ότι ο Σίμος τα πίστευε. Του 'λεγε... και τι δεν του 'λεγε η νενέ, ότι αυτός δεν έχει να φοβάται τίποτα γιατί γεννήθηκε σε μονομερίτικο πανί, κι ο Σίμος

κορδωνότανε μπροστά στα σκοτάδια και στις σκιές από μικρός.

Στράφηκε η Φώτω στην πόρτα τη σφραλιστή κι έστειλε μια ευχή στο γιο της: «Να 'σαι καλά, αγόρι μου, για όσες χαρές μου χάρισες, για όλη την αγάπη, που με έκανε και ξεχνούσα τη θάλασσα και το Στράτο. Τι θα 'κανα χωρίς εσένα;»

Γύρισε η Φώτω στις δουλειές της κι αυτή η μικρή τρυφερή κίνηση του γιου της τη γέμισε πάλι χαρά κι αισιοδοξία κι άρχισε να τραγουδάει χωρίς να το καταλάβει. «Μπα σε καλό μου, αύριο Μεγάλη Παρασκευή κι εγώ τραγουδάω» σκέφτηκε. Κι ύστερα συνέχισε να τραγουδάει. Είχε να βάλει και τα αυγά.

Ο Σίμος πήγαινε στην κυρία Δέσποινα, όταν είδε να εμφανίζεται μπροστά του ο Γιώργης. Ήταν φανερό ότι τον περιμένε. Τον πλησίασε αμήχανα και ένα παρόραιο χαμόγελο χαράχτηκε στα χείλη του.

«Γεια».

«Γεια».

«Πας κάπου; Σε έστειλε η μάνα σου σε καμιά δουλειά;»

«Μπα όχι, βόλτα πάω».

«Θες να πάμε μαζί;»

«Και δεν πάμε».

«Θα ρίξουμε τρακατρούκες την Ανάσταση;»

«Δεν ξέρω».

«Πάντα ρίχναμε».

«Πάντα».

«Και σου άρεσε».

«Ναι, αλλά εσύ τις φοβόσουν αλλά πιο πολύ φοβόσουν να να το παραδεχτείς, μη σε κοροϊδέψει ο Μάρκος».

«Ο Μάρκος έχει αγριέψει πολύ μαζί σου. Μας φοβερίζει να μη σου μιλάμε, γιατί ξέρει, λέει, πράγματα για σένα. Φοβερά πράγματα».

«Μη μου μιλάς λοιπόν».

«Ρε συ, Σίμο, τόσα χρόνια φίλοι είμαστε, δε θέλω να σε χάσω από φίλο».

«Μη με χάσεις τότε».

«Ξεκόλλα απ' αυτή τη Βιολέτα, ρε συ. Αυτή θα τη διώξουνε κι εσύ θα μείνεις μόνος σου. Τι νομίζεις, η ψυχοκόρη της Δέσποινας θα φύγει κι αυτή. Η κυρα-Δέσποινα έλεγε στη μάνα μου ότι το πολύ να κάτσουν λίγες μέρες ακόμα».

«Η Οντίν δεν ξέρω. Η Βιολέτα όμως γιατί να φύγει;»

«Έτσι λες εσύ. Ρώτα και το Μάρκο που ξέρει από τον πατέρα του κι από τον παπά».

«Σιγά που ξέρει ο Μάρκος. Τίποτα δεν ξέρει».

«Να δεις που ξέρει. Χτες που την είδαμε να τριγυρνάει στο χωριό, την πήραμε στο κατόπι».

«Ήταν η Βιολέτα στο χωριό; Νόμιζα ότι ποτέ της δεν έρχεται».

«Μωρέ, εσύ πολλά νομίζεις για την αφεντιά της και την έχεις περί πολλού αλλά άλλα νομίζεις κι άλλα...»

«Σώπα, ρε Γιώργη, με μπέρδεψες. Πού την είδατε τη Βιολέτα και τι έκανε;»

«...»

«Αν είσαι φίλος, πες».

«Εσύ όμως δε λες τα δικά σου μυστικά».

«Δεν έχω μυστικά, ρε. Απλώς τη συμπαθώ τη Βιολέτα, είναι πολύ μεγάλη αλλά διαφορετική. Της αρέσει να κάνει παρέα με παιδιά, παίζουμε με το Μάνη, μας μαθαίνει να ξεδιαλέγουμε χόρτα καιμανιτάρια, μας λέει ιστορίες από όπερες».

«Κι ύστερα λες ότι δεν έχεις μυστικά. Τι είναι αυτές οι όπερες; Δεν τις έχω ξανακούσει στο χωριό, και γιατί μαζεύετε μανιτάρια; Τι να τα κάνει αυτή τα μανιτάρια;»

«Αχ, μωρέ Γιώργη, πώς πάει το μυαλό σου στο κακό;

Όπερες είναι λυπημένες ιστορίες με πολλή μουσική και τραγούδια και τα μανιπάκια αρέσουν πολύ στην Οντίν».

«Κι εσύ τι δουλειά έχεις με τα κορίτσια; Εμείς παλιότερα δε μιλούσαμε στα κορίτσια».

«Κακώς δε μιλούσαμε. Τέλος πάντων, θα μου πεις γιατί με έσκασες ή να φύγω;»

«Λοιπόν άκου, ο Μάρκος που παραμονεύει τη Βιολέτα γιατί θέλει να βρει τα τάματα και να τα γυρίσει στο χωριό και να γίνει ήρωας, την έχει δει πολλές φορές νύχτα στο χωριό. Κρατάει ένα φανάρι κι έρχεται. Μάλλον για να κλέψει, λέει ο Μάρκος. Πηγαίνει στην εκκλησία και κάθεται ώρες ώσπου να ξημερώσει, δηλαδή δεν ξέρω πόσο ακριβώς, γιατί τις προάλλες τον πήρε το Μάρκο ο ύπνος και δεν την κατάλαβε ποτέ έφυγε. Αλλά δεν άναβε κερί ούτε σταυρούς έκανε, μόνο καθότανε μπροστά στην εικόνα της Παναγίας, σε καμιά άλλη, και της μιλούσε σαν να την ήξερε από παλιά. Κι άλλη φορά την έχει δει να ψάχνει τα σπίτια του χωριού αλλά πάντα τη χάνει και δε βλέπει πού πάει. Χτες μας ζήτησε να την παρακολουθήσουμε όλοι μαζί για να μη μας ξεφύγει».

«Και πού πήγε;»

«Αφού μας ξεποδάρισε πήγε και σταμάτησε μπροστά στο σπίτι του Νικόλα. Εμείς νομίζαμε ότι απλά κουράστηκε, γιατί κάθισε στην πεζούλα, αλλά αυτή μάλλον έφτιαχνε σχέδιο, γιατί αφού πέρασε λίγη ώρα ακούστηκε το κλάμα του μωρού και τότε φάνηκε ανήσυχη κι άρχισε να ψάχνει γι' ανοιχτό παράθυρο. Ευτυχώς ο Νικόλας τα 'χε κλείσει όλα. Τότε πήγε και κάθισε μπροστά σ' ένα παράθυρο ώρα πολλή. Ήταν κι αυτός ο νοτιάς χτες και...»

«Και;»

«Ε, και κάποια στιγμή που μπούκαρε στο χωριό και σήκωσε γλάστρες, καρτέκλες κι ό,τι έβρισκε μπροστά του, κάναμε να προφυλαχτούμε, κι όταν φανερωθήκαμε από την

κρυψώνα μας, αυτή είχε εξαφανιστεί. Σαν ν' άνοιξε η γη και την κατάπιε, σαν να τη σήκωσε ο νοτιάς. Κοιτούσαμε πάνω κάτω, από δω κι από κει, αλλά δεν την είδαμε πουθενά ούτε αυτή ούτε το φανάρι της».

«Μπορεί να το έσβησε ο νοτιάς. Πώς να γύρισε σπίτι της μέσα στα άγρια σκοτάδια;»

«Ρε, εγώ του μιλάω για μαγεία κι αυτός μου λέει ότι μπορεί να γρατζουνίστηκε στο δρόμο. Άσε που το πιο σοβαρό είναι το άλλο».

«Τι, έχει κι άλλο;»

«Τι γύρευε στο χωριό τέτοια ώρα; Έμεινε από αλάτι ή από αλεύρι κι ήρθε να το γυρέψει; Όχι, βέβαια».

«Και τι πολύτιμο έχει ο Νικόλας, μωρέ, και ήρθε μέσα στα μαύρα σκοτάδια να το κλέψει;»

«Το μωρό. Το μωρό του Νικόλα είναι το μόνο μωρό αυτό τον καιρό στο χωριό. Το μωρό ήθελε, λέει ο Μάρκος».

«Μωρέ, τι να το κάνει το μωρό;»

«...»

«Τι να το κάνει το μωρό;»

«Αυτή ξέρει».

«Καλά, Γιώργη, δεν είστε με τα καλά σας. Κι αυτό να το πεις και στους άλλους».

«Πού πας τώρα;»

«Σε μια δουλειά».

«Δε θα μου πεις μια όπερα;»

«Άλλη φορά θα σ' την πω και θα σ' την τραγουδήσω κιόλας».

«Άντε, άντε τρελάθηκες, Σίμοσοσο».

Άκουγε ο Σίμος το Γιώργη να του φωνάζει να τον περιμένει, αλλά αυτός έτρεχε, χωρίς καλά καλά να ξέρει πού πάει. Κι ύστερα έφτασε στο Δέντρο το Μονάχο. Έσκαψε, έσκαψε ώσπου τα χέρια του γέμισαν χώματα, τα νύχια του λάσπες.

Έβαλε τα κλάματα ο Σίμος. Όχι γιατί δεν μπορούσε να φτάσει το σεντόνι όπου είχαν τυλίξει τα τάματα με τον παπα-Γρηγόρη, αλλά γιατί δεν ήξερε τι έπρεπε να κάνει. Ήθελε να βοηθήσει τη Βιολέτα αλλά δεν ήθελε να μαρτυρήσει τον παπα-Γρηγόρη. Κάποιο λόγο θα είχε για να του ζητήσει να μην πει τίποτα και σε κανέναν και ποτέ. Ανάκατες σκέψεις, λυπημένες στο κεφάλι του, όσα συνέβησαν, όσα άκουσε, όσα γνώρισε τις τελευταίες μέρες στο χωριό. Προσπαθούσε να τις βάλει σε σειρά, σπυρί σπυρί, να πιάσει την άκρη μπας και βρει μια λύση. Πώς θα 'θελε τώρα κάποιος να του πει «Κάνε αυτό, εγώ είμαι εδώ». Ποιος ξέρει το σωστό;

Θυμήθηκε το Νικόλα, το μωρό του που έκλαιγε μες στη νύχτα κι απέξω η Βιολέτα, κι ύστερα θυμήθηκε αυτό που είχε πει ο Νικόλας στους άλλους του χωριού το προηγούμενο βράδυ στο σπίτι του. Πώς το 'χε πει; «Ίσως κάποιος να έκρινε ότι δεν είμαστε άξιοι για έναν τέτοιο θησαυρό και να τον εξαφάνισε για να μας δοκιμάσει».

Ο παπα-Γρηγόρης τον έκρινε, αλλά γιατί «δεν είμαστε άξιοι» και γιατί μετά εξαφανίστηκε κι αυτός; Πριν έρθει η Βιολέτα. Πριν γίνουν όλα. Σαν τώρα τα πράγματα να μπαίνανε σε μια σειρά, αλλά και πάλι δεν έπαιρνε απάντηση ο Σίμος για το τι έπρεπε να κάνει. Ένα αεράκι κούνησε μια κόκκινη παπαρούνα δίπλα του κι αυτή τον άγγιξε και τον γαργάλησε. Έσκυψε ο Σίμος να ξυθεί κι είδε μια κόκκινη πασχαλίτσα να περπατάει πάνω του. «Μικρή κόκκινη φλογίτσα, που σε λέει και η νενέ, από πού ξεφύτρωσες;» Γύρισε γύρω του κι είδε τον τόπο γεμάτο κόκκινες παπαρούνες. Σηκώθηκε ο Σίμος κι άρχισε να φτιάχνει ένα μικρό μπουκετάκι. Έκοβε τις παπαρούνες με το ένα χέρι, καθώς στην άλλη χούφτα του κρατούσε φυλακισμένη την πασχαλίτσα. Θα μπορούσε να τις πάει στη Βιολέτα, δέκα λεπτά δρόμος ήταν το σπίτι της. Θα τη ρωτούσε και για χτες, να δει τι θα

του πει. Αλλά ξαφνικά πεθύμησε το σπίτι του. Να βρεθεί με τους δικούς του, το Στράτο, τη Φώτω, τη νενέ. Άνοιξε τη χούφτα του. Η πασχαλίτσα ζαλισμένη έκανε βόλτες. Μια φλογίτσα σαν το κεράκι που σβήνουμε στην τούρτα γενεθλίων, του 'λεγε η νενέ. Κάνεις φου και ψιθυρίζεις μια ευχή. Φου... Πέταξε η πασχαλίτσα. Δεν πρόλαβε να κάνει ευχή. «Δεν πειράζει, εσύ ξέρεις» ψιθύρισε.

Πάντα υπάρχει κάτι να κάνεις

Αυτός ξέρει» άκουσε τον πατέρα του να λέει στη μάνα του ενώ τη βοηθούσε να στρώσουνε τραπέζι. «Του είπαμε πολλά όταν έπρεπε. Εμείς στην ηλικία του... Θυμάσαι, κολυμπηθράκι;»

Δεν άκουσε ο Σίμος την απάντηση της μάνας του, μόνο κάτι γέλια άκουσε κι άνοιξε την πόρτα. Είδε τον πατέρα του ν' αγκαλιάζει τη Φώτω από τη μέση και ντράπηκε. Πρώτη φορά τους είδε έτσι μέρα, αγκαλιά. Και η μάνα του ντράπηκε γιατί τραβήχτηκε απότομα. Χάρηκε όμως ο Σίμος. Αγαπιούνται ακόμα οι γονείς του. Η εικόνα της γρήγορης αγκαλιάς τού έφτιαξε το κέφι. Τον έκανε για λίγο να ξεχάσει όλα όσα ήταν μαζεμένα στο κεφάλι του.

«Πήγαινε να πλύνεις τα χέρια σου».

Κάθισαν όλοι μαζί γύρω από το τραπέζι.

«Με πήρε ο καπετάνιος. Σε λίγες μέρες φεύγουμε. Μετά τις γιορτές».

Ο Σίμος σήκωσε τα μάτια του και κοίταξε τη μάνα του. Η Φώτω χαμήλωσε το βλέμμα της, ενώ η νενέ άρχισε να ψιθυ-

ρίζει ευχές: «Με το καλό να πας, με το καλό να γυρίσεις, Στράτο».

Ο Στράτος σήκωσε το ποτήρι του.

«Στην υγεία σου, κυρία Ειρήνη. Όσα χρόνια σε ξέρω, μόνο καλές κουβέντες άκουσα από το στόμα σου. Να 'σαι καλά. Είσαι ο φύλακας-άγγελός μου κι ο φύλακας του σπιτιού μας. Με τις ευχές σου είμαι σίγουρος ότι θα έχουμε καλό ταξίδι».

Χαμογέλασαν όλοι με την ξαφνική ευθυμία του Στράτου.

«Η αλήθεια είναι, κυρία Ειρήνη, ότι μια φορά μου τα 'ψαλες αλλά και πάλι δίκιο είχες».

Η Φώτω τους κοίταξε απορημένη. Ο Σίμος κατάλαβε ότι ούτε αυτή ήξερε τι έλεγε ο άντρας της. «Κι εγώ όμως κράτησα το λόγο μου και δεν το είπα σε κανένα».

Κούνησε η νενέ το κεφάλι της. «Ήμουν σίγουρη ότι θα κρατήσεις το λόγο σου, Στράτο. Ήξερα ότι είσαι σωστός άντρας».

«Τώρα που πέρασαν τα χρόνια, κυρία Ειρήνη, με αφήνεις να το πω;»

Κούνησε η νενέ πάλι το κεφάλι της.

«Δεν είναι δα και κανένα φοβερό μυστικό. Ήμωνα πέντε έξι χρόνια μεγαλύτερος από σένα, Σίμο, κι ήρθε η γιαγιά σου και με βρήκε και με προειδοποίησε. “Αν την αγαπάς, φρόντισε να την αγαπάς όμορφα. Αν πάλι δεν την αγαπάς, πες της το γρήγορα”. “Την αγαπάω” της είπα. “Καλά κάνεις, γιατί η Φώτω το νιώθω ότι σ' αγαπάει για μια ζωή”».

«Νενέ, ντροπή σου» έκανε γελώντας η Φώτω.

Ο Σίμος δε θυμότανε να έχει ξαναδεί τον μπαμπά του τόσο ομιλητικό και χαρούμενο. Συνήθως ήταν σιωπηλός και λιγομίλητος. Ξαφνικά, όλα του φαινόntonταν πιο εύκολα. Μακάρι να μπορούσε να μιλήσει μαζί τους ανοιχτά. Να τελειώσει μ' αυτή την αγωνία που τον τυραννούσε. Η Φώτω σαν να διάβασε τον καημό του, έβγαλε έναν αναστεναγμό.

«Μακάρι να μην είχε φύγει ο παπα-Γρηγόρης» είπε.

«Μακάρι» είπε και η νενέ. «Βλέπεις, τώρα θα του τα φορτώσουνε όλα. Είναι και η παλιά ιστορία με τη Βιολέτα».

«Ποια ιστορία, νενέ;»

Η κυρία Ειρήνη κοίταξε το Στράτο σαν να ήθελε να πάρει άδεια πριν συνεχίσει. «Οι άνθρωποι καμιά φορά βλέπουνε τον κόσμο σαν τα μούτρα τους. Και μια άδολη φιλία την κυνηγήσανε. Ο πατέρας της. Δεν του άρεσε που η Βιολέτα μιλούσε με τον παπα-Γρηγόρη. Κάποιοι καλοθελητάδες του ψιθυρίσανε ότι τους είδανε μαζί κι αυτός ήθελε να τους σφάξει και τους δυο. Και τα κατάφερε με τον τρόπο του. Το έστειλε το κορίτσι στο ίδρυμα. Ο παπα-Γρηγόρης, λόγω αυτής της ιστορίας, δεν μπόρεσε ούτε αργότερα να κάνει κάτι για να τη βοηθήσει. Όλοι φταίγαμε. Μπορεί να μην ξέραμε λεπτομέρειες αλλά υποπτευόμασταν τι τραβούσε το κορίτσι. Μένανε μακριά και δεν ακούγαμε τις φωνές τους, αλλά ξέραμε τι βάρβαρος ήταν εκείνος, κι όταν πέθανε η μάνα, ε, τότε ήταν που ζούσανε σαν αγριάνθρωποι. Δεν κατεβαίνανε στο χωριό παρά σ' ελάχιστες περιπτώσεις. Κάνα δυο όμως που πέρασαν τυχαία από κει λέγανε πως άκουσαν τις φωνές του. Κακοριζικός και τα χωράφια του άκαρπα. Ήρθε κι έγι-νε κι αυτός σκληρότερος κι από το χώμα που πότιζε».

«Και τι έφταιγες εσύ, κυρία Ειρήνη; Τι να κάνεις; Νέα γυναίκα ήσουν κι εσύ τότε».

«Πάντα υπάρχει κάτι να κάνεις. Σκέφτομαι τώρα, θα μπορούσα να φτιάξω ένα γλυκό και να πάω να δω πώς είναι το κορίτσι, όταν έκανε μέρες να φανεί. Αλλά εγώ τότε σκεφτόμουνα μόνο το δικό μου το παιδί. Είχα τη Θεοφανώ μου, την έβλεπα να λουλουδίζει και νόμιζα ότι άγγιζα τα ουράνια. Φοβήθηκα. Δεν ήθελα με τίποτα να λερώσω τη χαρά μου. Βολεύτηκα. Κι όταν μια μέρα άκουσα τη Βιολέτα μικρή να σκαρφαλώνει έξω από το παράθυρό μου, τρόμαξα. Δεν

άνοιξα το παράθυρο, δεν τράβηξα την κουρτίνα, από φόβο μήπως μου ζητήσει βοήθεια, μήπως μου πει για όσα τραβούσε κι ύστερα θα τη σκεφτόμουνα τις νύχτες. Δεν ήθελα μια ξένη έγνοια να θολώσει τη χαρά μου. Μόνη μου μεγάλωσα την κόρη μου. Δυο γυναίκες μόνες. Σκιαχτήκα μήπως μου ζητήσει βοήθεια, αλλά αυτή η κακόμοιρη ποτέ δε ζήτησε τίποτα κι από κανέναν. Ποτέ δεν παραπονέθηκε. Κι εγώ η άκαρδη δεν τη ρώτησα».

Ο Σίμος αφαιρέθηκε και, κάνοντας γραμμούλες με το πιρούνι του στο ρύζι, σκέφτηκε τη Βιολέτα μικρούλα, να σηκώνεται στις μύτες των παπουτσιών της για να δει μέσα από το παράθυρο. Κι ύστερα τη Βιολέτα γιαγιά χτες το βράδυ, να ταράζεται έξω από το σπίτι του Νικόλα με το κλάμα του μωρού.

Η Ειρήνη συνέχισε να μιλάει και ο Σίμος την ξανάκουσε να λέει:

«Πάντα υπάρχει κάτι να κάνεις».

Αυτό σκεφτότανε κι ο Σίμος βγαίνοντας από το σπίτι του μέσα στο καταμεσίμερο. «Κάτι πρέπει να κάνω, αλλά τι;» Σκέφτηκε τη γιαγιά του κρυμμένη πίσω από την κουρτίνα κι ένιωσε ένα τσίμπημα. Σαν να ντράπηκε λιγάκι για κείνη.

Περνώντας από την πλατεία είδε ένα άδειο τέρμα. Δυο κασόνια, δηλαδή, αλλά ήξερε πολύ καλά ότι ήταν τέρμα. Πόσο είχε πεθυμήσει να παίξει μπάλα. Μπορεί να του έλειπε μπόι, αλλά στην μπάλα δεν του παράβγαινε ούτε ο Μάρκος. Μπορεί να τον κέρδιζε στους βόλους, στις μάχες και στη σφεντόνα, αλλά στην μπάλα ήταν αυτός καλύτερος. Στάθηκε λίγα βήματα μπροστά στο τέρμα κι έκανε ότι ρίχνει. «Γκολ!» φώναξε μόνος του κι ύστερα γλυκάθηκε και συνέχισε το παιχνίδι. Έκανε ότι παίρνει την μπάλα, κατεβαίνει, προσπερνάει και σουτάρει με το πλαϊνό του ποδιού αλλά, δυστυχώς, κόρνερ. Αν υπήρχε κανείς εκείνη την ώρα στην

πλατεία θα τον έπαιρνε για σαλεμένο. Ένα αγόρι μόνο του να τρέχει χωρίς μπάλα, να σουτάρει, να πέφτει κάτω, να ιδρώνει, να ξανασηκώνεται, να παραφυλάει, να κάνει ντρίπλες και να πανηγυρίζει. Στο ημίχρονο βαρέθηκε. Κλότσησε με δύναμη ένα άδειο πλαστικό μπουκάλι κι αυτό πέταξε μέτρα ψηλά πάνω από τα κασόνια.

«Καθαρό άουτ» ακούστηκε μια φωνή από πίσω του. Γύρισε κι είδε το Νικόλα. «Έχεις γερό σουτ» του είπε γελώντας. «Τουλάχιστον χωρίς μπάλα. Καμιά μέρα παίζουμε μαζί. Τι λες; Κάποτε έλεγα ότι δε θα σταματήσω ποτέ να παίζω μπάλα, αλλά μεγαλώνοντας ξεχνιέσαι. Δε σου φτάνει ο χρόνος, και τα πρώτα που κόβεις είναι όσα σου δίνουν λίγη χαρά. Λες και ντρεπόμαστε να γελάσουμε. Τόσες σκοτούρες, πού καιρός για μπάλα. Ενώ αν σκεφτόμασταν διαφορετικά και παίζαμε και ξεδίναμε, ίσως να βρίσκαμε και τη λύση».

Γέλασε ο Νικόλας με το ύφος του Σίμου κι έσκυψε και του χάιδεψε τα μαλλιά.

«Φεύγω τώρα. Και πού 'σαι, αν πας στη φίλη σου τη Βιολέτα να της πεις ότι θα περάσει καμιά φορά ο γιος της Βασιλείας να τη δει. Κι ότι κι αυτή αν θέλει θα την περιμένουμε. Να έρθει μέρα, όμως, κι από την πόρτα».

Ταράχτηκε ο Σίμος με τα λόγια του Νικόλα. Το είπε τυχαία ή ήταν απειλή; Ήξερε λοιπόν ο Νικόλας ότι η Βιολέτα τα βράδια πήγαινε έξω από το παράθυρό τους. Μ' αυτές τις σκέψεις στο κεφάλι του, ο Σίμος έτρεξε στο σπίτι της Δέσποινας να γυρέψει την Οντίν. Η κυρία Δέσποινα ήταν μόνη στην κουζίνα. Είχε αδειάσει τις φακές πάνω στο τραπέζι και τις ξεδιάλεγε. Μόλις τον είδε, τον κάλεσε να κάτσει δίπλα της. Η Οντίν έλειπε, του είπε. Τη φώναξαν τα κορίτσια να μαζέψουν λουλούδια για να στολίσουν το βράδυ τον Επιτάφιο.

«Κάτσε, αγόρι μου, δίπλα μου. Έλα να ξεδιαλέξουμε μαζί τις φακές. Θα τις κάνω από σήμερα. Χωρίς λάδι. Αύριο δεν κάνει ν' ανάψουμε φωτιά. Έλα, κάτσε, και θέλω να σου πω λίγα μυστικά. Την Οντίν σαν ψυχοκόρη την έχω. Ένα σωρό πράγματα έχει μάθει. Προχτές μου έφερε μια σακούλα με χόρτα. Ήξερε η άτιμη και τα ονόματά τους. Σταμιναγκάθια, αντίδια. Ποιος θα μου το 'λεγε πριν λίγα χρόνια; Γιατί σαν κόρη μου τη νιώθω. Την αγαπάω όσο δε με έχει αγαπήσει εμένα η μάνα μου. Να 'σαι καλά, Σίμο. Εγώ το 'ξερα ότι είσαι καλό παιδί. Διαλεχτό. Να 'σαι καλά. Χίλιες ευχές. Απ' όσα μου κουτσολέει η Οντίν, κατάλαβα ότι πάτε μαζί σε μια Βιολέτα. Είναι αυτή η λοξή, που ακούω στο χωριό πως πήρε τα τάματα της εκκλησίας μας;»

«Δεν τα πήρε αυτή, κυρία Δέσποινα».

«Καλά, καλά, εγώ εσένα πιστεύω αλλά το λέω γιατί το λένε όλοι στο χωριό. Μου το ψευτοείπε και ο παπάς το πρωί που πήγα να εξομολογηθώ. Εγώ όμως για άλλο σε ρωτώ. Εγώ δεν ήξερα ότι είχαμε Βιολέτα στο χωριό. Και τώρα με όλες αυτές τις ιστορίες που ψιθυρίζουνε, άκουσα το όνομά της και ταράχτηκα. Γιατί η μάνα μου» –κι εδώ γύρισε η Δέσποινα εκεί που στεκότανε το καντήλι κι έκανε το σταυρό της– «να συγχωρεθούν, Κύριε, οι αμαρτίες της, η μάνα μου πριν πεθάνει ανέφερε μια Βιολέτα, κι εγώ νόμιζα ότι ήταν κι αυτή κάποια από τον άλλο κόσμο που ερχότανε να την προϋπαντήσει. Γιατί τότε όλο πεθαμένους φώναζε. Τη μάνα της, τον πατέρα της, τον άντρα της, τις αδερφές της. Αλλά πιο πολύ απ' όλους αυτή τη Βιολέτα. Έλεγε άρρωστα πράγματα. Απέξω τα θυμάμαι. Νύχτες ολόκληρες την άκουγα να ουρλιάζει. “Οχ, καημός! Ήρθες πάλι;... Φάε με! Τι περιμένεις; Φάε με να γλιτώσω από τα βάσανα”. Κι ύστερα ζητούσε απ' αυτή τη Βιολέτα να τη συγχωρέσει. “Αχ, καημέ, μου θόλωσες το μυαλό” φώναζε “και το φαρμάκι σου το 'κανα μα-

χαίρι και το κάρφωσα στη Βιολέτα, να μη βλέπω τα μάτια της που αγαπούσαν τη ζωή. Γιατί αυτή έσωσε το κορίτσι, ενώ εγώ ήθελα να πεθάνουμε, να μη ζήσει καμιά μας. Οχ, καημός! Έρθες πάλι;... Φάε με! Τι περιμένεις; Φάε με να γλιτώσω από τα βάσανα”».

Τρόμαξε ο Σίμος ακούγοντας τη Δέσποινα να κάνει τη μάνα της. Είχε ασπρίσει ολόκληρη κι έτρεχαν τα δάκρυα κι έλεγε και ξανάλεγε «Οχ, καημός! Έρθες πάλι;... Φάε με! Τι περιμένεις;».

Κι ο Σίμος μπερδεύτηκε. Δεν ήξερε αν η κυρα-Δέσποινα το έλεγε για τον εαυτό της ή επαναλάμβανε τα λόγια της μάνας της. Σηκώθηκε και της έβαλε νερό. Της έπιασε το χέρι. Την τράνταξε και μόνο τότε η Δέσποινα συνήλθε.

«Συγγνώμη, αγόρι μου, ξεχάστηκα. Σύρε να βρεις την Οντίν. Έσβησε το καντήλι. Σύρε. Συγγνώμη αν σε τάραξα. Δεν ξέρω τι με έπιασε. Κι εξομολογήθηκα το πρωί».

«Να σας βοηθήσω, κυρία Δέσποινα, να ξεδιαλέξουμε τις φακές; Το κάνω καμιά φορά και με τη μάνα μου».

«Όχι, Σίμο, φύγε. Δε θα κάνω φακές. Δε θα ανάψω φωτιά ως το Μεγασάββατο. Θα πάω στα μνήματα. Ν’ ανάψω λίγο το καντήλι της».

Φιλάγριοι

Φιλάγριο τον φώναζε η μάνα του το Μάρκο. Μαύρες μπούκλες άστραφταν στο κεφάλι του. «Δικαίωμα» της έλεγε και σήκωνε τα χέρια του, κάθε φορά που πήγαινε σαν ήταν μικρός να τον χτενίσει. Τώρα ευτυχώς βαρέθηκε και σταμάτησε να του αφήνει τη βούρτσα δίπλα του στο μπάνιο. Δε θυμάται ο Μάρκος πότε ήταν η τελευταία φορά που τον κατάφερε και τον χτενίσε. Τώρα που την πέρασε στο μπόι ούτε λόγος για τσατσάρες και χτενίσματα. Λούστηκε και τίναξε τα μαλλιά του να φύγουν τα πολλά νερά κι ύστερα ετοιμάστηκε να βγει.

«Μάρκο, πού θα πας;» άκουσε τη μάνα του να του φωνάζει από την κουζίνα.

«Καμιά βόλτα» της απάντησε ανόρεχτα.

«Πρόσεχε, αγόρι μου. Μην μπερδεύεσαι. Από μικρός φιλάγριος».

«Άντε πάλι, ρε μάνα, μ' αυτό το φιλάγριος».

«Αφού, παιδάκι μου, από μικρός μόνο μάχες ονειρευόσουν. Και στην κοιλιά μου όταν ήσουν, μάχες έδινες. Είδα

κι έπαθα να σε γεννήσω. Πολεμώντας άρπαξες το στήθος μου να θηλάσεις. Σκιαζόμουνα κάθε φορά που σε τάζα. Κι όταν μεγάλωσες, πολεμούσες με κότες, γίδες, σκύλους και γάτες. Μαλάκωσε λίγο. Εγώ μόνο σε ξέρω. Είσαι καλό παιδί. Μην τα βάζεις με όλους. Τι σε έπιασε τώρα μ' αυτά τα τάματα; Άσε τους μεγάλους να βρουν την άκρη. Μην τη σταυρώνεις τη γυναίκα χωρίς να ξέρεις».

«Αφού, ρε μάνα, ο παπάς το είπε καθαρά. Κι ύστερα μάτια έχω και βλέπω. Καλύτερα, λέω εγώ, να την ξεφορτωθούμε στα γρήγορα».

«Πού να πάει, βρε αγόρι μου, η γυναίκα; Άσε τους μεγάλους να της το πουν με καλό τρόπο να τα δώσει πίσω αυτά που πήρε και δεν της ανήκουν και μετά βλέπουμε».

«Κι αν είναι μάγισσα, πάλι να την αφήσουμε; Σαν να μην έφταναν όλα αυτά τα παραμύθια για δαιμόνια και αηδίες που με φλόμωνες κι εσύ από μικρό και με έκανες να φοβάμαι και τη σκιά μου τις νύχτες».

«Καλύτερα να φοβάσαι. Κι ύστερα αυτά που σου έλεγα είναι αυτά που πίστευα» του φώναξε η Γεωργία, κι από μέσα της ψιθύρισε «κι αυτά που πιστεύω» αλλά το είπε σιγά σιγά για να μην το ακούσει ο Μάρκος κι αρχίσει πάλι να την κοροϊδεύει. Ώρα ήταν τώρα να της μάθει αυτός τον τόπο της. Στιγμή δεν έφυγε από το χωριό της από τότε που γεννήθηκε. Το ίδιο και η μάνα της. Εδώ μας ήθελε, εδώ μας έριξε, εδώ θα ζήσουμε. Και τον αγάπησε τον τόπο της με τα καλά του και τα κακά του. Κι όλα πήγανε μια χαρά, μόνο που από μικρή ήθελε πολλά παιδιά, δώδεκα ονειρευότανε όταν ήταν μικρή, κι η ζωή της χάρισε μόνο ένα. Να 'ναι καλά. Ο Μάρκος έκανε για δώδεκα και περισσότερα. Γεμάτος ζωή, γεμάτος θυμό. Φοβότανε η Γεωργία αλλά δεν το ομολογούσε ότι έμοιασε τον παππού του και πατέρα της. Αγρίμι ολάκερο. Καλύτερα είχε να κάνει με τα ζώα ο πατέρας της παρά με

τους ανθρώπους και την οικογένειά του. Κι όταν δεν τον χωρούσε ο τόπος κι ένιωθε μέσα του μεγάλη αντάρα, τρέχοντας ανέβαινε ως την κορφή του Κόφινα. Κι εκεί ημέρευε ο θυμός του. Έβλεπε ότι ο κόσμος ήταν μεγάλος κι αυτός μικρός. Έμενε εκεί ολόκληρες μέρες, παρέα με τους αετούς και τα γεράκια, κι όταν επέστρεφε ήταν άλλος άνθρωπος. Τους έπαιρνε αγκαλιά και τους αγαπούσε ως την επόμενη φορά που θα γεννιόταν πάλι μέσα του η αντάρα. Αυτόν τον πατέρα που λάτρευε και φοβότανε πίστευε η Γεωργία ότι έμοιασε ο Μάρκος της. Μ' όλους τους ανέμους στο κεφάλι του.

Ποτέ δεν την είχε συναντήσει η Γεωργία τη Βιολέτα. Αν την είχε δει, θα ήξερε αν πρέπει να την εμπιστευτεί ή να τη φοβηθεί. Γιατί είχε αυτό το χάρισμα η Γεωργία. Μόνο που το έκρυβε καλά και δεν το μαρτυρούσε σε κανέναν. Η μάνα της της έλεγε πως δεν ήταν η μόνη στο χωριό. Τον τόπο τους παλιά τον κατοικούσαν άνθρωποι με τέτοιες ικανότητες. Πρόβλεπαν τα μελλούμενα, βλέπανε οράματα. Γι' αυτό διάλεξαν την απομόνωση. Είχαν έρθει από μακριά, από τη θάλασσα. Προβλέποντας πολέμους και δυστυχίες, διάλεξαν έναν τόπο απομονωμένο και βλογημένο όπου δύσκολα θα έφταναν οι εξελίξεις και η πρόοδος. Παλιά ήταν οι εκλεκτοί, τώρα οι άνθρωποι που έμεναν στον κάμπο τούς πίστευαν λίγο σαλεμένους κι ακοινώνητους, που τους αρέσει να στέκονται στην ερημιά, που δεν ενδιαφέρονται για τις ανέσεις.

Η αλήθεια είναι ότι οι περισσότεροι στο χωριό είχαν ξεχάσει γιατί ήρθαν οι παλιοί και εγκαταστάθηκαν εδώ. Σαν παραμύθια τα έλεγαν στα παιδιά τους και, σιγά σιγά, τα λόγια πέταξαν μακριά αλλά είχαν προλάβει και ρίζωσαν στην καρδιά τους. Γι' αυτό σ' όλους τους, χωρίς να ξέρουν γιατί, τους άρεσε που ζούσαν με τα λίγα. Όσοι παντρεύτηκαν ανθρώπους από μακριά, αφήνανε τα φτωχικά τους και τραβούσανε στον κάμπο. Δεν ήταν εύκολο να μάθουν οι ξένοι

να ζούνε στο χωριό τους. Καλύτερα έτσι. Για το μόνο που νοιαζότανε η Γεωργία ήταν να έχουνε δάσκαλο στο χωριό, να μην κλείσει το σχολείο, να μην αναγκαστούν να στείλουν τα παιδιά τους μακριά γιατί τότε όλα θα τελειώνανε.

Τους ξένους, είναι αλήθεια, δεν τους θέλανε και πολύ. Μόνο αυτός ο Ράινερ κατάφερε και τους κέρδισε όλους κι έγινε δικός τους. Αλλά η Βιολέτα ήταν δικιά τους. Και ξεχωριστή. Και τους ξεχωριστούς πρέπει να τους παίρνεις με τα νερά τους κι όχι με το άγγριο.

Ξεχωριστός ήταν κι ο δικός της ο πατέρας. Κι η μάνα της σεβάστηκε τα χούγια του και τα αγάπησε. Δεν είπε ποτέ κακιά κουβέντα στα παιδιά της για τον άντρα της. Δεν τον είπε αγριάνθρωπο, μόνο φιλάγγριο τον είπε, που ξέρει να μιλάει στους ανέμους και γι' αυτό χρειαζότανε από καιρό σε καιρό να φεύγει, να μένει μόνος του. Κι όταν αυτός γυρνούσε, η μάνα της πάντα τον περιέμενε με μια σκάφη νερό να πλύνει το πρόσωπο κι ύστερα τα πόδια. Κι όταν του έβγαζε όλα τα αγκάθια, του φιλούσε τα μάτια και το πρόσωπο.

«Ο άντρας» τον φώναζε, γιατί γι' αυτή δεν υπήρχε άλλος άντρας στον κόσμο όλο. Σαν όνειρο τα θυμότανε η Γεωργία, όπως τους κοιτούσε μικρούλα ξυπόλητη, με το νυχτικό της ξεστό ακόμα από τον ύπνο, μέσα από μια μικρή χαραμάδα. Αγκριάδα και τρυφερότητα ήταν γι' αυτή το ίδιο πράγμα αλλά διαφορετική στιγμή. Μακάρι να μπορούσε να μιλήσει στο γιο της ανοιχτά για όλα αυτά που ένιωθε, αλλά και πάλι καλύτερα γιατί δε θα έβρισκε λόγια. Καλύτερα τα παραμύθια κι οι ιστορίες. Ήταν σίγουρη ότι κάποια στιγμή ο Μάρκος της θα ηρεμούσε και θα έβρισκε τον τρόπο του να πορευτεί. Προς το παρόν αυτή το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να τον προφυλάσσει με τις ευχές της και να τον αγαπάει χωρίς να του κόβει τον αέρα που είχε ανάγκη για να μεγαλώσει.

*

Ο παπα-Μανόλης περίμενε το Μάρκο στην εκκλησία. «Φτου την τύχη μου» έλεγε και ξανάλεγε. «Δε λέω, έχω αμαρτίες, αλλά τόσες για να βρίσκομαι σ' αυτόν το διαολεμένο τόπο;» Τέτοιες μέρες περίμενε να ήταν λίγο πιο γεμάτο το παγκάρι αλλά πάλι ελάχιστα βρήκε μέσα. Όταν σκέφτηκε και φόρτωσε σε κείνο το χαζό τον Αρούτ τις κλειψιές του, από φόβο ότι η γυναίκα του Στράτου τον είχε υποψιαστεί, έκανε μόνος του παραγγελία το καινούριο παγκάρι στην πόλη, σ' ένα δικό του ξυλουργό που τάχατες τον εμπιστευότανε. Ήταν ένας παλιός του γνώριμος από τα δύσκολα χρόνια, που είχε μερραστεί μαζί πολλές βρομοδουλειές και του χρωστούσε χάρη. Του έκανε λοιπόν μια μυστική τρυπούλα για να μπορεί, χωρίς να το ξεκλειδώνει, να το αδειάζει, κι έτσι ούτε γάτα ούτε ζημιά. Οι χωρικοί δεν έδιναν σημασία όταν ξεκλειδωναν κι έβλεπαν κάτι ελάχιστα κέρματα. Καθένας νόμιζε ότι ήταν τα δικά του και δεν έκανε κανένα σχόλιο. Άλλωστε αυτοί είχαν άλλον τρόπο να ευχαριστούν το Μεγαλοδύναμο. Καθάριζαν και άσπριζαν τότε ο ένας και τότε ο άλλος την εκκλησία και τον περιβόλο. Φυτεύανε καινούρια φυτά, τόσα που έμοιαζε με βοτανικό κήπο.

«Καλά όλα αυτά» έλεγε στον κόσμο ο παπα-Μανόλης «αλλά ν' ανάβουμε και κανένα κεράκι». Τι να γίνει, το έκανε κι αυτό αφού από τότε που πήρε τον «καλό το δρόμο», κι όσο καιρό θα έμενε σ' αυτόν, έπρεπε να περιορίζεται σε μικροκομπίνες.

Και θα 'χε πετάξει τα ράσα νωρίτερα, αν δεν του είχαν γυαλίσει τα τάματα αυτής της μικρής εκκλησίας που ο αρχιεπίσκοπος την είχε πει τόπο μετάνοιας κι αυτός την έβλεπε απλώς σαν τόπο εξορίας από τα βαριά παγκάρια της πρωτεύουσας. Μωρέ, θα τα είχε πετάξει τα ράσα, αρκετά με δαύτα, αλλά έλα που από τις πρώτες κιόλας μέρες πρόσεξε τα τάματα και κατάλαβε ότι ήταν ανυπολόγιστης αξίας, κα-

θώς κάποια μετρούσανε πολλά, πολλά έτη. Ήξερε από τις παλιότερες δουλειές του να μυρίζεται το κέρδος. Αμέσως κατάλαβε ότι αυτά τα τάματα ήταν ιδιαίτερα και θα μπορούσε να τα μοσχοπουλήσει σε κανέναν ξένο με το ψώνιο να μαζεύει παλιά από τις εκκλησίες. Κι ενώ οργάνωνε το ωραίο το σχέδιό του, τα τάματα κάνανε φτερά. Σαν ν' άνοιξε η γη και τα κατάπιε. Στην αρχή υποψιάστηκε τον παλιότερο παπά, το Γρηγόρη, που, όλως τυχαίως, εξαφανίστηκε κι αυτός και πήγε να μονάσει σε κάποια από τις τρύπες του βουνού. Ποιος ξέρει τι βρούβες θα τρώει τόσες μέρες τώρα. Αλλά μόνος του, γέρος άνθρωπος, δε θα μπορούσε να κάνει τη δουλειά.

Ξεμονάχιασε λοιπόν τον αγαπημένο του παπα-Γρηγόρη, εκείνη τη σιγανοπαπαδιά, το Σίμιο, και τον απείλησε, αλλά αυτός δεν άνοιξε το στόμα του. Τόσα που του είπε, πίστευε ότι αν ήξερε θα μιλούσε. Μια μέρα όμως είδε την τρελή τη Βιολέτα να τριγυρνάει την εκκλησία και να φωνάζει τον παπα-Γρηγόρη. Φαντάστηκε λοιπόν ότι μαζί το είχανε κάνει το κόλπο κι ότι έψαχνε το συνεργό της. Ρώτησε κι όσες από τις γυναίκες του χωριού ερχόντουσαν πιο συχνά στην εκκλησία, κι έμαθε ότι ο παπα-Γρηγόρης μικρός κι αμούστακος ακόμα ήταν όταν ξέσπασε η ιστορία της Βιολέτας. Κι αυτός την υπερασπίστηκε αλλά την εξαφάνισαν οι δικοί της νύχτα. Μωρέ μήπως υπήρχε καμιά ερωτοδουλειά μεταξύ τους; Γι' αυτό τη διώξαν οι δικοί της. Ο παπα-Μανόλης δεν ήταν χτεσινός. Είχε δει πολλά στη ζωή του. Έτσι λοιπόν εξηγούνταν όλα.

Η Βιολέτα θα 'χε έρθει για να ξεπληρώσει την παλιά υποχρέωση και συνεργαστήκανε για να κλέψουνε τα τάματα. Αν και τον παπα-Γρηγόρη δεν τον είχε και πολύ ικανό για τέτοια, αλλά ποιος ξέρει; Τώρα, ποιος από τους δυο είχε τα τάματα; Η Βιολέτα σίγουρα θα κάτεχε πολλά κι αυτός θα τη

σταύρωνε για να τα μάθει. Ευτυχώς κατάφερε κι έκανε συμμάχους του κάποιους από το χωριό αλλά, απ' ό,τι καταλάβαινε, η μεγαλύτερη πετυχησιά του ήταν ο Μάρκος. Αυτός ο μικρός πρέπει να είχε πατήσει τα δεκατρία, ήταν στην καλύτερη ηλικία. Αυτά τα χρόνια βράζει το αίμα κι ο θυμός περιοσεύει. Ο παπα-Μανόλης τον είχε από κοντά και, πες πες, κατάφερε να τον στρέψει εναντίον της Βιολέτας.

Ευτυχώς κανένας δεν υποψιαζότανε ότι τα τάματα τα ήθελε για πάρτη του. Μωρέ, ας τα έβρισκε κι είχε μετά αυτός τον τρόπο του να εξαφανιστεί. Σήμερα κιόλας είχε σκοπό να στείλει το Μάρκο ν' απειλήσει τη Βιολέτα, κι αν χρειαζότανε ας θυσιάζε και το βρομόσκυλό της μπροστά της για να την αναγκάσει να τα ξεράσει όλα.

Μόλις φάνηκε ο Μάρκος στο σοκάκι έξω από την εκκλησιά, έκρουσε στην τσέπη του τους τελευταίους οβολούς που είχε ψαρέψει μέσα από το παγκάρι, πήρε στο χέρι του το θυματό κι άρχισε να προσεύχεται βροντόφωνα. Μέσα στους καπνούς τον βρήκε ο Μάρκος. Φίλησε ο μικρός τον Εσταυρωμένο κι ύστερα το χέρι του παπά. Κι αυτός τον φώναξε πίσω στο ιερό. Του έδωσε ακριβείς οδηγίες για το τι έπρεπε να κάνει. «Είναι μεγάλο το χρέος σου» του είπε και του ευχήθηκε όλα να πάνε καλά.

Έφυγε ο Μάρκος και τράβηξε προς τη Βιολέτα. Στο δρόμο άκουσε τα παιχνίδια των αγοριών. Σκέφτηκε να τους φωνάξει, να πάνε μαζί, αλλά αμέσως μετάνιωσε. Ήταν δική του αποστολή και μόνος του έπρεπε να τη φέρει σε πέρας. Πέρασε από το Δέντρο το Μονάχο κι είδε από κάτω του χαλί τις παπαρούνες. Κι ύστερα αντίκρισε τις Πέτρες της Βιολέτας.

Του φάνηκε πως, ξαφνικά, χάλασε ο καιρός. Μαύρα σύννεφα έκρουσαν τον ήλιο. Έπρεπε να κάνει γρήγορα, να μη τον προφτάσει η μπόρα. Λίγα μέτρα πριν από το σπίτι, στά-

θηκε. Δεν είχε κανένα σχέδιο. Κι αν έβγαινε μπροστά του τώρα η μάγισσα ή το βρομόσκυλο κι άρχιζε να γαβγίζει, τι θα έκανε; Οι οδηγίες ήταν γενικές. Έπρεπε να μάθει ποιος έχει πάρει και πού έχει βάλει τα τάματα. Με τη φόρα που είχε στην αρχή, του φάνηκε απλό. Τώρα, όμως, δεν καταλάβαινε τι ακριβώς έπρεπε να κάνει. Να ρωτήσει τη Βιολέτα; Θα προτιμούσε να έλειπε και να έμπαινε στο σπίτι να ψάξει ανενόχλητος. Σ' αυτό ήταν πολύ καλός. Πάντα έβρισκε πού έκρυβε η μάνα του το γλυκό ή τα σοκολατάκια ή το χαρτζιλίκι του, που του το κρατούσε για να μην το χαλάει κι ύστερα του λείψει. Μόνο μια μάνα θα μπορούσε να κάνει αυτή τη σκέψη, γι' αυτό κι ο Μάρκος το έπαιρνε λίγο λίγο, όποτε το χρειαζότανε. Κι η κυρία Γεωργία ποτέ δεν το καταλάβαινε. Αυτό τον τρέλαινε το Μάρκο. Του είχε τόση εμπιστοσύνη κι έλεγε σ' όλους –και το χειρότερο, και στο δάσκαλο– ότι είναι πολύ καλό παιδί.

«Ναι, και τα κακά τότε πώς είναι;» ρωτούσε το Μάρκο ο δάσκαλος όταν έφευγε η κυρία Γεωργία ήσυχη, ότι το χρέος της το έκανε και την καλή κουβέντα για το γιο της την είπε.

Και τώρα αυτό που έκανε, που παραφυλούσε πίσω από τους θάμνους το σπίτι της Βιολέτας, ήταν καλό ή κακό; Α, ο Μάρκος γι' αυτό ήταν σίγουρος. Με την πράξη του αυτή θα βοηθούσε τον παπά, άρα την εκκλησία.

«Αύριο» άκουσε μια φωνή και πρόβαλε λίγο από την κρυψώνα του κι είδε την Οντίν να κουνάει το χέρι της και να φεύγει. Όμορφη ήταν αυτή η σκατούλα, σκέφτηκε ο Μάρκος. Φορούσε στα μαλλιά της ένα στεφάνι κίτρινες μαργαρίτες και, καθώς έτρεχε, το φουστάνι της πιάστηκε στ' αγκάθια. «Τώρα θα σκύψει και θα με δει» σκέφτηκε ο Μάρκος και στριμώχτηκε λίγο ακόμα. Η Οντίν, όμως, σαν να μην έτρεχε τίποτα, τράβηξε το φουστάνι της κι έφυγε.

«Αύριο με το Σίμο» ξαναείπε, κι ο Μάρκος ένιωσε ένα

σφιξιμο στην καρδιά του. Πάλι αυτός ο Σίμος. Ένα χρόνο μικρότερός του κι έχει κιόλας κορίτσι. Κι αυτός τίποτα. Κοιτιούνται με τη Ματούλα αλλά ούτε για πλάκα δεν της έχει πει τίποτα περισσότερο από κοροϊδίες. Κορίτσια. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη βλακεία στον κόσμο από τα κορίτσια. Κι όμως, του άρεσε η Ματούλα. Την έβλεπε στον ύπνο του τα βράδια. Ένωθε την καρδιά του να τρέχει με τα χίλια όταν τη συναντούσε. Πέρυσι στην Ανάσταση σπρωχόντουσαν ποιος θα πρωτοπάρει το Άγιο φως και, χωρίς να το καταλάβει, βρέθηκαν δίπλα δίπλα πρώτοι στον παπά. Αυτή γύρισε, του χαμογέλασε και τον άφησε να το πάρει πρώτος. Κι αυτός ντράπηκε που σαν χαζός πανηγύριζε με την αναμμένη του λαμπάδα ενώ αυτή του χαμογελούσε. Την περίμενε στο προαύλιο και, μόλις βγήκε, της έσκασε στα πόδια μια γουρούνα. Ταράχτηκε αυτή, τρόμαξε. «Βλάκα» του φώναξε «κι εγώ που νόμιζα». Μόνο αυτό είπε, τίποτα άλλο, και τότε ο Μάρκος κατάλαβε πως τον αγαπάει κι ένιωσε το αίμα του να βράζει στο κεφάλι του, γι' αυτό της έριξε κι ένα σκορδάκι ακόμα κι αυτή το 'βαλε στα πόδια. Τι άλλο να κάνει με τα κορίτσια; Πόλεμο. Αυτό κάνανε πάντα. Και δεσ τώρα αυτός ο Σίμος, όλο μόνος του με την Οντίν, σκαρφαλώνουνε στα κατσάβραχα.

«Μάνη, Μάνη, έλα αγόρι μου, πού πήγες πάλι;» άκουσε τη Βιολέτα να φωνάζει το σκύλο της. Άρα το βρομόσκυλο έλειπε. Μπορούσε να πλησιάσει λίγο χωρίς να φοβάται ότι θα γαβγίσει και θα τον μαρτυρήσει. Σύρθηκε πάνω στις πέτρες και στ' αγκάθια. Την άκουσε να μιλάει μόνη της. «Αύριο θα πάμε επιτέλους στο Κακοπέρατο. Θα φτάσουμε στη θάλασσα. Μπορεί και να βρέξουμε τα πόδια μας. Θα είναι όλα όπως παλιά. Θα τα βρω όλα όπως τα άφησα την τελευταία φορά. Μεγάλη έκπληξη τους περιμένει. Θα μπορέσουμε να

τα μαζέψουμε όλα; Πού είσαι, αγόρι μου; Σε ακούω που έρχεσαι».

Ο Μάρκος τρόμαξε καθώς είδε το άσπρο κεφάλι να γυρνάει προς το μέρος του. Σ' αυτόν μιλούσε; Τότε άκουσε ένα γρύλισμα από πάνω του και κατάλαβε. Το σκυλί τον είχε μωριαστεί κι ετοιμαζότανε να του επιτεθεί. Σηκώθηκε βιαστικά, μαρτυρώντας την κρυφώνα του. Πήρε μια πέτρα κι έκανε ότι ρίχνει και το σκυλί οπισθοχώρησε. Βρήκε την ευκαιρία ο Μάρκος και το 'βαλε στα πόδια.

«Έλα, Μάνη. Πού είσαι; Σε ποιον γαβγίζεις; Μη τον διώχνεις. Τον έδιωξες. Γιατί, αγόρι μου; Τι σου 'κανε; Καλά, δε σε μαλώνω. Αν θέλει την παρέα μας θα ξανάρθει».

Έτρεχε ο Μάρκος κι άκουγε τη Βιολέτα να μιλάει στο σκυλί. Πρώτη φορά άκουγε άνθρωπο να μιλάει έτσι σε ζώο. Πιο πολλές κουβέντες έλεγε η μουρλή στο σκυλί παρά η μάνα του στον πατέρα του όταν γυρνούσε σπίτι. Άλλο πάλι και τούτο. Πάντως αυτός τις πληροφορίες του τις πήρε. Έμαθε όσα ήθελε να μάθει. Αύριο το σπίτι θα ήταν άδειο. Μπορούσε να πάει να ψάξει. Και η Βιολέτα θα πήγαινε με το Σίμο και την Οντίν στο Κακοπέρατο. Καλά άκουσε; Ποτέ κανείς δεν κατεβαίνει στη θάλασσα από το Κακοπέρατο. Και τι ήταν αυτό που έλεγε ότι θα τα μαζέψει όλα; Μήπως είπε ότι θα σκάψουν κιόλας; Δε θυμότανε αλλά πίεξε το μυαλό του να θυμηθεί κι όλο το ρωτούσε, είπε ή δεν είπε για τα τάματα, και συγχρόνως έτρεχε κι είχε αρχίσει να σκοτεινιάζει κι επαναλάμβανε, τι θα κάνουνε εκεί κάτω, σίγουρα κάποια βρομοδουλειά θα κάνουνε. Όταν πια έφτασε στο σπίτι του ήταν σίγουρος ότι όλα όσα σκεφτότανε τα είχε ακούσει από τη Βιολέτα. Ναι, ναι, το θυμότανε. Είπε «Θα πάμε να τα βρούμε όλα όπως τα άφησα». Δηλαδή τα τάματα. Αύριο ήταν η μεγάλη μέρα. Αύριο θα ξεσκεπαζόντουσαν όλα. Αύριο τι μέρα ήταν; Μεγάλη Παρασκευή.

Του έκοψε η κυρία Γεωργία μια αγκινάρα στα τέσσερα, λίγες ελιές κι έριξε χοντρό αλάτι πάνω στο βρεγμένο παξιμάδι.

«Μες στ' αγκάθια είσαι» του είπε. «Σερνόμενος κατέβηκες το βουνό;» Όμως ο Μάρκος δεν την άκουγε. Σκεφτότανε τι να πρωτοκάνει αύριο. Να πάει στο σπίτι να ψάξει ή να τους ακολουθήσει στο Κακοπέρατο; Το δεύτερο του φάνηκε πιο επικίνδυνο αλλά ήταν σίγουρος ότι αυτό έπρεπε να κάνει. Και μάλιστα μόνος του.

Χαρά που δε γνώρισα

Σου αφήνω το τσάι στο τραπέζι, Σίμο. Μην εξαφανιστείς σήμερα» φώναξε η Φώτω καθώς έκλεινε την πόρτα πίσω της.

Χάρηκε ο Σίμος που όλοι φύγανε πρωί πρωί από το σπίτι. Δεν ήθελε να τους δει και ν' αρχίσουν τις ερωτήσεις. Φοβότανε ότι μπορεί να τον καταλάβουνε. Ειδικά η προγιαγιά του. Δεν μπορούσε να της κρυφτεί ποτέ.

«Κοίταξέ με μες στα μάτια» του έλεγε και του έκοβε τα πόδια. Γιατί το ένιωθε πως θα τα έβλεπε όλα, ακόμα και πράγματα που ούτε αυτός καλά καλά δεν ήξερε. Στην κουζίνα όμως δεν υπήρχε κανείς όταν έριξε μια κλεφτή ματιά. Κι ύστερα μπήκε, ρούφηξε λίγο το τσάι του κι ήταν ακόμα ζεστό. Πήρε ένα παξιμάδι και το βούτηξε στο μέλι. Σήμερα λοιπόν ήταν η μεγάλη μέρα. Τελειώσανε τα ψέματα. Όλη τη νύχτα έβλεπε εφιάλτες με το Κακοπέρατο. Κάποια στιγμή ξύπνησε μέσα στη νύχτα κι ήθελε να τρέξει όπως παλιά στο κρεβάτι των γονιών του. Ύστερα άκουσε αέρα κι ευχίθηκε το πρωί να βρέχει. Αλλά σήμερα έξω από το παράθυρό του

είχε αρχίσει να σηκώνεται ο ήλιος. Κι είναι και Μεγάλη Παρασκευή. Και τη Μεγάλη Παρασκευή κλαίει ο ουρανός, λέει η νενέ του. Αλλά σήμερα είχε καλοσύνες ο ουρανός. Πάει και η τελευταία του ελπίδα. Ώρα να ετοιμαστεί, και γρήγορα μάλιστα.

Έβαλε σε μια τσάντα δυο τρία φρούτα και λίγα παξιμάδια, ένα μπουκαλάκι νερό, το σουγιαδάκι του κι ένα φακό. Την ώρα που έφευγε άκουσε τη νενέ να έρχεται. Τον είδε, φαίνεται, και του φώναξε αλλά ήταν ακόμα μακριά για να δει την αγωνία στα μάτια του. Προσπάθησε να την αποφύγει κι έστριψε στο σοκάκι φωνάζοντας από μακριά ένα «Βιάζομαι, τα λέμε αργότερα».

Βρήκε την Οντίν να τον περιμένει έξω από το σπίτι. Ήταν όλο χαρά. Τον ρώτησε αν πήρε το μαγικό του και της έκανε μια κίνηση ότι το φοράει κιόλας. Πήραν το δρόμο έξω από το χωριό κι έφτασαν τρέχοντας στη Βιολέτα.

«Καλώς τα, τα παιδιά μου. Φοβόμουνα ότι κάτι θα γίνει και δε θα έρθετε. Ο Μάνης μου κι εγώ είμαστε έτοιμοι από το ξημέρωμα. Δεν μπορούσα να κλείσω μάτι όλο το βράδυ. Έχω τόσο καιρό να πάω μια μεγάλη βόλτα. Σαν εκδρομή το σκέφτομαι. Και να φανταστείτε ότι παλιά πήγαινα σχεδόν κάθε μέρα. Το καπέλο μου, τα μπογαλάκια μας και δρόμο».

Τράβηξε η Βιολέτα την πόρτα και βγήκανε στο χωματόδρομο. Πίσω τους ο Μάρκος τους παρακολουθούσε κρυμμένος. Είχε φτάσει στην κρυψώνα του πολύ νωρίτερα από το Σίμο και την Οντίν και παρακολουθούσε τη Βιολέτα να ετοιμάζεται. Προσπαθούσε να δει τι θα βάλει στο σάκο που είχε πάνω στο τραπέζι του κήπου. Την έβλεπε που όλο κάτι έχωνε μέσα αλλά δεν είδε τίποτα σαν αξίνα ή φτυάρι. Ήταν όμως σίγουρος ότι θα τα 'χε πάρει κι ότι απλώς η απόσταση δε βοηθούσε για να δει. Όταν τους άκουσε να στρίβουν το δρόμο, έτρεξε πρώτα πρώτα στο σπίτι.

Ήταν, φυσικά, ξεκλειδωτο. Έσπρωξε την πόρτα και μπήκε σε μια μικρή καμαρούλα. Τρία δωμάτια σε ένα. Σε μια γωνιά ένας νεροχύτης και ένα πετρογκάζ έκαναν την κουζίνα. Παραδίπλα ένα μικρό τραπεζάκι μ' ένα βάζο γεμάτο παπαρούνες και μαργαρίτες από τον κήπο και γύρω του τρεις καρέκλες. Πιο κει ένα κρεβάτι στρωμένο. Μια πολυθρόνα. Όλα τακτικά. Στο μοναδικό ραφάκι δυο τρία βιβλία, κι ένα κουτί. Το άνοιξε ο Μάρκος και κατάλαβε ότι ήταν πικάπ. Τους το είχε δείξει παλιότερα σε φωτογραφία ο δάσκαλος. Δίπλα ένας δίσκος. Αρχαίος του φάνηκε. *Τραβιάτα*. Έκανε ένα γύρο στο δωμάτιο. Δεν έβλεπε τίποτα άλλο. Πού να ψάξει; Πού να έκρυβε τα πιο πολύτιμά της; Ουμνήθηκε ότι η μαμά του έκρυβε το χαρτζιλίκι του κάτω από το στρώμα της. Έσκυψε για να σηκώσει το στρώμα και είδε ένα κουτάκι κάτω από το κρεβάτι. Κάθισε στο πάτωμα και το πήρε στα πόδια του. Το άνοιξε. Σε μια τσαλακωμένη χαρτοπετσέτα δυο αποξηραμένα λουλούδια. Μια κιτρινοσιμένη εφημερίδα, σχεδόν δε φαινότουσαν τα γράμματα. Την έστρωσε καλά ο Μάρκος για να διαβάσει.

Ο ποιητής Στρατής Καμιλέρι βρέθηκε νεκρός στο ίδρυμα όπου νοσηλευόταν τα τελευταία χρόνια με ψυχολογικά προβλήματα. Γόνος εύπορης οικογένειας, γεννήθηκε στη Νάπολη όπου ακόμα μένουν οι δικοί του. Αγάπησε τη χώρα μας και τη διάλεξε σαν μόνιμο τόπο κατοικίας.

Δυο τρεις γραμμές σβησμένες κι ύστερα ένα ποίημα. Δεν τα αγαπούσε ο Μάρκος τα ποιήματα και δεν το διάβασε. Δυο τρεις πέτρες ακόμα μέσα στο κουτί και μια φωτογραφία. Μια κοπέλα με μακριά μαλλιά κι ένας κύριος όχι πολύ μεγαλύτερος αλλά πολύ σοβαρός και πολύ αδύνατος, με

στρόγγυλα γυαλιά. Καθόντουσαν στο παγκάκι ενός κήπου. Πήρε τη φωτογραφία στα χέρια του. Άθελά του γέλασε ο Μάρκος. Παράξενο πώς κάποιους ανθρώπους τους φαντάζεσαι πάντα με άσπρα μαλλιά και γερασμένο πρόσωπο. Η Βιολέτα της φωτογραφίας τον κοιτούσε, μ' ένα μεγάλο χαμόγελο. Ήταν σχεδόν συμπαθητική και πολύ κανονική. Ντραπήκε ο Μάρκος καθώς σκέφτηκε ότι τον κοιτούσε και γελούσε μέσα από τη φωτογραφία, ενώ αυτός είχε μπει κρυφά στο σπίτι της. «Πόσα χρόνια να 'χουν περάσει από τότε; Εκατομμύρια;» αναρωτήθηκε ο Μάρκος. Γύρισε τη φωτογραφία και την ξανάβαλε στο κουτί. Υπήρχε ακόμα ένα τετράδιο. Ο Μάρκος το φυλλομέτρησε και κατάλαβε ότι ήταν ημερολόγιο. Σταμάτησε σε μια σελίδα.

Σήμερα ο Ποιητής έβαλε ν' ακούσω μουσική. Όπερα. Πολύ λυπητερό. Η ηρωίδα έχει το ίδιο όνομα με μένα. Βιολέτα. Η Βιολέτα Βαλερού εξήσε ένα άτυχο πάθος. Θυσιάστηκε για να λυτρώσει τον αγαπημένο της. Η αγάπη της ήταν ο σταυρός του μαρτυρίου της. Και για μένα κάπως έτσι ήταν. Ήμωνα ευτυχισμένη στο χωριό. Να τρέχω, να βλέπω τα λουλούδια να μεγαλώνουν, τον ήλιο να κρύβεται πίσω από τον Κόφινα. Να κατεβαίνω μέσα από το Κακοπέρατο στη θάλασσα. Να μετρώ τις βιόλες. Κι αυτοί με τιμώρησαν. Γιατί; Γιατί δεν ήμουν σαν κι αυτούς. Ο Ποιητής με ρώτησε πώς είναι το χωριό μου. Το κατοικούν άγγελοι, αποκρίθηκα κι ύστερα τρόμαξα κι εγώ μ' αυτό που είπα. Μου λείπει ακόμα, λοιπόν. Κι όμως, δεν τους συγχώρεσα. Τι να γίνεται εκείνο το νεογέννητο κοριτσάκι που το ακούγαμε με τη Βασιλεία να κλαίει; Δεν μπορούσα να το ακούω να κλαίει. Δεν ήθελα να το κλέψω. Ήθελα μόνο να το βοηθήσω να ζήσει. Έμπαινα στο σπίτι τους κρυφά. Άκουγα την άμοιρη τη μάνα να ουρλιάζει για το χαμό του άντρα της. Δε θα ξεχάσω ποτέ το μοιρολόι της. Όμως

δεν μπορούσα ν' αφήσω το μωρό να κλαίει. Πέρασα πολλά βράδια έτσι. Ακούγοντας το μοιρολόι, κρυμμένη κάτω από το αδράχτι, αγκαλιά με το μωράκι. Του έφερνα γάλα και το τάιζα. Το άλλαζα. Η μάνα του το είχε ξεχασμένο. Το αγάπησα και με αγάπησε κι αυτό νομίζω. Κι όταν με έβλεπε να σέρνομαι μέσα στα σκοτάδια για να το φτάσω, μου γελούσε. Μου 'λεγες, καλή μου Βασιλεία, να μην πάω, αλλά δεν μπορούσα. Μου 'λεγες, Βασιλεία, να προσέχω, αλλά εσύ δεν ξέρεις πώς είναι να χάνεις τη μάνα σου. Κι αυτό, έτσι το λογάριάζα, ορφανό από μάνα. Αδερφάκι μου. Γιατί και που ζούσε η μάνα του, τι έγινε; Αφού δεν το ήθελε. Και μένα δε με θέλανε οι δικοί μου. Ο ίδιος μου ο πατέρας και τα αδέρφια μου. Ξένοι ήταν. Δε θέλω να τους θυμάμαι. Τους διώχνω κι από τα όνειρά μου. Με κυνηγάνε ακόμα στον ύπνο μου. Θα γιατρευτώ άραγε ποτέ από αυτούς;

Ο Μάρκος ταράχτηκε μ' αυτά που διάβαζε. Ήθελε να κλείσει το τετράδιο και να το βάλει στα πόδια. Να πάει πίσω στο χωριό. Όμως γύρισε λίγες σελίδες και σταμάτησε ξανά. Κάτω από μια ζωγραφισμένη πεταλούδα έγραφε:

Ο Ποιητής έφυγε. Μου άφησε τη μουσική του κι ένα σημείωμα:

Γιατί άραγε αυτό που ορίζει την ευτυχία ενός ανθρώπου να γίνεται και η πηγή της δυστυχίας του; Ζήσε. Εσύ αγαπάς τη ζωή. Για τις λύπες που πέρασαν, θα ανταμειφθείς κάποτε.

Σήμερα όμως δεν τη θέλω τη ζωή. Σήμερα που έφυγε ο μοναδικός μου φίλος εδώ. Κρύφτηκα κάτω από τα σκεπάσματα. Ουρλιαχτά. Ακούω ουρλιαχτά. Πήρα το σεντόνι μου κι έκλεισα τη χαραμάδα κάτω από την πόρτα. Πάλι ο ίδιος

εφιάλτης. Τα φαντάσματά μου. Εκείνοι με κυνηγάνε. «Βιόλα, Βιόλα, χαζοβιόλα». Δε θέλω να με πιάσουν. Σηκώθηκα κι έβαλα το δίσκο να παίζει δυνατά. Κοιμήθηκα ακούγοντας την άλλη Βιολέτα, τη Βιολέτα Βαλερύ, να τραγουδάει τον έρωτά της. Τουλάχιστον αυτή αγάπησε κι αγαπήθηκε, κι ας κράτησε λίγο. Χαρά που δε γνώρισα. Ν' αγαπιέμαι αγαπώντας! Θα ζήσω, Ποιητή. Θα ζήσω γιατί θέλω. Θα ζήσω γιατί μου το ζήτησες εσύ, όπου κι αν είσαι. Παντοτινά ελεύθερη. Θα γυρίσεις να με πάρεις; Μια φορά μου 'χες πει ότι θα με πας να δω τον τόπο της Βιολέτας. Πρώτα το Παρίσι κι ύστερα την εξοχή. Θα σε περιμένω. Κι ύστερα θα σε πάω και στο δικό μου τόπο, το χωριό, να σου δείξω όχι τις καμέλιες αλλά τις βιόλες που ανθίζουν την άνοιξη, δίπλα στη θάλασσα.

Αν βρέξουνε τα δάκρυα το χώμα

Ημεγάλη καπελαδούρα της Βιολέτας πήγαινε μπροστά. Η Οντίν έριχνε πετρούλες στο Μάνη, που έτρεχε να τις πιάσει. Ο Σίμος περπατούσε και προσπαθούσε να χαρεί τη βόλτα, τον ήλιο, αλλά το μυαλό του ήταν συνέχεια κολλημένο στις φοβέρες της νενές του για το Κακοπέρατο. «Άνθρωποι που δεν αγαπήθηκαν ποτέ. Μέσα από τη θάλασσα. Κουβαλώντας τα καράβια στους ώμους τους. Βγαίνουν νύχτες ασέληνες με ήλιο και φεγγάρι μέσα από τη θάλασσα κι αν βρεθεί κανείς στο δρόμο τους, του κλέβουνε τα λογικά».

Κοίταξε ο Σίμος τον ήλιο στον ουρανό. Είχε πολλές ώρες να βγει το φεγγάρι. Τι μπορεί να συμβεί, όταν ο ήλιος λάμπει; Είχαν βγει πια από το δρόμο και πήραν το μικρό μονοπάτι. Όλα καλά. Τίποτα δεν έμοιαζε τρομαχτικό. Παπαρούνες και μαργαρίτες και αγριελιές μέσα στα βράχια. Η Οντίν έσκυψε να κόψει λουλούδια και η Βιολέτα τη σταμάτησε. «Χρειάζεσαι τα χέρια σου ελεύθερα» της είπε «σε λίγο ο δρόμος δυσκολεύει».

Λίγα βήματα ακόμα και ξαφνικά το μονοπάτι τέλειωσε στην άκρη του βράχου. Ο Σίμος, πίσω από τους άλλους, νόμιζε ότι κάνανε λάθος στο δρόμο, αφού έβλεπε μόνο ουρανό και τίποτα άλλο.

«Θάλασσα!» φώναξε η Οντίν, έτρεξε ο Σίμος και είδε ακριβώς από κάτω τους, αλλά σε μεγάλο βάθος, τη θάλασσα. Όμως δρόμος δεν έμοιαζε να υπάρχει πουθενά. Η Βιολέτα χάιδευε τα βράχια λες κι έψαχνε να βρει μυστική διόδο και, πράγματι, λίγο πιο πέρα, σήκωσε τα κλαδιά κι από πίσω φάνηκε μια μικρή σπηλιά προφυλαγμένη και σκοτεινή κάτω από τον όγκο των βράχων.

«Κοίτα, Σίμο. Δική μου ανακάλυψη. Φοβόμουνα ότι ύστερα από τόσα χρόνια θα είχε κλείσει το μονοπάτι, αλλά όχι».

«Σπηλιά φαίνεται».

«Μυστικό πέρασμα, το έλεγα εγώ. Ελάτε μαζί μου».

Προχώρησε η Βιολέτα και τα παιδιά πίσω της. Σε λίγο δε βλέπανε τίποτα. Ο Σίμος έβγαλε το φακό του από την τσάντα του και τον άναψε. Φτερουγίσματα ακούστηκαν και όλος ο βράχος άρχισε να κινείται. Νυχτερίδες πετούσαν και τσίριζαν, τρομαγμένες από το φως του Σίμου. Πάγωσε ο Σίμος, ενώ η Οντίν έβαλε τα γέλια κι ύστερα έβγαλε από την τσέπη της ένα πολύχρωμο μαντίλι και το φόρεσε στα μαλλιά της. Κι ο Σίμος είχε ακούσει ότι οι νυχτερίδες μπορεί να πιαστούν στα μαλλιά. Για καλό και για κακό κατέβασε ακόμα λίγο το καπέλο του και κάλυψε τα αυτιά του. Τον αγρίεψαν οι φωνές τους. Κι ύστερα τίποτα. Μόνο τα φτερά τους που σκίζανε τα σκοτάδια. Τις φαντάστηκε να κουτουλούν στα βράχια τρομαγμένες να κρυφτούν σε καλύτερες κρυψώνες. Φαντάστηκε τα παγωμένα φτερά τους κι ανατρίχιασε. Ησυχία. Η Βιολέτα φώναξε στο Σίμο να φωτίσει την οροφή της σπηλιάς. Σταλακτίτες κατέβαιναν πολλά μέτρα σχηματίζο-

ντας περίεργα τέρατα κι αλλού αγκαλιάζονταν μεταξύ τους θυμίζοντας καράβια, σπασμένα κατάρτια, πουλιά, σώματα ανθρώπων.

«Σαν να φιλιούνται» φώναξε η Οντίν.

«Σαν ν' αγαπιούνται» συμπλήρωσε η Βιολέτα. «Η μάνα μου έλεγε ότι εδώ ήρθαν και κρύφτηκαν άνθρωποι κυνηγημένοι. Το βουνό τούς λυπήθηκε και τους έκανε σταλακτίτες, αγκαλιασμένους για πάντα. Κάθε χρόνο οι σταλακτίτες μακραίνουν. Όταν αγγίξουν το χώμα, οι άνθρωποι θα ξαναγεννηθούν και, ελεύθεροι από το παρελθόν τους, θα μπορέσουν να ζήσουν την αγάπη τους και να χαρούν τον έρωτά τους. Με έφερε συχνά εδώ, όταν ήμουν μικρή. Τους είχαμε δώσει κι ονόματα. Ο Γιώργης και η Μαντώ. Χορεύουν. Ο Βασίλης και η Θεοφανώ. Ο απόλυτος έρωτας. Με έμαθε να τους αγαπώ, η μάνα. Μου ιστορούσε τα πάθη τους. Σιγά σιγά τους ένιωθα δικούς μας. Καλύτερους από κούκλες, που ποτέ δεν έπαιξα. Αγάματα, πρόσωπα που έχεις ξεχάσει και τα θυμάσαι βλέποντας παλιές φωτογραφίες. Τους φανταζόμασταν να βγαίνουν τα βράδια από την ακινησία τους και να χορεύουν. Τότε ερχόντουσαν κι άλλοι πολλοί καλεσμένοι. Εκείνοι που έφυγαν για τη θάλασσα κι οι άλλοι που θα γυρίζανε αν μπορούσανε αλλά χαθήκανε για πάντα. Μοιάζανε μεθυσμένοι. Μιλούσαν, φώναζαν. Ίσκιοι της νύχτας. Με συντρόφευαν, πολλά χρόνια, αυτά τα αγάματα. Κι όταν έφυγα από το χωριό, προσπαθούσα να τα συναρμολογήσω στο μυαλό μου λίγο πριν κοιμηθώ. Να τους ονειρευτώ, όπως ήταν τότε, τότε που ζούσαν, πριν τους προδώσουν. Έτσι έλεγε η μάνα μου πάντα. Κυνηγημένες αγάπες, απ' αυτούς που δεν ήξεραν και φοβόντουσαν την αγάπη».

«Να το φεγγάρι!» φώναξε η Οντίν, που όλη αυτή την ώρα που μιλούσε η Βιολέτα και δεν την πολυκαταλάβαινε έκανε βόλτες σαν το αγριοκάτσικο.

Γύρισε ο Σίμος και είδε μια πέτρα να γυαλίζει στο σκοτάδι, σαν φεγγάρι ήταν, στο σκοτεινό ουρανό της σπηλιάς.

«Από κάπου μπαίνει φως. Πάντα έτσι ήταν. Έχει δίκιο η Οντίν. Δεν το είχα σκεφτεί. Με φεγγάρι μοιάζει. Θα υπάρχει, φαίνεται, κάποια τρύπα που βλέπει ουρανό. Κοίτα πώς μοιάζει με φεγγάρι!»

Ο Σίμος ένιωσε τη σπηλιά να τρέμει κάτω από τα πόδια του. Τα αγάλματα να γίνονται απειλητικές φιγούρες. Άνθρωποι που δεν αγαπήθηκαν, προδομένες αγάπες ή ό,τι άλλο ήταν. Τα περίμενε να ζωντανέψουν, τώρα που η δοξασία συμπληρώθηκε. Γιατί σαν νύχτα ασέληνη ήταν μέσα στη σπηλιά, ενώ έξω έκαψε ο ήλιος. Και να τώρα που βγήκε και το φεγγάρι. Κι αυτός που έλεγε ότι δε γίνονται αυτά τα πράγματα. Ξέρανε οι παλιοί. Ο Σίμος ένιωσε, για πρώτη φορά, μεγάλο φόβο. Ανίσχυρος να κάνει οτιδήποτε. Η Βιολέτα κοιτούσε σιωπηλή τα αγάλματά της. Ποιος ξέρει πόσα βράδια στοίχειωσαν τους ύπνους της.

Κι αυτός τι έφταιγε; Ήταν νέος, δεν ήθελε να θυσιαστεί. Να το βάλει στα πόδια, αυτό ήθελε. Να φύγει. Να σωθεί. Η Οντίν γλίστρησε δίπλα του.

«Φοβάμαι λίγο» του είπε.

Προσπάθησε ο Σίμος να κουνήσει το φακό, να φωτίσει τη σπηλιά, κι αυτός έσβησε ξαφνικά. Σφίχτηκε η Οντίν δίπλα του και κάτι του ψιθύρισε, κάτι σε μια γλώσσα που δεν κατάλαβε. Τίποτα δεν καταλάβαινε πια.

Και τότε μια σκιά άρχισε να κινείται και να τους πλησιάζει. Άλλοτε κολλούσε στους τοίχους της σπηλιάς κι άλλοτε έφτανε ως το φεγγάρι. Πάγωσε ο Σίμος. Κόλλησε και η Οντίν πλάι του. Και του φάνηκε κι αυτή παγωμένη. Έτσι να νιώθουν άραγε οι νυχτερίδες; Γάβγισε ο Μάνης κι άγριο ουρλιαχτό λύκου έμοιασε περισσότερο.

«Μάνα;» φώναξε η Βιολέτα.

Έσκισε η κραυγή της Βιολέτας τη σιωπή και η ηχώ την έφερε πίσω, πολλές φορές. «Μάνα, μάνα, μάνα...» «Σταμάτα. Θα τους ξυπνήσεις όλους» ήθελε να της φωνάξει ο Σίμος αλλά ήχος δεν έβγαινε από το στόμα του. Όμοια μ' εφιάλη, σφραγισμένα τα χείλη του. «Βοήθεια!» ήθελε να φωνάξει.

Προσπάθησε να διακρίνει τη Βιολέτα. Του φάνηκε ότι άκουσε ένα λυγμό από την πλευρά της κι ύστερα μια μεγάλη φωνή.

«Βοήθεια...»

Κι ύστερα πολλές φωνές να φωνάζουν «Βοήθεια, βοήθεια...». Ζωντάνεψαν, σκέφτηκε ο Σίμος. Δεν ήταν η δική του φωνή. Δεν ήταν η Βιολέτα. Δεν ήταν η Οντίν. Εκείνοι που δεν αγαπήθηκαν ήταν, εκείνοι που έφτασαν από τη θάλασσα με τα καράβια τους στην πλάτη.

Κι ύστερα, μέσα στη θολούρα του, άκουσε τη Βιολέτα να σηκώνεται και να ρωτάει τις σκιές: «Ποιος είναι εκεί;».

Απόρησε ο Σίμος. Στ' αλήθεια λοιπόν είναι τρελή η Βιολέτα και μιλάει στους σταλακτίτες;

«Ποιος είναι εκεί;» επανέλαβε η Βιολέτα και γύρισε προς το Σίμο. Μέσα στο σκοτάδι ένωσε το βλέμμα της παγωμένο πάνω του. Τι ήθελε; Ο Σίμος έκλεισε τα μάτια του, να μη δει τι θα γίνει.

«Τι έπαθες, Σίμο; Σου κλέψανε τη φωνή τα σκοτάδια; Δεν ακούς, που κάποιος ζητάει βοήθεια; Προσπάθησε ν' ανάψεις το φακό σου. Έχω κι εγώ έναν στην τσάντα μου. Κάτσε να τον βρω».

Σε λίγο, δυο φακοί φωτίσανε τη σπηλιά. Έβγαξε ο Σίμος για το φεγγάρι και δεν το είδε. Μόνο τους σταλακτίτες, αγάλματα σιωπηλά, ακούνητα κι αγέλαστα. Και δίπλα του η γνωστή γλυκιά Βιολέτα έψαχνε ανήσυχα, προσπαθούσε να φωτίσει εκεί που δεν έφτανε το φως.

Ο Μάρκος, μετανωμένος γι' αυτό το ηλίθιο «Βοήθεια»

που είχε φωνάξει, στριμώχτηκε σε μια σχισμή του βράχου. Τώρα μπορούσε να διακρίνει, στο φως των φακών, τις τρεις σιλουέτες. Ποτέ δεν είχε φανταστεί ότι υπήρχε τέτοια σπηλιά έξω από το χωριό τους. Τα είχε χρειαστεί πριν λίγο που έσβησε ο φακός του Σίμου και σταμάτησαν να μιλάνε. Νόμιζε ότι δε θα βρει ποτέ την έξοδο για να γυρίσει πίσω. Μεσ στην τρομάρα του δεν μπόρεσε ν' ακούσει τι λέγανε. Και τώρα έπρεπε ν' αποφασίσει τι θα κάνει. Θα φανερωθεί μπροστά τους, θα γυρίσει πίσω ή θα συνεχίσει να τους ακολουθεί;

«Νόμιζα ότι άκουσα κάποιον να φωνάζει βοήθεια. Εσείς τον ακούσατε;»

Η Οντίν δεν απάντησε. Ντράπηκε ο Σίμος. Ήθελε να πει ότι αυτός φώναζε βοήθεια αλλά από μέσα του. Ο Μάρκος, την ίδια ώρα, πήρε απόφαση ότι θα θυσιάζε τα τάματα για την τιμή του. Δε γινότανε να φανερωθεί έτσι μπροστά τους σαν φοβισμένο μαμούνι. Θα γυρνούσε πίσω. Τώρα που τα μάτια του συνηθίσανε στο σκοτάδι, μπορούσε να διακρίνει την έξοδο. Θα τους περίμενε έξω από τη σπηλιά. Θα τους έπιανε φορτωμένους με τα τάματα. Θα τους αποκάλυπτε και τότε να δούμε τι θα λέγανε.

Η Βιολέτα σκέφτηκε τον παπα-Γρηγόρη. Αυτός νόμιζε ότι ήταν η σκιά, αλλά γιατί φώναζε βοήθεια; Ήξερε κι αυτός όπως κι εκείνη όλα τα μυστικά της σπηλιάς. Τον είχε φέρει παλιά και του τα είχε δείξει όλα. Ίσως να ξεχάστηκε για λίγο και να νόμιζε ότι ήταν μικρή, τότε που την έφερε για πρώτη φορά η μάνα της εδώ. Η μάνα της μιλούσε στους σταλακτίτες σαν να ήταν δικοί της άνθρωποι. Ήταν οι δυο τους στα σκοτάδια. Της φώναζε «Μάνα, βοήθεια, μάνα, φοβάμαι» αλλά εκείνη δεν την άκουγε. Είχε φοβηθεί ότι θα γινότανε και η μάνα της σταλακτίτης κι ίσως να την έπαιρνε κι αυτή μαζί της. Ίσως να έφταιγε ο πατέρας της, που φώναζε τη μάνα τρελή κι αλαφροϊσκιωτη κι έλεγε ότι κι αυτή τη μά-

να της έμοιασε, ίδια κι απαράλλαχτη. Σαν να τον άκουγε πά-
λι, τη φωνή του να σφυριζει στ' αυτιά της: «Μαυροτσούκα-
λο, κληρονόμησες την τρέλα της». Κι ύστερα της φάνηκε
πως άκουσε πάλι εκείνες τις αντιπαθητικές φωνές, «Βιόλα,
Βιόλα, χαζοβιόλα».

Θύμωσε η Βιολέτα με τον εαυτό της. Δε θα τους άφηνε
ποτέ ξανά να την κυνηγήσουν. Τώρα που όλοι είχαν φύγει,
δε θα τους έφερενη αυτή πίσω. Δεν τους άξιζε. Ούτε στον
ύπνο της. Μια οργή φούντωσε κι έγινε θηλιά στο λαιμό της.
Με τον εαυτό της τα έβαζε και με κανέναν άλλο. «Η θύμη-
σή τους μου 'φαγε τη ζωή. Να τώρα που θα μου φάει και τη
μνήμη, όλα εκείνα που θέλω να κρατήσω, να τα αναπολώ,
αλλά τρομάζω και τα αποφεύγω μη φέρουν κι εκείνους μα-
ζί. Πάει, τέλειωσα μαζί τους. Θυμόμαστε αυτούς που αγα-
πάμε. Κανέναν άλλο. Υπάρχουν άνθρωποι που δεν τολμή-
σανε να ζήσουν. Σαν και σένα, μάνα. Κι εγώ δε θέλω να σου
μοιάσω. Θέλω να ζήσω» σκέφτηκε αγριεμένη, σαν να έλκει-
νε με βιάση την πόρτα πίσω της. Ύστερα γύρισε και κοίτα-
ξε το Σίμο και την Οντίν. Μόνο τότε κατάλαβε ότι την περι-
μεναν φοβισμένοι. Πόσο είχε κρατήσει το παραλήρημα;

«Γέρασα φαίνεται» τους είπε αμήχανα. «Κάτι θυμήθηκα
και ξεχάστηκα. Τι καθόμαστε στα σκοτάδια; Μας περιμένει
η θάλασσα».

Άρχισε να τραγουδάει δυνατά ένα παιδικό τραγούδι.
«Δυνατά, θέλω να γελάσω δυνατά. Χα χα!» Η Οντίν έπιασε
αμέσως το σκοπό. Οι φωνές τους γυρνούσαν πίσω από την
ηχώ και γέμισε γέλια η σπηλιά και σε λίγο άρχισε να φωτίζει.
Πλησιάζανε στην έξοδο. Πήδηξε από τη χαρά του ο Σίμος.
Έτρεξε πρώτος προς το φως και η Οντίν τον ακολούθησε. Ο
Μάνης χοροπηδούσε σαν τρελός. Είχαν φτάσει στην αμμου-
διά. Ο ήλιος έκαιγε και η Οντίν άρχισε να πετάει τα ρούχα
της τρέχοντας. Ο Σίμος τη μιμήθηκε και οι δυο τους πέσανε

στη θάλασσα. Ήταν κρύα αλλά ήταν η πιο ωραία θάλασσα του κόσμου. Όλη η αμμουδιά ήταν σπαρμένη μικρά σπασμένα κοχύλια. Ενθουσιάστηκε η Οντίν κι άρχισε να διαλέγει τα ομορφότερα. Ο Σίμος γύρισε στη θάλασσα. Γέμισε τα πνευμόνια του αέρα κι ετοιμάστηκε για ένα μεγάλο μακροβούτι. Άφησε τα μάτια του ανοιχτά για να βλέπει το βυθό.

«Είμαι χαρούμενος, είμαι πολύχρωμος» επαναλάμβανε συνέχεια από μέσα του και χαμογέλασε σ' ένα μικρό, ελάχιστα χταπόδι, που κρύφτηκε τρομαγμένο κάτω από μια πέτρα. Για μια μικρή στιγμή, όσο ακόμα του έφτανε ο αέρας, σκέφτηκε ότι το χταπόδι τον φοβότανε γιατί δεν τον ήξερε. Έτσι κι αυτός φοβήθηκε πριν από λίγο στη σπηλιά. Κι ύστερα ο αέρας τέλειωσε και βγήκε με φόρα στην επιφάνεια. «Θέλω να γνωρίσω τα πάντα για να μη φοβάμαι» σκέφτηκε.

Κοίταξε έξω από τη θάλασσα την Οντίν με τη Βιολέτα να μαζεύουν λουλούδια. Τι του ψιθύρισε η Οντίν μες στη σπηλιά; «Έλα» του φώναξαν.

Βγήκε ο Σίμος και η Οντίν του έδειξε τα λουλούδια που κρατούσε. «Βιόλες» του είπε. Κάνανε τρία στεφάνια. Ένα για τον καθένα. Κι ένα ακόμα. Κοίταξε ο Σίμος τη Βιολέτα. Για ποιον το ήθελε; Και η Βιολέτα, σαν να είχανε σταματήσει την κουβέντα λίγο νωρίτερα, γύρισε και του είπε:

«Είναι για τη Βασιλεία. Την ξέρεις; Τη μαμά του Νικόλα. Θα πάω να τη δω. Σήμερα κιόλας. Ας γυρίσουμε».

Πώς γίνεται η επιστροφή να είναι πάντα πιο γρήγορη από τον πηγαισμό; Δυο δρασκελιές του φάνηκε του Σίμου. Περάσανε μέσα από τη σπηλιά. Δε φοβότανε ο Σίμος και η Οντίν όλο κελαηδούσε. Πόσο όμορφη η θάλασσα και πόσο τέλειοι οι βράχοι.

«Πώς τους λένε;» τον ρώτησε.

«Σταλακτιτές» της είπε. Μόνο αυτό. Χωρίς ψυχή. Χωρίς σχήμα ανθρώπινο.

«Δάκρυα μοιάζουνε» του είπε.

«Δάκρυα είναι» της είπε.

«Ποιος θα φτάσει πρώτος. Είσαι;»

«Ναι».

Τρέξανε. Σαν να είχε γυρίσει ο ήλιος κι έμπαινε το φως και βλέπανε. Ο φακός μέσα στο σάκο του Σίμου χτυπούσε την πλάτη του. Έκανε να τον βολέψει καλύτερα και τον πέρασε η Οντίν.

«Αν με φτάσεις, θα σου πω ποιον αγαπώ» του φώναξε.

Αλλά ήταν κιόλας πολύ μπροστά του, κι ο Σίμος άκουσε την καρδιά του να χτυπάει γρήγορα και σταμάτησε. «Εγώ αγαπάω εσένα» είπε από μέσα του «και σ' αγαπάω για μια ζωή». Τον έφτασε η Βιολέτα. Γύρισε να τη δει πώς είναι. Την είχε πιάσει ο ήλιος κι είχαν κοκκινίσει τα μάγουλά της. Της έδωσε το χέρι του και βγήκανε μαζί από τη σπηλιά. Πίσω τους αφήσανε τους σταλακτίτες. «Τις κυνηγημένες αγάπες» της Βιολέτας. «Τους ανθρώπους που δεν αγαπήθηκαν» της νενές του. «Τα δάκρυα» της Οντίν.

«Λες, Βιολέτα, την άλλη φορά που θα έρθουμε να μη βρούμε τους σταλακτίτες;»

«Ποιος ξέρει; Αν περάσουν πολλά χρόνια και βρέξουν τα δάκρυα, που λέει και η Οντίν, το χώμα, ίσως οι κυνηγημένες αγάπες να ελευθερωθούν. Καλό μου ακούγεται. Τι λες κι εσύ;»

Γέλασε ο Σίμος. Πάντα του άρεσαν τα παραμύθια με καλό τέλος.

Λάθος ζύγι

Δυο τρεις φορές τον πήρε ο ύπνος. Είχε βρει μια ωραία σκιά ο Μάρκος και είχε ξαπλώσει περιμένοντας τη Βιολέτα, το Σίμο και την Οντίν να βγουν από τη σπηλιά. Θα μπορούσαν να είχαν βγει και να μην τους κατάλαβε. Σηκώθηκε κι ακούμπησε την πλάτη του στο δέντρο για ν' αποφύγει να τον ξαναπάρει ο ύπνος.

Σε λίγο τους άκουσε να έρχονται. Πρώτη έσκασε μύτη η Οντίν. Ήταν λαχανιασμένη. Ανασηκώθηκε ο Μάρκος. «Κάτι συνέβη» σκέφτηκε. Η Οντίν διπλώθηκε στα δυο σαν να είχε μείνει από ανάσα. Πήγε να σηκωθεί ο Μάρκος, όταν την άκουσε να ξεκαρδίζεται στα γέλια. Λίγο ακόμα και θα είχε βγει από την κρυψώνα του και θα έστεκε σαν χαζός μπροστά της.

«Άντε, άντε» φώναζε η Οντίν στο Σίμο και στη Βιολέτα, που εμφανίστηκαν στην είσοδο της μυστικής σπηλιάς. Ύστερα άρχισαν ν' ανηφορίζουν κρατώντας στα χέρια τους στεφάνια από λουλούδια. Κι έμεινε μόνος ο Μάρκος σε μια περιεργή ησυχία. Σαν να σταμάτησαν μεμιάς όλοι οι θόρυβοι, τα τιτιβίσματα, τα τζιτζίκια και τα σκαθάκια.

Ο Μάρκος βγήκε από την κρυψώνα του και κοίταξε γύρω, πάνω από τα βράχια, πέρα το φαράγγι και τη θάλασσα μακριά. Προχώρησε άκριη άκριη του βράχου. Οι μύτες των ποδιών του ακροβατούσαν πάνω απ' τα σκοτεινά βάθη. Σήκωσε τα χέρια του, τα άπλωσε κι ένιωσε το κενό να τον τραβάει. Άκουσε μέσα του μια άγρια χαρά να του φωνάζει: «Πέτα!». Τρόμαξε και ο ίδιος. «Πόσα πράγματα κοιμούνται μέσα μας και δεν τα ξέρουμε» σκέφτηκε.

Θυμήθηκε ότι δεν ήταν η πρώτη φορά που θέλησε να πετάξει. Μια άλλη φορά, όταν ήταν μικρός, τον είχε πάρει ο παππούς του μόνο του ψηλά στην καλύβα του, στην κορφή του βουνού. Μια σταλιά τόπος ήταν, αλλά τα τελευταία χρόνια ο παππούς του, από τότε που πέθανε η γιαγιά του, έμενε μόνος του εκεί. Κατέβαινε μια φορά το μήνα για να τους φέρει γάλα, μωζήθρα ή γιαούρτι. Ένα βράδυ είχε μείνει μαζί του ο Μάρκος. Στην αρχή δεν του άρεσε. Ο παππούς, η καλύβα μύριζαν όπως τα πρόβατα. Ντροπήθηκε ο Μάρκος να πει ότι αυτή η μυρωδιά του έφερνε αναγούλα. Ο παππούς όμως το κατάλαβε και του πρότεινε να κοιμηθούν έξω. Τον πήρε από το χέρι και τον πήγε στην άκρη του βράχου. Μια κουνκίδα το χωριό τους. Τα βουνά ατέλειωτα και η θάλασσα άλλη τόση.

«Εδώ έρχομαι για να θυμάμαι πόσο μικρός είμαι» ψιθύρισε πίσω από την πλάτη του.

«Τι υπάρχει, παππού, πέρα απ' όλα αυτά;»

«Πολύ καλοσύνη, πολύς πόνος. Δίκιο κι αδικία.»

«Κι εμείς;»

«Ταξιδεύουμε από το ένα στο άλλο.»

«Κι εμείς;»

«Τι πράγμα;»

«Εμείς, παππού, με ποιους είμαστε;»

«Με ποιους είμαστε;» γέλασε δυνατά ο παππούς κι ύστε-

ρα σώπασε ξαφνικά. «Ό,τι μας λείπει το ζύγι που έχουμε μέσα μας. Κι ας μην το ξέρουμε. Όλοι έχουμε μέσα μας ένα ζύγι. Για τα μεγάλα και για τα μικρά. Για τα εύκολα και για τα δύσκολα. Καμιά φορά, όμως, με τη φασαρία ξεχνούμε το δικό μας ζύγι και ζυγίζουμε με το ζύγι των άλλων. Και κάνουμε αυτό που αρέσει στους άλλους. Γι' αυτό κι εγώ ερχόμουν πολλές φορές εδώ, μακριά από τον κόσμο, για να ξεχάσω λίγο αυτά που θέλανε οι άλλοι και να θυμηθώ αυτά που ήθελα εγώ».

«Εγώ, παππού, θα ταξιδέψω σ' όλο τον κόσμο και θα γυρίσω να σου πω τι είδα».

«Μπα, αγόρι μου, παντού το ίδιο είναι. Εγώ κάνω πολλά ταξίδια κι εδώ που είμαι. Μονάχος μου. Μια πέτρα αναλογεί στον καθένα μας. Εγώ τη βρήκα. Να, εδώ καθόμουνα χρόνια πολλά κι εδώ θέλω να μείνω. Από κάτω απ' αυτή την πέτρα. Κι αν είμαι τυχερός θα φυτρώσω και τα κλαδιά μου θα ατενίζουν πάλι τον ίδιο κόσμο. Αλλά κι εσύ να κάνεις αυτό που θέλεις. Μόνο όταν γυρνάς από τα ταξίδια σου να θυμάσαι να έρχεσαι εδώ. Να ξεκουράζεται λίγο το ζύγι σου για να μη λαθεύει. Κι εγώ εδώ θα είμαι και θα σε περιμένω».

Απόρησε ο Μάρκος με τη θύμηση του παππού του. Πάει καιρός που ήταν πεθαμένος. Στεκόταν ακόμα με τα χέρια απλωμένα πάνω από το κενό αλλά τώρα δεν είχε καμιά διάθεση να πετάξει. Ούτε στο Κακοπέρατο ήθελε να μπει. Γύρισε και κοίταξε προς το βουνό. Εκεί ψηλά ήταν η καλύβα του παππού του. Ο μπαμπάς του, σαν πέθανε ο παππούς, πήρε τα ζώα και τα κατέβασε στις πλαγιές έξω από το χωριό. Ξαφνικά το Μάρκο τον έπιασε μια άγρια επιθυμία ν' ανέβει εκεί ψηλά, να δει αν στέκουν ακόμα οι πέτρες της καλύβας. Άρχισε ν' ανηφορίζει. Δε θυμότανε καλά πού ήταν αλλά ήταν σίγουρος ότι θα έβρισκε το δρόμο. Μικρός έβαζε σημάδια. Μια ξερολιθιά και πιο πέρα μια συκιά, ένας κόκκι-

νος βράχος. Ήταν σίγουρος. Θα έβρισκε τα σημάδια, θα έβρισκε το δρόμο, θα έφτανε στον παππού του. Θα διόρθωνε το ζύγι του κι ύστερα θα έβρισκε τα τάματα.

Πίσω στο χωριό, η κυρία Γεωργία πήγαινε στο νεκροταφείο κουβαλώντας λουλούδια. Έφτασε στον τάφο των γονιών της, έκανε το σταυρό της, φίλησε τις δυο χωριστές φωτογραφίες και σήκωσε τα μανίκια της. Πήρε τον κουβά, τον γέμισε νερό κι άρχισε να τριβεί το μάρμαρο. Πιο πέρα είδε τη Δέσποινα, τη Φώτω, ακόμα και τη λεχώνα την Αγγέλα. Πού άφησε το μωρό, σκέφτηκε. Κανονικά δεν επιτρέπεται στις λεχώνες να πάνε στα μνήματα, αλλά η Αγγέλα είχε χάσει τη μάννα της λίγες μέρες πριν γεννήσει κι αυτό της είχε στοιχίσει πολύ. Τις χαιρέτησε από μακριά η Γεωργία. Κοίταξε τον τάφο, κάτασπρος. Γύρω είχαν φυτρώσει πολλά λουλούδια. Με προσοχή προσπάθησε να ξεριζώσει τα ζιζάνια χωρίς να πληγώσει τις μαργαρίτες και τα κυκλάμινα. Ύστερα κάθισε στην ακρούλα και κοίταξε τη φωτογραφία της μάννας της. Απέφευγε να κοιτάξει τον πατέρα της, γιατί κάθε φορά που τον αντίκριζε νόμιζε ότι έβλεπε στα μάτια του το παράπονό του και δεν τον είχε συνηθίσει έτσι. Τα τελευταία χρόνια, σαν έφυγε η μάννα, ο πατέρας της είχε αποτραβηχτεί στην καλύβα στο βουνό.

Τον μάλωνε κάθε φορά που κατέβαινε να τους δει. «Τι κάνεις εκεί στην ερημιά;» του έλεγε. «Θα μας βρει κανένα κακό».

«Τι κακό, ρε κορίτσι μου» επέμενε εκείνος. «Καλό θα 'ναι να 'ρθει το τέλος και να με βρει ήσυχα ήσυχα. Άλλο για μένα είναι το κακό κι άλλο για σένα. Γι' αυτό θέλω να μου υποσχεθείς ότι θα αντισταθείς σε όλους και θα κάνεις αυτό που θέλω εγώ. Να με θάψεις εκεί ψηλά, δίπλα στην πέτρα μου. Μην ακούσεις κανέναν».

Κι όλα έγιναν όπως το φοβότανε. Ένωσε αδιαθεσία τη μέρα που κατέβηκε να τους δει. Ήθελε να φύγει αλλά δεν τον άφησαν. Ξειψύχησε πριν προλάβει να έρθει καν ο γιατρός. Όλο την κοιτούσε στα μάτια για να της θυμίξει την υπόσχεσή της. Κι όταν κανονίζανε την κηδεία, η Γεωργία από τη μια ντράπηκε να το πει στον παπά, ήξερε πως δε θα το δεχότανε η εκκλησία, από την άλλη είδε τη μάνα της στον ύπνο της ντυμένη νύφη και της είπε ότι περίμενε τον άντρα της. Ήξερε πόσο τον αγαπούσε και πόσα υπέμενε όσο ζούσε. Για να ησυχάσει λίγο που δεν κράτησε την υπόσχεση στον πατέρα της σκέφτηκε ότι για μια φορά θα έκανε κι αυτός το χατίρι της γυναίκας του. Όμως από τότε δεν μπόρεσε να σταθεί μπροστά στην εικόνα του πατέρα της. Κι από τον ύπνο της τον έδιωχνε.

Και την υπόσχεση που δεν κράτησε τη θυμότανε κάθε φορά που έβλεπε τα μάτια του Μάρκου ν' αγριεύουν. Ίδια κι απaráλλαχτα του πατέρα της. Γι' αυτό και δεν τον πήγε ποτέ από τότε που πέθανε ο πατέρας της ψηλά στο βουνό. Κι ας έλεγε εκείνος όσο ζούσε ότι όλα εκείνα ήταν του Μάρκου. Φοβότανε μήπως τον πάει και κολλήσει ο μικρός την τρέλα του παππού του. Μήπως του αρέσει, αυτό φοβότανε.

Σαν μέσα σε όνειρο, της φάνηκε ότι άκουσε κάποιον να φωνάζει «Φωτιά, φωτιά», γύρισε και είδε καπνό να βγαίνει από το χωριό. «Το παιδί μου» σκέφτηκε, λες και της φέρνανε κακό μαντάτο για το Μάρκο. Γύρισε προς τις άλλες γυναίκες. Δεν είχαν ακούσει φαίνεται τις φωνές. Έκανε ξανά το σταυρό της κι έτρεξε προς το μέρος τους. «Αχ, Θεέ μου, κάνε να μην έχει γίνει κανένα κακό».

Διάβασαν τον τρόπο στα μάτια της οι γυναίκες και στράφηκαν προς το χωριό. «Το μωρό μου!» φώναξε η Αγγέλα. «Τι έκανα η τρελή! Άφησα λίγο τη Ματούλα, τη μικρή της

Λαμπρινής, να το φυλάει. Το δικό μου είναι, το ξέρω». Δεν πρόλαβαν οι άλλες να της πουν τίποτα. Σαν τρελή άρχισε να τρέχει μπροστά η Αγγέλα. Έτρεχαν από πίσω και η Γεωργία με τη Φώτω και τη Δέσποινα χωρίς να μιλάνε, κι έτρεχε και το μυαλό τους στο κακό για την Αγγέλα, για τα παιδιά τους, για όλα.

Καλά είχε μαντέψει η Αγγέλα. Από το δικό της σπίτι έβγαινε ο καπνός. Κι όλο το χωριό έλειπε στα χωράφια και στα μνήματα. Σαν τον άνεμο έτρεχε η Αγγέλα στ' αδειανά σοκάκια κι έφτασε πριν απ' όλους. Μόνο τη Ματούλα είδε να κλαίει στην αυλή κι όρμησε προς το σπίτι. Και τότε είδε μέσα στις φλόγες ένα φάντασμα να κρατάει πάνω σ' ένα στεφάνι με λουλούδια το μωρό της.

Νόμιζε ότι ήταν ο χάρος κι ήρθε να της το πάρει και του το άρπαξε με βία κι ύστερα το άκουσε που έκλαιγε. Βγήκε στην αυλή και το άφησε στο χώμα. Άρχισε να το ψάχνει. Τα χεράκια του είχαν μπλεχτεί μέσα στις βιόλες του στεφανιού κι ήταν σαν μικρό αγγελάκι. Ξέμπλεξε η Αγγέλα τα λουλούδια κι άρχισε να φιλάει το μωρό κι αυτό τη μύρισε φαίνεται κι αναζήτησε το στήθος της. Μόνο τότε η Αγγέλα θυμήθηκε την πεθερά της και σηκώθηκε με το μωρό αγκαλιά και φώναξε στις γυναίκες που χαμογελούσαν: «Η μάνα! Η μάνα είναι μέσα!».

Κοιτάχτηκαν οι γυναίκες. Μέσα στην ταραχή τους για το μωρό είχαν ξεχάσει την κατάκοιτη γυναίκα. «Η Βασιλεία!» είπε η Δέσποινα κι έτρεξε να μπει στο σπίτι αλλά τότε ακούστηκε ένας θόρυβος από τη σκεπή που άρχισε να πέφτει. Κάνανε το σταυρό τους. «Το φάντασμα» έλεγε η Αγγέλα μέσα στα αναφιλητά της και τους έδειχνε το πέρα παράθυρο στην κάμαρη της Βασιλείας. Όλες είδανε τη γριά γυναίκα να προσπαθεί να σκαρφαλώσει στο παράθυρο. Σαν κάποιος να την έσπρωχνε. Αλλά αυτή ήταν γαντζωμένη πάνω του.

Τρέξανε να βοηθήσουν οι γυναίκες και τότε είδανε τη Βασιλεία και τη Βιολέτα αγκαλιά να προσπαθεί η μια να πείσει την άλλη να πηδήξει πρώτη για να σωθεί. Μ' έναν εκκωφαντικό θόρυβο η σκεπή έπεσε με δύναμη, την ώρα που η Βιολέτα πηδούσε στην αυλή αγκαλιά με τη Βασιλεία.

Όταν ο Νικόλας έφτασε στο σπίτι του βρήκε μόνο στάχτες. Άρχισε να γελάει δυνατά σαν είδε την Αγγέλα να θιλάζει το μωρό σε μια γωνία και στην άλλη τη μάνα του αγκαλιά με τη Βιολέτα να κλαίνε και να γελάνε μαζί. Χαμογέλασε στην Αγγέλα κι έτρεξε στη μάνα του. Αυτή σήκωσε το βλέμμα της, τον κοίταξε. «Γιε μου, είδες που σου έλεγα πως θα 'ρθει ξανά η Βιολέτα; Αυτή τη φορά, Βιολέτα, δε σε εγκατέλειπα» είπε και λιποθύμησε.

Παλιά υπόσχεση

Όταν συνήλθε η Βασιλεία, ήταν στο σπίτι της Βιολέτας. Η Βιολέτα μαγείρευε βραστό με ξινόχοντρο πάνω στο πετρογκάζ της κι όλο το σπίτι μοσχομύριζε.

«Συγγνώμη» άκουσε μια φωνή πίσω της. Γύρισε η Βιολέτα και είδε τη Βασιλεία που μόλις είχε ανοίξει τα μάτια της.

«Συγγνώμη για τότε, συγγνώμη που δεν έκανα τίποτα όλα αυτά τα χρόνια για να σε βρω. Δεν υπάρχει μία μέρα που να μη θυμήθηκα τη στιγμή που έφευγες από το χωριό. Η χήρα, η μάνα της Δέσποινας, σε είχε κατηγορήσει πως ήθελες να της κλέψεις το μωρό. Ούρλιαζε και φώναζε πως είσαι μια μικρή μάγισσα σαν τη μάνα σου, μια κλέφτρα παιδιών. Εσύ δεν έλεγες τίποτα για να υπερασπιστείς τον εαυτό σου. Κι εγώ άκουγα από το σπίτι τα ουρλιαχτά της χήρας και δεν έβγαίνα, από φόβο ότι θα με κατσαδιάσει πάλι η μάνα μου και ο πατέρας μου που κάνω παρέα μαζί σου και σε καλύπτω. Ήδη από το προηγούμενο βράδυ με είχαν κλειδώσει στο δωμάτιό μου. Είχαν ακούσει τον πατέρα σου στο καφενείο ν' απειλεί να σε σκοτώσει, γιατί κάποιος του ψι-

θύρισε ότι πήγαινες με αγόρια στο Κακοπέρατο. Ήξερα ότι όλα ήταν ψέματα. Όχι πως δεν είχαμε πάει στο Κακοπέρατο. Αλλά, παιδιά ήμασταν. Ήξερα όμως κλόλας ότι εσύ θα θυσιαζόσουν για όλους. Το ίδιο δεν έγινε και με το μωρό της χήρας; Αναρωτήθηκε κανείς πώς ανασταίνει η χήρα το μωρό αφού δε σταματούσε τους θρήνους και τους οδυρμούς; Μόνο εσύ χτύπησες και ξαναχτύπησες την πόρτα τους, κι όταν δε σου άνοιξε σκαρφάλωσες και μπήκες από το παράθυρο και βρήκες το μωρό παρατημένο κάτω από το αδράχι. Όλα τα ήξερα και τίποτα δεν είπα. “Διάλεξε” μου φώναξε ο πατέρας μου “ή εκείνη ή εμάς”. Και διάλεξα και δεν ξαναμίλησα. Και το πλήρωσα. Κι όταν νόμιζα ότι σε ξέχασα κι ότι μπορούσα πια να είμαι ευτυχισμένη, έγινε δέντρο ο πόνος στην καρδιά μου και με έπνιξε. Τον είχα, βλέπεις, θάψει τόσα χρόνια, κι αυτός στοίχειωσε. Πιο πολύ θυμόμουνα τη στιγμή που σε έβγαλε ο πατέρας σου από το σπίτι της χήρας και σε έσερνε στο σοκάκι. Και σου έφυγε το παπούτσι σου κι ο πατέρας σου ούτε το είδε ούτε τον ένοιαζε. Έσκυφες να το μαζέψεις κι αυτός συνέχισε να σε τραβάει σαν σακί. Γύρισες να δεις το παπούτσι και τότε νομίζω ότι κοίταξες το παράθυρό μου. Ντράπηκα. Ήξερες ότι σε είδα που έπεσες και δε σε βοήθησα να σηκωθείς. Όταν φύγανε όλοι, βγήκα και μάζεψα το παπούτσι σου. Όλο σκεφτόμουνα με τι παπούτσια έφυγες. Δεν είχες δεύτερο ζευγάρι. Στον ύπνο έβλεπα ότι ερχόσουν και μου γύρευες το παπούτσι. Ωσπου πέρασε ο καιρός, το παπούτσι δε θα σου έκανε πια και δεν ξανάρθες στον ύπνο μου. Μόνο έβλεπα και ξανάβλεπα τη στιγμή που σε τράβαγε ο πατέρας σου, που έπεσες και δεν ήμουν εκεί να σε σηκώσω. Όταν γέννησα το Νικόλα μου, άρχισα να του λέω αντί για παραμύθια τα καμώματά σου. Και σε αγάπησε το αγόρι μου. Όμως δεν του είπα ποτέ ότι σε πρόδωσα».

«Μα δε με πρόδωσες. Ήξερα πως με αγαπούσες. Ήξερα ότι θα με περιίμενες. Σε σένα μιλούσα όλα αυτά τα χρόνια. Τις πρώτες μέρες στο ίδρυμα γνώρισα έναν ποιητή. Δεν ήταν Έλληνας αλλά είχε διαλέξει την Ελλάδα για πατρίδα του. Τον αγάπησα πολύ, ίσως να τον ερωτεύτηκα και λίγο. Μου έμαθε πολλά. Μαζί του άρχισα να καταλαβαίνω τον κόσμο. Όταν όμως εκείνος διάλεξε να φύγει για πάντα, ήμουν απαρηγόρητη. Νόμιζα ότι τρελάθηκα στ' αλήθεια. Σταμάτησα να παίρνω τα φάρμακα που μου έδιναν. Με απείλησαν. Συμμορφώθηκα. Δεν μπορούσα να φέρω αντίσταση σε κανέναν. Κι ένα βράδυ ήρθες στον ύπνο μου, Βασιλεία. Ήρθες και μου θύμισες την παλιά Βιολέτα που δε φοβότανε τιμωρίες, που κυνηγούσε τη χαρά, που πηδούσε ελεύθερη στις ερημιές. Την άλλη κιόλας μέρα κατέστρωσα το σχέδιό μου. Θα γινόμουνα καλά και θα έβγαινα από κει μέσα. Ύστερα στάθηκα τυχερή. Ήρθε κάποιος δικηγόρος και μου ανακοίνωσε ότι ο Ποιητής μου, πριν φύγει, είχε γράψει ό,τι είχε και δεν είχε σε μένα. Οι δικοί του στην Ιταλία προσπαθούσαν ν' ακυρώσουν τη διαθήκη. Στην αρχή τρώμαξα. Δε μου φτάνανε οι δικοί μου που με κυνηγούσαν από την ώρα που γεννήθηκα, τώρα και κάποιοι ξένοι που ζούσαν σε άλλη χώρα προσπαθούσαν να με βγάλουν τρελή και στέλνανε από μακριά τις κατάρρες τους. Τους μίνησα ότι τους τα χαρίζω όλα φτάνει να με αφήσουν ήσυχη. Και τότε αυτοί βεβαιώθηκαν ότι είμαι τρελή και σταμάτησαν τις κατάρρες και τους ξέχασα, αλλά αυτοί δε με ξέχασαν κι ύστερα από χρόνια, σαν φύγανε και οι δυο από τη ζωή, έλαβα μια μικρή αποζημίωση, αντίδωρο απ' αυτά που μου έγγραψε ο γιος τους. Τα υπόλοιπα τα αφήνανε στο ίδρυμα. Όταν μου ανακοινώσανε ότι μπορώ να φύγω και να επιστρέψω σπίτι μου, τρώμαξα. Δεν ήμουν έτοιμη. Τους το είπα και μου πρότειναν να μείνω στο σπιτάκι του κηπουρού και ν' ασχολού-

μαι με τον κήπο. Αυτό έκανα τόσα χρόνια. Εκεί έμενα. Όσπου μια μέρα ξύπνησα κι επιθύμησα τη θάλασσα, το χωριό, το βουνό μας, την εικόνα της Παναγίας στην εκκλησία, τα αγάλματα στο Κακοπέρατο κι εσένα, Βασιλεία. Γύρισα, λοιπόν, για ν' ανταμώσουμε πάλι. Θυμάσαι που λέγαμε πως θα γεράσουμε μαζί; Γύρισα για να γεράσουμε μαζί. Αλλά έχω και σχέδια. Θέλω να γίνεις γρήγορα καλά για να κά-
νουμε ένα ταξίδι. Ένα μεγάλο ταξίδι».

«Τι λες πάλι; Πάλι θα με ξεσηκώνεις; Τώρα και να θέλω δεν μπορώ να σε ακολουθήσω στις τρέλες σου».

«Να δεις που θα μπορέσεις και θα πάμε. Σιγά σιγά. Πρώ-
τα θα σου βάλω ν' ακούσεις κάτι και θα σου πω μια ιστορία. Την ιστορία μιας άλλης Βιολέτας. Της Βιολέτας Βαλερύ».

Σηκώθηκε η Βιολέτα κι έβαλε το δίσκο στο πικάπ. Κι αυ-
τός, αφού γρατζούνισε αρκετά άρχισε να τραγουδάει την
ιστορία...

Όνειρα με τα μάτια ανοιχτά

Ο Μάρκος τα βρήκε τα σημάδια κι έφτασε στην καλύβα του παππού του. Έσκυψε το κεφάλι του για να μπει μέσα. Νόμιζε ότι θα τον βρει να τον περιμένει. Η καλύβα μύριζε ακόμα προβατίλα. Πάλι του ήρθε αναγούλα και βγήκε έξω. Είδε την πέτρα όπου καθότανε ο παππούς του και κάθισε άκρη άκρη όπως κάνανε παλιά για να χωρέσουνε και οι δυο.

«Και τώρα, παππού, τι κάνω; Έχω μπερδευτεί. Ήθελα να βοηθήσω το χωριό. Ήθελα να βρω τα τάματα. Εγώ νόμιζα ότι οι τρελοί είναι αμαρτωλοί, δουλικά των δαιμόνων. Από τότε που ήρθε αυτή η Βιολέτα στο χωριό, όλα άλλαξαν. Χάθηκαν τα τάματα κι ο παπα-Μανόλης μου είπε ότι αυτή θα τα 'χει πάρει κι ότι πρέπει να τα βρω γιατί αλλιώς θα πέσουνε πολλές αναποδιές στο χωριό μας. Κάθε μέρα που περνούσε μεγάλωνε και ο θυμός μου γι' αυτή, για όλα όσα σκεφτόμουνα ότι είχε κάνει. Ήθελα να σώσω το χωριό. Μάλωσα με το Σίμιο γιατί όλα αλλιώς τα έβλεπε. Και τα άλλα αγόρια δε με πολυπιστεύανε. Έπρεπε να τους δείξω τι μπορούσα να κάνω. Έπρεπε να το κάνω».

Ο Μάρκος ένιωσε μια σκιά να γλιστράει πίσω του. Ο παππούς κάθισε δίπλα του και ο Μάρκος τραβήχτηκε πιο πέρα για να του κάνει χώρο.

«Ονειρεύομαι, παππού;»

«Άλλοτε ονειρεύομαστε με κλειστά τα μάτια κι άλλοτε με ανοιχτά. Τι έγινε, έσωσες το χωριό;»

«Τίποτα δεν έκανα. Και τώρα μπερδεύτηκα περισσότερο και δε θέλω να γυρίσω πίσω. Θα κάτσω εδώ μαζί σου.»

Για λίγο μείνανε στη σιωπή. Κοιτάζανε πέρα και το βλέμμα τους χανόταν στον ανοιχτό ορίζοντα.

«Είχες δίκιο, παππού. Εδώ από ψηλά βλέπεις αλλιώς τον κόσμο. Μεγάλο. Κι εγώ νιώθω μικρός. Δεν μπορώ να τον σώσω όλον. Θα σ' το πω. Μπήκα κρυφά στο σπίτι της. Πριν λίγο τους είχα δει και τους τρεις να φεύγουνε γελώντας. Με θύμωσε η χαρά τους. Παλιά ο Σίμος ήταν φίλος μου. Μαλώναμε αλλά ήμασταν φίλοι. Τώρα είπαμε πολλά, έγιναν πολλά. Τίποτα δε θα είναι όπως παλιά. Άλλαξε όλο το χωριό. Δε θέλω να γυρίσω. Μπήκα στο σπίτι της Βιολέτας. Άρχισα να ψάχνω κι ύστερα έσκυψα κάτω από το κρεβάτι και βρήκα εκείνο το κουτί. Διάβασα, είδα τη φωτογραφία της και μου φάνηκε πολύ...»

Ο Μάρκος σταμάτησε σαν να μην έβρισκε τη λέξη.

«Πολύ κανονική, Μάρκο; Πολύ ανθρώπινη; Δεν έφταιγες εσύ. Ήταν λάθος το ζύγι σου. Θυμάσαι που σου έλεγα; Ότι καμιά φορά ξεχνιόμαστε και ζυγίζουμε με τη γνώμη των άλλων; Κι εμένα το χωριό τρελό με νόμιζε, γιατί αγαπούσα την ερημιά περισσότερο από τη συντροφιά των ανθρώπων. Ευτυχώς όμως η γιαγιά σου ούτε μια μέρα δε ζύγισε λάθος. Με αγαπούσε πολύ και γι' αυτήν ζύγισε περισσότερο η δικιά μου η ευτυχία. Αν έβγαινε στους δρόμους κι έλεγε πως ο άντρας της έφευγε και την άφηνε μόνη μ' ένα τσούρμο κουτσούβελα, θα είχε στρέψει όλο το χωριό εναντίον μου.»

Δεν το έκανε ποτέ, γιατί με αγαπούσε. Καμιά φορά σκέφτομαι ότι στο τέλος τής άρεσε που ήμουνα τόσο διαφορετικός. Χρειάζονται οι διαφορετικοί για να μας κάνουνε να βλέπουμε τη ζωή και μ' άλλα μάτια. Δεν ξέρω αν πήρε η Βιολέτα τα τάματα. Νομίζω όμως ότι ψάχνεις σε λάθος δρόμο».

«Παππού, πώς χωράει μια ζωή σ' ένα κουτί;»

«Δεν ξέρω αν χωράει».

«Κι εσύ πώς χώρεςες;»

«Δε χώρεσα, γι' αυτό είμαι εδώ μαζί σου».

Ξάπλωσε ο Μάρκος το κεφάλι του πάνω στα γόνατα του παππού. «Σ' ευχαριστώ, παππού, που δε χωρούσες ποτέ σ' ένα κανονικό σπίτι. Κανένας φίλος μου δε μιλάει με τον παππού του όπως μιλούσαμε μαζί. Θύμωσα όταν έφυγες».

«Σ' το 'χα πει ότι δε θα φύγω, ότι θα είμαι εδώ όποτε με χρειάζεσαι. Μπορεί να μη σου αρμέγω γάλα να πεις αλά...»

«Καλύτερα. Δε μου άρεσε ποτέ το γάλα που μου έδινες. Μύριζε και το έπινα για να μη με κοροϊδεύεις».

«Μεγαλώνεις, Μάρκο. Γι' αυτό τίποτα δεν είναι ίδιο. Δεν άλλαξε όλο το χωριό. Εσύ αλλάζεις. Μεγαλώνεις και θέλεις πιο πολλά. Πρέπει να γυρίσεις, όμως, να μάθεις να ζεις μαζί τους. Κι αν μεγαλώσεις κι άλλο και δε σε χωράει ο τόπος σου, τότε φύγε. Ψάξε τι είναι αυτό που θέλεις».

«Καμιά φορά θυμάμαι εκείνο το πουλί, το είχαμε βρει μικρό και το ταΐζαμε στο στόμα. Ήθελα να το κρατήσω κι εσύ μου είπες ότι καλύτερα να φύγει για να συναντήσει τη φύση του. Πάλι είχα θυμώσει μαζί σου, παππού. Γιατί ήθελες να φύγει;»

«Ο μικρός μας γυπαιτός. Τον βάφτισα Μάρκο. Ήταν ένα σπάνιο είδος. Κοκαλάς. Έτσι τον λένε. Γιατί τρώει μόνο το μεδούλι και πετάει τα κόκαλα. Τον βλέπω συχνά να πετάει ψηλά».

«Νομίζω ότι κι εγώ τον βλέπω, παππού, αυτό τον άλλο Μάρκο, το γυπαετό που ρουφάει το μεδούλι και αφήνει τα κόκαλα ν' ασπρίζουνε στον ήλιο».

«Όταν ξημερώσει να φύγεις, Μάρκο, η μάνα σου θα ανησυχεί. Αν και είμαι σίγουρος πως θα καταλάβει».

Γιατί όχι σε μένα;

Και κατάλαβε η Γεωργία. Ένωθε πάλι εκείνο το σφίξιμο στην καρδιά, όπως τότε που έβλεπε τη μάνα της να περιμένει τον πατέρα της κι αυτός να μην έρχεται. Μόνο που τώρα ρήμαξε το στομάχι της, κι ύστερα το στήθος, το μυαλό της. Δεν μπορούσε ούτε μια κουβέντα να ταιριάζει, σαν να ήρθε ένας λίβας κι έκαψε τις λέξεις. Κι έτσι, όταν ο άντρας της τη ρώτησε για το παιδί, αν κοιμάται, αυτή μόνο κούνησε το κεφάλι. Και ναι και όχι. Προτίμησε το ναι ο άντρας της, πήρε το ναι. Κι ας ήταν άδειο το κρεβάτι του Μάρκου. Κι όταν πέρασε πολύ η νύχτα, σηκώθηκε. Πήγε από συνήθεια να ψήσει τον καφέ της αλλά της έπεσε το μπρίκι από τα χέρια. Έτρεξε κι άναψε το καντήλι.

«Κάνε να έρθει ο Μάρκος μου γρήγορα» κι ύστερα έστρεψε το κεφάλι της στη νύχτα που λυσοσύσε και μάνιαζε έξω από το παράθυρό της και φώναξε: «Ακούς, πατέρα; Να μου τον στείλεις γρήγορα πίσω. Κι εγώ θα κρατήσω την υπόσχεση που σου έδωσα. Και πριν έρθει το καλοκαίρι, θα

σε πάω σπίτι σου να παλεύεις με τους ανέμους. Μόνο να κάνεις να έρθει γρήγορα πίσω».

Ύστερα μάζεψε το μπρίκι κι έφτιαξε τον καφέ της. Κάθισε στο τραπέζι της κουζίνας κι άρχισε να μετράει το χρόνο με μικρές ρουφηξιές, να διώξει τη νύχτα από πάνω της, να φωτίσει γρήγορα η μέρα. Και φώτισε η μέρα γιατί έτσι γίνεται πάντα κι έπνιξε τα σκοτάδια, αλλά δεν ησύχασε η Γεωργία. «Κάνε να έρθει γρήγορα» συνέχισε να μουρμουράει. Σταμάτησε μόνο όσο να ετοιμάσει τον καφέ στον άντρα της για να φύγει. Μόλις έκλεισε την πόρτα πίσω της, έτρεξε στο δωμάτιο του Μάρκου, λες και μέσα της ευχότανε να είχε έρθει. Να είχε γίνει το θαύμα. Αλλά το κρεβάτι του ήταν άδειο. Αγκάλιασε η Γεωργία το μαξιλάρι και κάθισε στην άκρη του κρεβατιού και περιμένε.

Ο Μάρκος μόλις ξημέρωσε πήρε το δρόμο για το χωριό. Δε βιαζότανε καθόλου. Κοιτούσε τη μέρα να ξυπνάει, χάζευε τα κυκλάμινα, θηλιά γύρω από ένα γέρικο βράχο, και όλο έστρεφε το βλέμμα του στους ουρανόους κι έψαχνε ανάμεσα στους αετούς τον δικό του. Το συνονόματό του, το Μάρκο, τον κοκαλά. Κάποια στιγμή νόμιζε ότι τον είδε, και σκαρφάλωσε σ' ένα βράχο σαν να ήθελε να τον φτάσει. Το πουλί, περήφανος θηρευτής, αναζητούσε τον επόμενο στόχο του. Ο Μάρκος σήκωσε το χέρι του και του έγνεψε αλλά εκείνος δεν άλλαξε την πορεία του και συνέχισε ν' απομακρύνεται. Πήδηξε ο Μάρκος από το βράχο κι άρχισε να τρέχει.

Τώρα ήθελε να γυρίσει γρήγορα πίσω. Σκέφτηκε τη μάνα του να κλαίει και να χτυπιέται. Μπορεί να είχε βάλει τον πατέρα του να τον ψάχνει στα βουνά. Όμως, πάλι έπεσε έξω. Όλα ήταν ήσυχα όταν έφτασε. Πήγε από την αυλή στο παράθυρο τουωματίου του αλλά ήταν κλειστό. Του φάνηκε πως είδε μια σκιά κι έσκυψε και κόλλησε το μάτι του στην τρύπα που είχε ανοίξει με το σουγιά του για να μπαίνει μέ-

σα το φως του φεγγαριού. Είδε τη μάνα του να κάθεται μονάχη της στην άκρη του κρεβατιού του, ήσυχη. Την είδε και τη λαχτάρησε πρώτη φορά. Να μπει μέσα να την αγκαλιάσει, να την ευχαριστήσει που δε βγήκε στους δρόμους να φωνάζει το όνομά του, να την ευχαριστήσει που κατάλαβε την ανάγκη του να βρεθεί για λίγο μόνος του, τελείως μόνος του και μακριά τους.

Πάντα νόμιζε τη μάνα του υπερβολική στην αγάπη της. Ήξερε πως ταλαιπωρήθηκε πολύ να πιάσει παιδί που να στεριώσει στην κοιλιά της. Πριν από αυτόν είχε χάσει πολλά παιδιά. Το είχε ακούσει μια φορά να το λένε στο χωριό. Η ίδια ποτέ δεν το είχε αναφέρει, κι εκείνος ποτέ δεν τη ρώτησε. Αλλά από τότε που το έμαθε, ήρθαν τα άλλα τα αγόρια –γιατί πάντα αγόρια τα σκεφτότανε;– και τον στοίχειωσαν. Από τότε δεν αγκάλιασε ποτέ τη μάνα του. Τώρα το θέλησε ξανά κι έτρεξε στην πόρτα κι έφτασε πίσω της χωρίς να τον καταλάβει κι άνοιξε τα χέρια του, αλλά έμεινε έτσι χωρίς να μπορεί να το κάνει. Σαν να βάρυνε ο ίσκιος του πάνω της, γύρισε η Γεωργία και τον κοίταξε. Και γέμισαν δάκρυα τα μάτια της, όμως πάλι δεν είπε τίποτα. Μόνο σηκώθηκε και πήγε στην κουζίνα, κι από μέσα, του φώναξε να βιαστεί να μην κρυώσει το τσάι του.

Όταν βγήκε ο Μάρκος από το σπίτι του, δεν είχε τίποτα στο μυαλό του. Ή μάλλον είχε το μυαλό του καθαρό για πρώτη φορά. Χωρίς τον παπα-Μανόλη και τις κατάρες του, χωρίς το Σίμο και την αγαπητικιά του την Οντίν, χωρίς τη Βιολέτα και τα τάματα. Η μάνα του πρόλαβε και του είπε ανάμεσα σε δυο ρουφηξιές τα πάντα. Ότι πήρε φωτιά το σπίτι του Νικόλα, πως εκείνος έλειπε και η λεχώνα το ίδιο, πως η Βιολέτα μπήκε και έσωσε πρώτα το μωρό κι ύστερα τη Βασιλεία. Πιο πολύ κι από το θαύμα της Βιολέτας ο Μάρκος σκεφτότανε τη Ματούλα, μαυρισμένη σε μια άκρη της

αυλής να κλαίει ανήμπορη να σώσει το μωρό. Στάθηκε έξω από το σπίτι του Νικόλα. Καμένο ερείπιο.

«Είδες, Μάρκο; Όλα καλά» του φώναξε ο Νικόλας.

«Ποια καλά;» έκανε αυθόρμητα ο Μάρκος.

«Καλά είναι όσα διορθώνονται. Το παιδί μου, η γυναίκα μου, η μάνα μου και η Ματούλα είναι καλά. Όλα τα άλλα γίνονται. Ξέρεις, χτες το βράδυ όταν τους ταχτοποίησα όλους σε κρεβάτια καθαρά – ποτέ δε φανταζόμουννα ότι τόσα κρεβάτια περισσεύουν στο χωριό» σχολίασε ο Νικόλας και γέλασε μόνος του. Και σαν να ξέχασε από πού ξεκίνησε κι έμεινε να κοιτάει μ' ένα χαζό χαμόγελο στο στόμα.

«Χτες το βράδυ, έλεγες...»

«Ναι, χτες το βράδυ κάθισα και σκέφτηκα πως όλη η ζωή του ανθρώπου είναι γεμάτη στιγμές μικρές και μεγάλες. Άλλες σου μένουν για πάντα κι άλλες τρέχουν και χάνονται σαν το νερό στο αυλάκι. Μια μικρή σταγόνα φτάνει για να τα χάσεις όλα. Να σε καταπιεί το σκοτάδι για πάντα. Κι ύστερα σκέφτηκα, γιατί σε μένα; Και λέω, γιατί όχι και σε μένα; Όλα τα κρίματα είναι για τους ανθρώπους, όλες οι χαρές κι όλα τα θαύματα. Κι αντί να κάτσω να μετρήσω την καταστροφή άρχισα να μετράω πόσα θαύματα με αξίωσε η ζωή. Μιλάμε, τρώμε ψωμί, ζεσταινόμαστε δίπλα στη φωτιά, χρησιμοποιούμε εργαλεία, ρίχνουμε τα δίχτυα στη θάλασσα, κι ύστερα ψήνουμε τα ψάρια και φτιάχνουμε και κρασί και χίλια πόσα κι όλα αυτά τα θεωρούμε απλά, κι όμως φαντάσου τη ζωή μας χωρίς αυτά; Ε λοιπόν, Μάρκο, δε θα ξεστάνω ποτέ πια τα χέρια μου στη φωτιά χωρίς να σκεφτώ όχι το σπίτι μου αλλά εκείνο τον άνθρωπο κάποτε, πριν χιλιάδες χρόνια, που χτυπώντας δυο πέτρες είδε την πρώτη σπίθα. Μπορεί να με νομίζεις για τρελό αλλά, αλήθεια σ' το λέω, από δω και πέρα, μετά τη συμφορά που με βρήκε, κάθε φορά που θα θέλω να πω κρασί θα σηκώνω πρώτα το πο-

τήρι μου στους ουρανούς για κείνον εκεί τον πρώτο άνθρωπο που σκέφτηκε να καλλιεργήσει αμπέλια κι ύστερα να πατήσει τα σταφύλια. Κι εσύ, Μάρκο, αν θες κράτα τα λόγια μου. Τώρα είσαι μικρός ακόμα, αλλά όταν μεγαλώσεις μπορεί μια φορά πίνοντας κρασί να με θυμηθείς και να σηκώσεις το ποτήρι σου στους ουρανούς. Όπως η κότα που πριν πει νερό δοξάζει πρώτα το Θεό. Μη με λυπάσαι, λοιπόν. Να με σκέφτεσαι σαν τον πιο τυχερό άνθρωπο στον κόσμο. Μετά την Ανάσταση θα βάλω μπρος να φτιάξω το σπίτι μου με τα ίδια μου τα χέρια και θα το κάνω καλύτερο από πριν».

«Αν θες, Νικόλα, να σε βοηθήσω κι εγώ».

«Και βέβαια θέλω. Κι ο Σίμος μου υποσχέθηκε ότι θα έρθει. Και ο Ηλίας και ο Γιώργης και ο Βρετός. Κάνετε καλή παρέα κάποτε εσείς».

«Ναι, ήμασταν φίλοι πριν έρθει η...» κοντοστάθηκε ο Μάρκος πριν πει το όνομα της Βιολέτας. Όχι γιατί φοβότανε το Νικόλα, η μάνα του η Γεωργία του είχε πει ότι η Βασιλεία έμενε τώρα στο σπίτι της, αλλά γιατί κι ο ίδιος πια δεν ήξερε αν τη μισούσε όσο τη μισούσε πρώτα. Αλλά πάλι, κάποιος έπρεπε να φταίει για όλα τα ανεξήγητα που έγιναν.

«Η Βιολέτα ήθελες να πεις;»

«Πριν χαθούν τα τάματα ήθελα να πω».

«Και για τα τάματα κατηγορήσαμε όλοι χωρίς λόγο τη Βιολέτα».

«Δεν ξέρω, Νικόλα. Ο παπα-Μανόλης έλεγε...»

«Ο παπα-Μανόλης σήμερα είναι εδώ κι αύριο φεύγει. Τόσο καιρό και δεν έχει αγαπήσει το χωριό μας. Η Βιολέτα όμως εδώ ρίζωσε, εδώ ονειρευότανε να γυρίσει τόσα χρόνια κι εγώ θα σταθώ στο πλευρό της. Το χωριό είναι δικό της όσο και δικό μας. Σκέψου το».

Έφυγε ο Μάρκος κι αισθανότανε ότι όλα πάλι μπερδεύτηκαν στο μυαλό του. Του άρεσε όμως που ο Νικόλας τον

λογάριάζε για φίλο του. Σαν να μην τους χώριζαν τόσα χρόνια. Κι ο ίδιος όμως ένιωθε διαφορετικά. Είδε λίγο πιο κάτω τη Ματούλα να έρχεται. Λίγες ώρες πριν, θα έκανε ότι δεν την έβλεπε ή αν ήταν με τα υπόλοιπα παιδιά θα την κορόιδευε ή, στην καλύτερη περίπτωση, θα έστριβε στη γωνία. Τώρα στάθηκε και την περιέμενε. Δεν τον είχε δει. Όταν σήκωσε τα μάτια της ήταν πολύ κοντά. Κοίταξε με αγωνία γύρω της σαν να ήθελε να βρει διέξοδο, να το βάλει στα πόδια. Ένωσε το Μάρκο να την πλησιάζει.

«Τι θες;» του είπε θυμωμένα.

«Έμαθα για τα χτεσινά. Πέρασα από το σπίτι του Νικόλα. Να, ήθελα να σου πω πως λυπάμαι και χαίρομαι».

«Που σκέφτηκα μόνο το τομάρι μου; Αυτό θέλεις να πεις;»

«Χαίρομαι που είσαι καλά. Και για όλους τους άλλους, βέβαια, αλλά και για σένα».

Τον κοίταξε η Ματούλα μέσα στα μάτια. Σίγουρα την κορόιδευε. Ο Μάρκος που ήξερε αυτό θα έκανε. Ετοιμάστηκε να βγάλει τα νύχια της. Όμως ο Μάρκος μόνο την κοιτούσε ήρεμα, χωρίς θυμό. Και κατάλαβε η Ματούλα πως της μιλούσε ειλικρινά κι αυτό σήκωσε μεγαλύτερο κύμα στην καρδιά της. Από χτες έτρεχε να βοηθήσει την Αγγέλα, την πήρανε μαζί με το μωρό στο σπίτι. Κανείς δεν την κατηγορήσε για τίποτα, αλλά κανείς δε βρήκε και το χρόνο ν' ασχοληθεί μαζί της. Μόνη της πήγε κι έβγαλε τα καπνισμένα ρούχα, έκανε μπάνιο κι έκρυψε τις πληγές της. Ακόμα και η μάνα της, σαν να ένιωθε ένοχη που το παιδί της δε βοήθησε αρκετά, την αγκάλιασε μια φορά και μετά δεν τη ρώτησε τίποτα. Και να τώρα ο Μάρκος, που ποτέ δεν της έδινε σημασία, ήταν ο πρώτος που θυμίστηκε ότι ήταν κι αυτή εκεί. Μέσα στις φλόγες. Και δεν το άντεξε αυτό το ενδιαφέρον και δεν μπόρεσε να συγκρατήσει το πέλαγος που φούσκωσε μέσα της κι έγινε αναφιλητά.

«Δεν ξέρω πώς ξεκίνησε το κακό. Μάλλον η Αγγέλα είχε αφήσει κάτι στη φωτιά αλλά ξέχασε να μου το πει. Σώθηκε το νερό, πήρε φωτιά το κατσαρόλι κι ύστερα, όταν μύρισα τη φωτιά, ήταν πια αργά. Λαμπάδιασαν οι κουρτίνες. Κοιτούσα και δεν ήξερα τι να κάνω. Ένα δοκάρι έπεσε δίπλα μου. Να τρέξω. Να σώσω το μωρό. Να σωθώ. Και η γιατί Βασιλεία; Προσπαθούσα να πλησιάσω την κούνια του μωρού. Τότε ήταν που την είδα. Φάντασμα ήταν, άγγελος ήταν. Φοβήθηκα να κουνήσω. Κοιτούσα το στεφάνι, όλο βιόλες, στα μαλλιά της. Δεν ήθελα να πάρει το μωρό. “Είμαι φίλη της Βασιλείας” είπε. “Απ’ τα παλιά. Δικιά σας, εδώ από το χωριό. Τρέξε να σωθείς”. Κι έτρεξα. Να την έβλεπες πώς έσωσε το μωρό κι ύστερα τη γιαγιά τη Βασιλεία. Κι ως μου είπανε μετά ότι αυτή ήταν η Βιολέτα που όλοι τη φωνάζουμε τρελή, εγώ πάλι για άγγελο τη λογαριάζω. Κανείς άλλος δε θα έκανε ό,τι έκανε αυτή. Σ’ το λέω, Μάρκο».

«Σε πιστεύω, Ματούλα. Ηρέμησε».

«Μην της κάνετε κακό, Μάρκο. Ακόμα κι αν αυτή πήρε τα τάματα, είμαι σίγουρη ότι μετάνιωσε. Μην τη διώξετε από το χωριό. Θα είναι μεγάλο κρίμα».

Για ένα σύκο

Η Φώτω χάριξε πολύ το στεφάνι με τις βιόλες που της έφερε ο Σίμος. Το έβαλε στην πόρτα του σπιτιού κι ας αργούσε η Πρωτομαγιά. Κι ούτε τον ρώτησε πού βρήκε τα λουλούδια. Μεγάλωνε ο γιος της. Το έβλεπε μέρα με τη μέρα και τον καιάρωνε. Μόνο μέσα της βαθιά έτρεμε μήπως τον κερδίσει κι αυτόν με τα χρόνια η θάλασσα. Ο Στράτος, το προηγούμενο βράδυ, την αγκάλιασε σφιχτά στον ύπνο της. Εκείνη φοβήθηκε αυτό που ερχότανε. Σαν να την αναγνώριζε αυτή την αγκαλιά. Έχωσε το πρόσωπό του στα μαλλιά της.

«Τι όμορφα που μυρίζεις, κολυμπηθράκι» της ψιθύρισε. «Μεγάλωσα, φαίνεται, και δυσκολεύομαι να σε αποχωριστώ».

Γύρισε και τον κοίταξε. Τα μάτια του ήταν γεμάτα δάκρυα. Ήθελε να τον ρωτήσει αν τον ειδοποίησανε για το ταξίδι. Αλλά εκείνος δεν την άφησε. Την αγκάλιασε σφιχτά.

«Λέω να πάρουμε ένα γουρουνί» της είπε. «Και το μέλι μας φέτος ήταν πολύ καλό. Τι θα έλεγες για δυο τρία μελίσια ακόμα; Να 'χω κι εγώ ν' ασχολούμαι. Έχω λίγες οικο-

νομίες από το τελευταίο ταξίδι. Αν θέλεις όμως να τις κρατήσουμε για το Σίμο, δεν έχω καμιά αντίρρηση».

«Όχι» του απάντησε χωρίς να το ξανασκεφτεί. «Ούτε γουρουνι ούτε μελίτσια. Και για το Σίμο έχουμε χρόνια ακόμα. Να φτιάξεις το αμπέλι που ονειρευόσουνά πάντα. Να ξεκινήσεις από την αρχή. Μαζί μας».

«Δε φοβάσαι;» τη ρώτησε.

«Μαζί σου δε φοβάμαι τίποτα. Χίλιες φορές να ξαναγεννιόμουνά, εσένα θα διάλεγα πάλι».

«Μου έλειψες» της είπε «τόσα χρόνια στη θάλασσα. Όσα ακριβώς είναι και ο Σίμος μας».

Ήθελε να τον ρωτήσει κι άλλα, αν είναι σίγουρος για την απόφασή του να παρατήρει τη θάλασσα για χάρη τους, αν δε θα το μετανιώσει σε λίγο καιρό. Όμως δεν τον ρώτησε. Δεν ήθελε τίποτα να λερώσει αυτή τη στιγμή. Ούτε η δική της αμφιβολία. Αυτά σκεφτότανε όταν έφερε ο Σίμος το στεφάνι με τις βιόλες. Ήξερε ότι οι βιόλες φυτρώνουν δίπλα στη θάλασσα. Αλλά δεν τον ρώτησε. Τον ρώτησε όμως η νενέ:

«Πού τις βρήκες τις βιόλες;»

«Εκεί που φυτρώνουν».

«Οι βιόλες αυτές φυτρώνουν κοντά στη θάλασσα».

«Εκεί ακριβώς τις βρήκα».

«Σας πήγε η Βιολέτα;»

«Ναι».

«Μέσα από το Κακοπέρατο;»

«Ναι».

«Οχ, γιε μου. Είδες τα αγάλματα;»

«Τους σταλακτίτες; Τους είδα».

«Θα μεγάλωσαν πολύ τώρα».

«Τους έχεις δει, νενέ;»

«Πάνε χρόνια. Πριν έρθεις εσύ. Η μαμιά σου ήταν ακόμα κοπελίτσα μικρή».

«Τι έγινε τότε;»

«Άλλη φορά θα σου πω».

«Έλα, νενέ. Τώρα. Πες».

«Πονάει, Σίμο».

Ο Σίμος κοιτούσε τη γιαγιά του, την προγιαγιά του, τη μικρούλα νενέ που τον μεγάλωσε όλα τα χρόνια. Την άκουσε να μοιρολογάει. Δεν καταλάβαινε ο Σίμος αλλά την είδε να μαζεύεται, ένα μαύρο κουβέρι έγινε και μετάνιωσε που την πίεσε, πήγε ν' αλλάξει κουβέντα. «Κολύμπησα, γιαγιά» να της πει κι εκείνη να θυμώσει, να του βάλει τις φωνές, να πάψει το μοιρολόι.

«Για ένα σύκο. Χάσαμε τη Θεοφανώ. Εσύ, αγόρι μου, δεν τη γνώρισες. Την κόρη μου. Τη γιαγιά σου. Πέταξε πάνω από το βράχο. Μαζί με τον άντρα της το Βασίλη. Κανείς δεν ξέρει πώς. Τόσες φορές είχανε πάει εκείνο το δρόμο. Ζήλειψε ένα σύκο. Κι έσκυψε ο Βασίλης να της το κόψει. Κι έπεσε. Αυτό ήταν. Του φώναζε. Δεν της απαντούσε. Και πήδηξε κι εκείνη. Τους βρήκανε την άλλη μέρα».

«Ποτέ δε μου το είπες».

«Είναι κάποια που δε λέγονται. Που δε χωνεύονται. Τα παραχώνεις κι ύστερα μαθαίνεις να ζεις στα σκοτάδια τους».

Ο Σίμος δεν έβρισκε καμιά κουβέντα να ταιριάζει στα σκοτάδια της προγιαγιάς του.

«Τότε ήταν που πήγαινα συχνά στο Κακοπέρατο. Πήγαινα για να μην ακούσει κανείς τις φωνές μου. Πέρασα ολόκληρα βράδια εκεί χωρίς να βάλω στο στόμα μου μπουκιά. Κι όταν διψούσα και το θυμόμουνα έγλυφα τους βράχους. Μια μέρα ονειρεύτηκα την κόρη μου. Ήταν τόσο όμορφη. Χόρευε και φαινόταν ευτυχισμένη. Ξύπνησα, κι έτσι όπως έμπαινε το φως, μου φάνηκε πως την είδα να τρέχει και να κρύβεται μέσα στους σταλακτίτες. Είχα ακούσει κι εγώ τις

ιστορίες των παλιών, για τις αγάπες που γίνονται δάκρυα των βράχων και ξαναγεννιούνται όταν αγγίξουν το χώμα. Περίμενα, λοιπόν. Περίμενα αλλά οι σταλακτίτες δε μεγαλώνουν τόσο γρήγορα. Εμείς όμως μεγαλώνουμε πολύ γρήγορα. Κι εμένα μια ολόκληρη ζωή δε μου 'φτασε για να φιλιώσω με την απουσία της».

«Νενέ μου, είχες όμως τη μαμά μου».

«Ναι, σαν δικό μου παιδί τη μεγάλωσα. Μόνο δικό μου γάλα δεν της έδωσα. Κι ύστερα, όταν ήρθες εσύ... Σε ονειρευόμουνα όταν η μάνα σου ήταν έγκυος και σε στόλιζα με όλα τα καλά. Αλλά όταν ήρθες και μου χαμογέλασες, μου φάνηκες πολύ περισσότερος απ' τις προσδοκίες μου. Να 'σαι καλά, παιδί μου».

«Δηλαδή δεν είσαι θυμωμένη μαζί μου;»

«Θυμωμένη;»

«Να, που πήγα στο Κακοπέρατο».

«Έπρεπε να το περιμένω απ' αυτή την τρελή τη Βιολέτα ότι θα σε πήγαινε εκεί. Πήγαινε συχνά όταν ήταν παιδί. Τη χάναμε μέρες από το χωριό. Έφαχνε η καφερόη τη μάνα της. Εγώ το 'ξερα αλλά δε μιλούσα».

Η Ειρήνη χαμογέλασε στο δισέγγονό της κι αυτός την αγκάλιασε τρυφερά. «Μεγάλωσε πολύ» σκέφτηκε η Ειρήνη «κι εγώ μάξιψα με τα χρόνια». Όταν άκουσε το Σίμο να βγαίνει από την πόρτα, άφησε πάλι τα δάκρυά της ελεύθερα. Τόσα χρόνια είχε μάθει να τα κρύβει. Πλησίασε το καντηλάκι κι έκανε το σταυρό της. «Είδες, Θεοφανώ, είδες, κόρη μου, πόσο μεγάλωσε ο Σίμος μας; Τον κατάλαβες σήμερα που ήρθε να σε δει;»

Μαύρα κουρσάρικα πανιά

Ο Μάρκος ανέβηκε με μεγάλες δρασκειλιές το δρόμο για την εκκλησία. Ήθελε να βρει τον παπα-Μανόλη. Δεν ήξερε τι ήθελε να του πει, το μόνο που σκεφτότανε ήταν να βγάλει από πάνω του το βάρος της ευθύνης για τα τάματα. Πριν φτάσει ακόμα στο προαύλιο, μύρισε τους βασιλικούς. Όλα τα σπίτια για τη μέρα της Ανάστασης φέρνουνε από ένα βασιλικό και τον αφήνουν έξω από την εκκλησία. Ο Μάρκος ασυναίσθητα έτρεξε το μάτι του πάνω στις γλάστρες και αναγνώρισε τη δικιά τους. Η μάνα του είχε διαλέξει για φέτος να βάψει τη γλάστρα τους μ' ένα έντονο κόκκινο χρώμα. Όλες οι γλάστρες ήταν βαμμένες. Οι γυναίκες του χωριού διάλεγαν για το βασιλικό τους τα πιο περιέργα χρώματα. Ροζ, παπαγαλί, θαλασσί, κίτρινο. Τώρα οι γλάστρες έμοιαζαν με πολύχρωμο χαλί. «Ένας βασιλικός για να 'ναι καλός πρέπει να είναι τόσο μεγάλος, που να μην μπορεί ένας δυνατός άντρας να τον αγκαλιάσει!» λέγανε στο χωριό. Ως τον Αύγουστο, οι βασιλικοί εκποτίζανε όλα τα άλλα λουλούδια στις αυλές. Κάθε νοικοκυρά, όταν φύτευε το

βασιλικό της, τον αφιέρωνε με τη σκέψη της σ' έναν αγαπημένο. Συνήθως άντρα. Αδερφό, γιο, φίλο ή μακρινό συγγενή. Χαμογέλασε ο Μάρκος με την ιδέα της μάνας του να τον μελετάει όταν τον φύτευε. Ήταν ακόμα μέσα στους βασιλικούς όταν άκουσε τον παπα-Μανόλη να μιλάει μόνος του.

«Τι να τους κάνω τους βασιλικούς; Πόσες φορές τους είπα να ρίχνουν και κανένα ευρουλάκι στο παγκάρι;»

Ο Μάρκος πλησίασε. Δεν ήταν η πρώτη φορά που άκουγε τον παπα-Μανόλη να φωνάζει. Στο σκοτάδι της εκκλησίας τρεμόσβηναν κάτι μισολιωμένα κεριά από την πρωινή λειτουργία. Έκανε βιαστικά το σταυρό του και προχώρησε αργά αργά στον πρόναο. Αμέσως το ένιωσε πως κάτι έλειπε. Δεξιά του ήταν ο χώρος άδειος, το παγκάρι άφαντο. Σήκωσε το βλέμμα του κι αντίκρισε στο βάθος τον παπα-Μανόλη, όρθιο στο γραφείο του, ντυμένο με πολιτικά – για μια στιγμή σκέφτηκε πως ήταν κάποιος άλλος. Κι ο παπα-Μανόλης, σαν να ένιωσε τη σκιά πίσω του, πήρε το ράσο και το φόρεσε πάνω από τα ρούχα του. Δίπλα του έχασκε ανοιχτό το άδειο παγκάρι. Ο Μάρκος για μια πολύ μικρή στιγμή σκέφτηκε να μην πιστέψει στα μάτια του. Ήθελε να πέφτει έξω, ήθελε να κάνει λάθος. Να ήταν αυτός ο αμαρτωλός που του πέρασε η άσχημη σκέψη από το μυαλό. Ο παπα-Μανόλης έκλεβε το παγκάρι κι ετοιμαζόταν να φύγει; Πήγε να το βάλει στα πόδια αλλά εκείνη ακριβώς τη στιγμή ο παπάς γύρισε κι ο Μάρκος είδε το βλέμμα του να πέφτει πάνω του. Στα χέρια του κρατούσε ένα σακουλάκι με κέρματα. Ο Μάρκος θυμήθηκε τη μάνα του, κάθε φορά που πηγαίνανε στην εκκλησία, να κρατάει πάντα σφιχτά στην ιδρωμένη χούφτα της τα ψιλά για το παγκάρι, τρέμοντας να μην της πέσουν.

«Μάρκο, παιδί μου, εσύ είσαι;» άκουσε τον παπα-Μανόλη να του φωνάζει, κι εκείνος αντί ν' απαντήσει διέσχισε με δυο δρασκελιές την απόσταση, τράβηξε την πόρτα και

κλείδωσε τον παπά μες στο γραφείο. Δεν ήξερε αν έκανε το σωστό. Το μόνο που ήθελε ήταν να μη βλέπει τον παπα-Μανόλη να βρομίζει τα βαφτισμένα στον ιδρώτα των συχωριανών του. Την ίδια στιγμή που έβαζε το κλειδί στην τσέπη του, το είχε ήδη μετανιώσει.

«Τι κάνεις, βρομόπαιδο; Θα καείς στην Κόλαση γι' αυτό!»

Ο Σίμος, προχωρώντας στα δρομάκια του χωριού, σκεφτόταν να ψάξει την Οντίν. Περνώντας από το σπίτι της, είδε την κυρα-Δέσποινα να πίνει το καφεδάκι της με το Ράινερ. Τους χαιρέτησε και τους ρώτησε για την Οντίν. Ο Ράινερ έδειξε τριγύρω με το δάχτυλό του. Άρα η Οντίν έκανε βόλτες. Θα μπορούσε να είναι οπουδήποτε. Ο Σίμος σκέφτηκε τη φίλη του να μπαινοβγαίνει σ' όλα τα σπίτια. Τόσα χρόνια στο χωριό κι είχε κάνει λιγότερες επισκέψεις από την Οντίν. Καμιά φορά την έκανε χάζι. Κρατούσε τη φωτογραφική της μηχανή στο χέρι και τραβούσε όλους τους ανθρώπους του χωριού φωτογραφία. Τον κύριο Λευτέρη στο γαϊδουράκι του, τη Γαρουφαλιά να σιάζει τα δίχτυα των ψαράδων, την Αγγέλα να καθαρίζει αγκινάρες, τη Μαλάμω να βάφει την αυλή της. Με την Οντίν μεγάλωσε το χωριό για το Σίμο. Ποτέ δεν είχε φανταστεί ότι μια σταλιά άνθρωποι κάνουν τόσα διαφορετικά πράγματα.

«Το ξέρεις» του είπε προχτές «ότι η Δέσποινα δεν έχει δει ποτέ της χάρτη; Νομίζω ότι εντυπωσιάστηκε όταν της είπα ότι η Γη είναι στρογγυλή. Ξέρει όμως να σου ονοματίσει κάθε πέτρα στον Κόφινα».

Ο Σίμος προσπαθούσε με τα αγγλικά του να της εξηγήσει ότι κανένας, εκτός από τον πατέρα του κι άλλους δυο τρεις που δούλειψαν στα καράβια, δεν έχει φύγει από το χωριό. Έτσι έμαθαν. Εδώ είναι οι δουλειές τους, οι οικογένειές τους. Λεφτά δεν τους περίσσευαν ποτέ.

«Κι εσύ;» τον ρώτησε. «Εσύ δε θέλεις να ταξιδέψεις;»

Κούνησε το κεφάλι ο Σίμος. Η Οντίν δεν κρατιότανε.

«Δε θέλεις να πας στην Αφρική, στο Παρίσι, στο Μεξικό;» Κούνησε το κεφάλι του πάλι ο Σίμος. «Ναι» της είπε αλλά σκεφτότανε πάλι το ίδιο: Με την Οντίν είχε μεγαλώσει ο κόσμος.

Ψάχνοντας ο Σίμος την Οντίν, έπεσε πάνω στο Μάρκο. Ετοιμάστηκε για καβγά. Τον είδε αναφοκοκκινισμένο να τρέχει σαν να τον κυνηγούσαν. Σκέφτηκε ότι ίσως να ήταν τυχερός και να τον προσπερνούσε ο Μάρκος χωρίς να σταματήσει αλλά αυτός ήρθε καταπάνω του.

«Σίμο, σε έψαχνα. Ξέρω ότι θα σου φανεί παράξενο αλλά είναι μεγάλη ανάγκη να βρω τον παπα-Γρηγόρη».

«Πάλι για τα τάματα;»

«Όχι, κάτι ακόμα πιο σημαντικό. Θα με βοηθήσεις;»

«Και πώς ξέρω ότι δεν κρύβεις τίποτα; Σίγουρα κάπου θέλεις να με μπλέξεις».

«Όχι, σου δίνω το λόγο μου».

Ο Σίμος τον κοιτούσε και προσπαθούσε να μαντέψει από το βλέμμα του αν λέει αλήθεια. Με τίποτα δεν μπορούσε να ξεχάσει τις αγριότητες του Μάρκου με το Μάνη.

«Σου δίνω το λόγο μου, σου λέω» επέμεινε ο Μάρκος. «Θυμάσαι όταν ήμασταν μικροί; Θυμάσαι τότε που κάναμε βάρδιες και παραφυλάγαμε μην έρθουν από τη θάλασσα κουρσάροι; Θυμάσαι τον όρκο μας; *Κανείς εμπόδιο μπροστά μας μη σταθεί, γιατί εμείς σαν μια γροθιά όλοι μαζί...*»

«...θα στείλουμε στην Κόλαση ξανά τα μαύρα κουρσάρικα πανιά» είπανε και οι δυο μαζί.

«Και τι, εμφανίστηκαν μαύρα κουρσάρικα πανιά στον ορίζοντα;» ρώτησε με κακία ο Σίμος.

«Κάτι ακόμα χειρότερο. Όχι στον ορίζοντα αλλά στην καρδιά του χωριού. Θα με βοηθήσεις;»

«Μπορώ κι αλλιώς; Ο όρκος, βλέπεις» είπε μαλακωμένος ο Σίμος.

«Τρέξε τότε. Έχω μια ιδέα πού μπορούμε να βρούμε τον παπα-Γρηγόρη».

Τρέχανε κι έτρεχε μαζί τους ανάποδα ο χρόνος. Και γίνανε πάλι μικροί κι αχώριστοι οι δυο τους, όταν παραβγαίνανε στο τρέξιμο, στην μπάλα και σε όλα. Λαχανιασμένοι και ιδρωμένοι σταμάτησαν να πάρουνε ανάσα. Πέρα στο δρόμο για τη θάλασσα είδανε το Δέντρο το Μονάχο ν' αναβοσβήνει σαν φάρος. Στα κλαδιά του γυάλιζαν ασημένια φεγγάρια, σινιάλα στα πουλιά, σημαίες στ' απλωμένα κατάρτια.

«Τα τάματα!» φώναξαν και οι δυο.

Κανείς ποτέ δεν είδε τόσα καράβια ν' αρμενίζουने πάνω στα κλαδιά των δέντρων. Κι η θάλασσα θα τα ζήλευε.

Στη σκιά των καραβιών

Όταν χτύπησαν οι καμπάνες τη νύχτα της Ανάστασης, οι πρώτοι πιστοί είδαν τον παπα-Γρηγόρη να τους περιμένει στην είσοδο της εκκλησίας. Όλοι είχαν μάθει για το μεγάλο θαύμα, ότι τα τάματα βρέθηκαν πάνω στα κλαδιά του δέντρου.

«Είδες» έλεγαν «κι εμείς το ξεχάσαμε και δεν το γιορτάζουμε πια». Και θύμιζε ο ένας στον άλλον τα γλέντια που κάνανε παλιά κάτω από τη σκιά του.

Έτσι, αποφάσισαν να γιορτάσουν την Κυριακή του Πάσχα όλοι μαζί την άλλη μέρα στην εξοχή. Ο καιρός ήταν καλός, ο ήλιος γενναϊόδωρος κι από τα αξημέρωτα άρχισαν οι προετοιμασίες. Οι άντρες καθάρισαν τον τόπο και μάζεψαν μαζί με τα παιδιά ξύλα και κλαδιά ελιάς για ν' ανάψουν τη φωτιά. Γύρω, στήσανε ένα τετράγωνο με πέτρες και πάνω τους στερεώσανε τις σουβλες με το κρέας.

«Το κρέας δεν το γυρνάμε» εξηγούσε ο κυρ Θωμάς στ' αγόρια που τον βοηθούσανε «παρά μονάχα άμα γίνει από τη μια μεριά. Γι' αυτό το λένε αντικριστό. Αντίκρου από τη φωτιά το

βάζουμε, όχι από πάνω ούτε από κάτω». Τα αγόρια βιάζονταν να φύγουν να παίξουν μπάλα αλλά ο κυρ Θωμάς επέμενε: «Και να θυμάστε. Στο σωστό αντικριστό βάζουμε μόνο αλάτι στο κρέας, μπόλιμο χοντρό αλάτι. Κανένα άλλο μυρωδικό. Ούτε καν πιπέρι. Καταλάβετε;».

«Ναι, μπάρμπα Θωμά, ούτε καν πιπέρι» του φωνάζανε τα παιδιά και τρέξανε να φύγουνε, μην τους στείλει και για καμιά άλλη αγγαρεία.

Η κάθε οικογένεια έστρωσε τη δική της κουβέρτα στο χώμα κι από πάνω τα τραπεζομάντιλα. Οι γυναίκες άνοιγαν τα δεματάκια τους κι αράδιαζαν χίλια καλά. Πίτες, κολοκυθανθούς γεμιστούς, αγκινάρες φρέσκιες, κοχλιούς, τυριά και πλυμένα λαχανικά. Τα παιδιά έπαιζαν κρυφτό, κυνηγητό, ενώ οι μεγάλοι τσουγκρίζανε το πρώτο ποτηράκι. Ο ένας προσκαλούσε τον άλλο να περάσει κι από τη δικιά του τη μεριά να κεραστεί. Άρχισαν οι επισκέψεις, τα ποτήρια αδειάζανε γρήγορα και το κέφι φούντωνε. Βγήκανε τα όργανα, αρχίσανε τα τραγούδια. Πού και πού θυμόντουσαν και τον κυρ Θωμά, που είχε αυτοανακηρυχτεί ψήστης και δεν εγκατέλειπε με τίποτα τη φωτιά. «Έλα, Θωμά, να πιούμε ένα κρασί, μια ρακή!» «Μωρέ δεν αφήνω εγώ το πόστο μου με τίποτα» τους φώναζε. «Τον πρώτο το μεξέ, δεν τον χαρίζω σε κανέναν».

Η Δέσποινα είχε την τιμητική της. Το νέο έσκασε σαν βόμβα. Έφευγε με το Ράινερ και την Οντίν. Θα καθότανε κοντά τους δυο μήνες και μετά θα γυρίζανε όλοι μαζί για καλοκαίρι.

«Τώρα θα καταλάβει πως η Γη είναι στρογγυλή, θέλει δε θέλει. Θα μου μάθει και καλύτερα ελληνικά» έλεγε η Οντίν στο Σίμο, που είχε μελαγχολήσει με την ξαφνική είδηση της αναχώρησης. «Θα με περιμένεις το καλοκαίρι;» ρώτησε η Οντίν το Σίμο. Εκείνος κούνησε μόνο το κεφάλι κι αυτή

έσκυψε και τον φίλησε. «Είσαι ο καλύτερός μου φίλος στην Ελλάδα και στην Αυστραλία».

Πόσο μακρινό έμοιαζε στο Σίμο αυτό το καλοκαίρι. Καιρότανε που η Δέσποινα θα πήγαινε μαζί τους. Έτσι η Οντίν δε θα ξεχνούσε το μικρό τους χωριό όταν έφτανε στη δική της χώρα.

Όταν φάγανε και ήπιανε και χορέψανε πολύ, ξάπλωσαν ο ένας δίπλα στον άλλον. Όλοι κοιτούσαν τα καράβια να λικνίζονται στα κλαδιά του δέντρου κι ο καθένας σκεφτότανε τα δικά του. Μόνο η Βιολέτα συνέχιζε να λέει ιστορίες στα παιδιά, που την άκουγαν υπνωτισμένα.

Η Φώτω άπλωσε το χέρι της κι έπιασε το Στράτο. Φοβότανε ότι τα καράβια θα σήκωναν κύμα στην ψυχή του, θα τον παράσερναν πίσω στη θάλασσα κι αυτή θα την τσάκιζαν στα βράχια. Όμως εκείνος άλλα σκεφτότανε:

«Είδες τι ωραία που ταξιδεύουνε τα καράβια και πάνω στο δέντρο; Τη χόρτασα τη θάλασσα, κολυμπηθράκι. Τώρα ονειρεύομαι τη στιγμή που θα μεθύσουμε με το πρώτο μας κρασί».

Ο Νικόλας χάρηκε πολύ την απόφαση των συχωριανών του να γιορτάσουνε το Πάσχα στην εξοχή. Δεν ήθελε να σκέφτεται η Αγγέλα το σπίτι τους. Την έβλεπε τώρα να νανουρίζει το μωρό τους και ξεχειλίζει αγάπη. Κι αυτή, σαν να διάβασε τη σκέψη του, γύρισε και τον κοίταξε.

«Νικόλα, σε πειράζει να μην πούμε τη μικρή Βασιλεία;»

«Ούτε να το σκέφτεσαι. Να την πεις στη μάνα σου. Να την πεις όπως θέλεις».

«Βιολέτα θα την πω. Κι ελπίζω να της μοιάσει».

«Αγγέλα, ποιος άνεμος σε έφερε σε μένα;» ρώτησε ο Νικόλας και την αγκάλιασε κι ύστερα ψιθύρισε κάτι στα μαλλιά της να το ακούσουν μόνο εκείνα: «Τώρα όμως οι ρίζες

σου μπλέχτηκαν στις δικές μου και θα φυτρώνουμε μαζί για πάντα».

«Νικόλα, θα έρθεις να παίξεις μαζί μας μπάλα;» του φώναξαν ο Σίμιος, ο Γιώργης και ο Βρετός.

Πάνω στον ουρανό, πίσω από την κορυφογραμμή, φάνηκε ένας αετός. Πετούσε ψηλά, με τα φτερά του τεντωμένα. Ξαφνικά έκανε μια βουτιά και, χτυπώντας τις φτερούγες του, συνέχισε να κατεβαίνει, παλεύοντας με την πνοή του ανέμου ώσπου πέρασε ξυστά πάνω από το Δέντρο. Ο Μάρκος ακολουθούσε το πέταγμά του μαγεμένος. Πηδούσε από πέτρα σε πέτρα για να τον φτάσει. Όταν κατάλαβε τι κάνει, γύρισε να δει ποιος τον είχε δει. Όλοι ευτυχώς παρακολούθουν τον αγώνα.

«Μακάρι να 'χαμε το χάρισμα των παλιών, που διάβαζαν στο πέταγμα των πουλιών τα μελλούμενα» άκουσε πίσω του τη Βιολέτα.

«Αυτόν το συγκεκριμένο τον ξέρω» είπε ο Μάρκος. «Εί-
ναι κοκαλός. Τρώει το μεδούλι και πετάει τα κόκαλα».

«Ε λοιπόν, σου εύχομαι να του μοιάσεις».

«Να πετάω ψηλά ή να τρώω μόνο το μεδούλι;»

Η Βιολέτα σήκωσε τους ώμους της και του γέλασε. Και ο Μάρκος αναγνώρισε πίσω από το γέλιο της εκείνο το κορίτσι στην ξεθωριασμένη φωτογραφία κάτω από το κρεβάτι της. Και νόμισε πως την άκουσε να του λέει: «*Ήρθα να ζήσω πίσω στο χωριό μου. Αυτό μόνο ήθελα πάντα. Εδώ που οι βιόλες ανθίζουν την άνοιξη δίπλα στη θάλασσα*».

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στο Μάρκο Σκορδαλάκη που μου γνώρισε τα φωτεινά Αστερούσια, στο Γιώργη Σταματάκη που με μύησε στα σκοτάδια και στους θρύλους τους, στον Τάσο Μαντζαβίνο για τον πίνακα του εξωφύλλου –ονειρευτήκαμε το ίδιο όνειρο– και στη Μάρω Δούκα, πάντα με ευγνωμοσύνη για τη φιλία της και τις πολύτιμες συμβουλές της.

Η Μαρία Παπαγιάννη είναι από τις πιο σημαντικές σύγχρονες παρουσίες στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία και Πρέσβειρα 2020 για το Παιδικό Βιβλίο.

Γεννήθηκε το 1964 στη Λάρισα. Σπούδασε ελληνική φιλολογία στο ΑΠΘ και στη συνέχεια δούλεψε ως δημοσιογράφος σε ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες και περιοδικά. Το 1996 παντρεύτηκε τον μουσικοσυνθέτη Θάνο Μικρούτσικο. Από το 2001 που κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Πατάκη το πρώτο της βιβλίο *Καληνύχτα, μαμά* αφιερώθηκε στις ιστορίες της.

Γράφει βιβλία για μικρά και μεγάλα παιδιά, εφηβικά μυθιστορήματα, λιμπρέτα και στίχους για μουσικοθεατρικές παραστάσεις, μεταφράζει βιβλία για παιδιά και έχει εκδώσει ένα μυθιστόρημα για ενήλικες.

Έχει βραβευτεί με τα πιο σημαντικά βραβεία: Κρατικό Βραβείο (*Το Δέντρο το Μονάχο*), Βραβείο Ελληνικού Τμήματος της IBBY (*Ως διά μαγείας, Παπούτσια με φτερά*), Βραβείο του λογοτεχνικού περιοδικού *Διαβάζω* (*Ως διά μαγείας, Το Δέντρο το Μονάχο, Πιάστε τους*), αναγραφή στον κατάλογο White Ravens (*Είχε απ' όλα και είχε πολλά*). Το παραμύθι της *Μια άλλη μέρα θα νικήσεις εσύ*, σε εικονογράφηση της Εύα Θάρλετ, κυκλοφορεί σε πέντε γλώσσες.

Ένα χωριό ασάλευτο πάνω στα βράχια, στη σκιά του βουνού. Πέρα μακριά, το πέλαγος. Εκεί επιστρέφει η Βιολέτα, ηλικιωμένη γυναίκα πια, ύστερα από χρόνια απουσίας. Την ίδια εποχή εξαφανίζονται τα τάματα της εκκλησίας κι οι υποψίες τη βαραίνουν. Το παρελθόν της σκοτεινό, το παρόν της αβέβαιο. Μάγισσα τη φωνάζουν όλοι.

Ο Σίμος, ένα νέο παιδί μεγαλωμένο με τους θρύλους του τόπου του, είναι ο μόνος που θα πιστέψει στην αθωότητά της. Θα τολμήσει, όμως, να τα βάλει με τους φίλους του που οργανώνουν ολόκληρη συνωμοσία για να αποκαλύψουν το αληθινό πρόσωπο της μάγισσας; Μέσα από τις αναμνήσεις των μεγαλύτερων και τις αποκαλύψεις των νεότερων ξετυλίγεται η ιστορία του χωριού και των ανθρώπων του. Ενός τόπου σκοτεινού και φωτεινού μαζί, ενός τόπου που αναζητά την αλήθεια του μέσα από δοξασίες, προκαταλήψεις, όνειρα κι οράματα, προδοσίες, πάθη και σκιές.

ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΔΙΑΒΑΖΩ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ

H.C. ANDERSEN ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΕΙΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ 2020

